

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ivar Veskioja

AVAANDMETE PÕHINE AGIILNE ÕPPIMINE AVALIKUS SEKTORIS E-RESIDENTIDE
ETTEVÕTETE MAKSULAEKUMISTE SUURENDAMISEKS

Magistritöö

Juhendaja: Ott Pärna, külalisprofessor, Tartu Ülikool

Tartu 2025

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

Sisukord

Tabelite loetelu.....	4
Jooniste loetelu.....	4
Lühendite ja akronüümide loetelu	5
SISSEJUHATUS	6
1. POLIITIKAINNOVATSIOON JA POLIITIKAÕPPIMINE	10
1.1 Poliitikainnovatsioon	11
1.2 Poliitikaõppimine.....	14
1.3 Peamised teoreetilised järeldused empiiriliseks analüüsiks.....	16
1.4. Varasemad empiirilised uuringud	18
2. E-RESIDENTSUSE PROGRAMMI TSÜKLILINE ARENG.....	20
2.1. E-residentsuse turuletulek 2013-2016.....	21
2.2. E-residentsuse kasvutsükkel 2017–2020	23
2.3. E-residentsus küpse innovatsioonina 2021–2024	26
3. E-RESIDENTIDE ÄRIÜHINGUTE TASUTUD MAKSUD	30
3.1 E-residentide rolliga äriühingute valimi koostamine	32
3.2. Tööjõumakse tasunud ettevõtete profiilid.....	46
4. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED.....	55
4.1. Uuringu peamised järeldused.....	55
4.2. Soovitused omanikupoliitika kujundamisel.....	59
KOKKUVÕTE	68
Viidatud allikate loetelu.....	71
Lisad.....	82
Lisa. E-residentidest asutajate elukohariikide <i>top</i> 10 aastatel 2014-2024	82
Lisa. E-residentidest asutajate elukohariikide nominaalne tulumaksumäär 2025	83
Lisa. E-residentidest asutajate elukoha ja kodakondsuse võrdlus 2014-2024	84
Lisa. Töötajate arvud tööjõumakse tasunud ühingutes keskmise maksusummaga 2023	85
Lisa. Tegevusala seos 2023 tasutud tööjõumaksudega.....	86
Lisa. Tööjõumakse tasunud töötajateta osaühingud uuringu valimis 2023	87
Summary	88

Tabelite loetelu

Tabel 1. Innovatsiooni tüpoloogia	12
Tabel 2. Avaliku sektori innovatsiooni vormid	12
Tabel 3. Õppimise subjektid	15
Tabel 4. Teoreetilise raamistiku peamised lähtekohad	17
Tabel 5. E-residentide ettevõtete arv 2021-2024	26
Tabel 6. Valimi koostamine isikukoodiga rollide alusel äriregistri avaandmetes	33
Tabel 7. E-residentide asutatud osäühingute maksulaekumised 2023	39
Tabel 8. E-residentide osalusega äriühingute kontrollvalimi maksulaekumised 2023	40
Tabel 9. E-residentist juhatuse liikmetega äriühingute maksulaekumised 2023	41
Tabel 10. Otsese osaluseta e-residentidest juhatusega äriühingute maksulaekumised 2023	42
Tabel 11. Juhatuse liikme rollita e-residentist osanikuga äriühingute maksulaekumised 2023	43
Tabel 12. E-residentist osaniku ja juhatuse liikmega äriühingute maksulaekumised 2023	44
Tabel 13. E-residendi rolliga äriühingute kontrollvalimite võrdlus	45
Tabel 14. E-residendi ettevõtte eluea väärtusel põhinevad tasuvusarvestused	61

Jooniste loetelu

Joonis 1. Innovatsiooniliikide ja toote elutsüklite vahelised seosed	13
Joonis 2. Poliitikaõppimise neli põhivormi	16
Joonis 3. E-residentsuse majandusliku mõju komponendid 2022-2024	27
Joonis 4. E-residentsuse programmi tulemused koondvaates 2015-2024	28
Joonis 5. Tasutud tööjõumaksude seos ühingu vanusega 2023	51
Joonis 6. Valimi saja enim tööjõumakse tasunud ühingu tegevusvaldkonnad 2023	52
Joonis 7. Valimi saja enim tööjõumakse tasunud ühingu vanuse seos tööjõumaksudega 2023	54

Lühendite ja akronüümide loetelu

API – programmiliides

CLV – kliendi eluea väärtus (*customer lifetime value*)

CPA – uue kliendi hankimise kulu (*cost per aquisition*)

digi-ID – Eesti digitaalne isikutunnistus

eID – elektrooniline isikutunnistus

eIDAS – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 910/2014

EIS – Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus

EL – Euroopa Liit

EMTAK – Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator

ERR – Eesti Rahvusringhääling

ITDS – Isikut tõendavate dokumentide seadus

IMF – Rahvusvahelise Valuutafond (*International Monetary Fund*)

KPI – tulemusmõõdik (*key performance indicator*)

MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

MKS – Maksukorralduse seadus

MONEYVAL - Euroopa Nõukogu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ekspertkomitee

MTA – Maksu- ja Tolliamet

OECD – Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon

PPA – Politsei- ja Piirivalveamet

RAB – Rahapesu Andmebüroo

RIK – Registrate ja Infosüsteemide Keskus

SITRA – Soome riiklik innovatsioonifond

SKP – sisemajanduse koguprodukt

SMIT – Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus

TÖR – Töötamise register

SISSEJUHATUS

Kiireneva tehnoloogilise arengu ja riikidevahelise globaalse konkurentsi tingimustes seisavad Euroopa Liidu (EL) keskmisest madalama sissetulekuga liikmesriikide valitsused keerulise väljakutse ees: kuidas tagada majanduse kaasajastamine sisemajanduse koguprodukti (SKP) ja sissetulekute reaalkasvuks, koos kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenustega. Survet lisab rahvastiku vananemine ja nõrgenenud ELi edasise majanduskasvu perspektiiv, mis koos kasvavate kaitsekuludega viib eelarvetasakaalu aina suurema surve alla. Maksumäärade jätkuv tõstmine võib Eesti maksubaasi Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) hoiatusel hoopis vähendada (Eesti Pank, 2025). Maksutõusude üheks võimalikuks alternatiiviks on maksutulude suurenemine välisinvesteeringute ja uute maksumaksjate ligimeelitamise kaudu. Kõrgeim välisinvesteeringute suhtarv SKP-sse on rahvusvaheliste maksuparadiiside järel ELi riikide seas Luksemburgil, Küprosel, Hollandil, Iirimaa ja Belgial (Lejour, A., 2023). Kõrgetel suhtarvudel on seosed riikide maksupoliitikast tuleneva rahvusvaheliste ettevõtete maksuplaneerimisega.

Uute maksumaksjate ligimeelitamise poliitikaks saab tagasivaatavalt lugeda ka kümne aastaseks saanud Eesti e-residentsuse programmi. Magistritöö autor vaatleb e-residentsust kui avaliku sektori poliitikainnovatsiooni (*policy innovation*). E-residentsus seostub oma uudsuse, poliitilise ambitsiooni, osapoolte koostöö laiapidmise korralduse ning poliitika kujundamisest õppimise (järgnevalt poliitikaõppimine ehk *policy learning*) empiiriliste näidete alusel teaduskirjanduse vastavate kontseptsioonidega (Ansell, C. & Torfing, J., 2014; Dunlop, C. A. & Radaelli, C. M., 2013; Sørensen, E., 2016). Sarnaselt toote elutsükklitega on innovatsioone dünaamikas võimalik käsitleda tsüklites, selleks seob töö e-residentsuse arengu nelja peamise toote elutsükli tunnustega (Kotler, P. & Keller, K. L., 2012; Smeds, R., 1994). Õppimise vormid on e-residentsuse kümne tegevusaasta jooksul vaheldunud. Turuletuleku ja kasvu tsüklis, kus õiged vastus puudusid, osales ühiskondlikus diskussioonis palju huvigruppe ja õppimine sisaldas rakendatavate poliitikainstrumentide, ühiskondlike mõjude ja poliitiliste vastuseisude sees navigeerimist (Bennett, C. J. & Howlett, M., 1992; Dunlop, C. A. & Radaelli, C. M., 2013).

Poliitikainnovatsioon peab lisaks uudsusele tooma ka ühiskondlikku kasu (Torfing, J., Ferlie, E., Jukić, T., & Ongaro, E., 2021). Selle väljaselgitamine e-residentide rolliga ettevõtete poolt tasutud maksude alusel on üks autori peamisi motive. Väljaspool riigiasutusi puuduvad tänaseni

avalikud uuringud e-residentidest maksumaksjate kohta, seda peamiselt e-residentide ettevõtete valimite kättesaamatuse tõttu. Viimati auditeeris e-residentsuse tulemuslikkust maksutulude alusel Riigikontroll 2020. aastal, toetudes Maksu- ja Tolliameti (MTA) agregeeritud andmetele. Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) andmetel laekus 2024. aastal e-residentidega seotud äriühingutelt 63,6 miljonit eurot tööjõu- ja dividendimakse, sellele eelneval aastal 64,3 miljonit (EIS, 2025; EIS, 2024). E-residentide ettevõtetest laekuvate maksutulude suurendamise üheks eelduseks on autori silmis poliitikaõppimine, mis sisaldab maksumaksjate andmepõhist profileerimist. Riiklikus omanikupoliitikas saaks maksulaekumiste analüüsi alusel seada konkreetsemaid eesmärgi ning paralleelselt testida alternatiivseid võimalusi maksubaasi suurendamiseks. See kõik peaks peegelduma juba e-residentsuse järgmises pikaajalises strateegias, mida koostatakse 2025. aastal.

Selleks, et koostada avaandmete alusel e-residentide äriühingute valimeid, on vaja teada e-residentide isikukoode. E-residentidele digitaalseid isikutunnistusi (digi-ID) väljastav Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) ei ole seadusliku aluse puudumisel seni avaldanud e-residentide isikukoode isegi e-residentsuse programmi ellu viivale EISile, kui e-resident pole selleks taotluse esitamisel nõusolekut andnud. Statistikaameti jaoks on vastav e-residentide info ometigi kättesaadav. Maksukorralduse seaduse (MKS) alusel ei väljasta MTA e-residentidega seotud äriühingute tasutud maksude kohta andmeid EISile muul viisil kui agregeeritud koondsummana e-residenti ettevõtte definitsioonile vastavate äriühingute tasutud dividendi- ja tööjõumaksudest tegevusvaldkondade kaupa. MTA avaandmetest 2014. aastast alates leitavaid ettevõtete poolt kvartaalsetelt tasutud makse ei saa seetõttu kokku viia e-residentide äriühingute valimitega. E-residentide isikukoodide kasutamiseks vajalikud õiguslikud alused võib EIS 2025. aastal saada isikut tõendavate dokumentide seaduse (ITDS) muutmisel, mis võimaldaks asutusesiseselt analüüsida e-residentidest maksumaksjaid üksiku äriühingu tasemel ja iga rolliga seotult (Riigikogu, 2025). Uurijatel väljaspool EISi puuduks aga võimalus empiiriliste uuringute läbiviimiseks ka seadusemuudatuse jõustumise järel.

Üheks võimalikuks lahenduseks sõltumatute uuringute läbiviimiseks vajalike ettevõtete valimite koostamiseks on tuvastada e-residentidele väljastatud digi-ID digitaalallkirja sertifikaadi avalikust võtmest (*public key*) e-residenti digi-ID märke. Äriregistris registreeritud ühingutega läbi rollide

seotud Eesti isikukoodiga isikute hulgast on seeläbi võimalik leida avaliku võtme päringu tegemise hetkel kehtinud digi-ID sertifikaadiga e-residendid. Sellise meetodi alusel saadud äriühingute valimi saab siduda MTA kvartaalselt avaldatavate avaandmetega tasutud riiklike ja tööjõumaksude kohta. Autori kirjeldatud metoodika annab esmakordselt võimaluse läbi viia sõltumatuid uuringuid e-residentidest osanike ja juhatuse liikmetega maksumaksjate analüüsimiseks äriühingute tasemel väljaspool riigiasutusi. Magistritöö analüüsib e-residentide omatud ja juhitud osaühingute valimi näitel 2023. aasta neljal kvartalil tasutud tööjõumaksude alusel tööjõumakse maksnud e-residentide ettevõtteid. Valimi koostamisel võrdleb autor eelnevalt omavahel mitme erineva kontrollvalimi maksutulused, võttes aluseks äriregistris kajastunud e-residentide rollid nendes äriühingutes. Uuringu valim võib sobida maksumaksjate profileerimiseks avaandmete alusel. Kirjeldatud metoodika võimaldab teistel uurijatel läbi viia sarnaseid uuringuid e-residentide maksupanusega seotud trendide uurimiseks.

Magistritöö autori eesmärk on Eesti riigi maksutulude suurendamine andmepõhiste soovitustega e-residentsuse omanikupoliitika kujundamiseks, mis aitab suunata fookuse potentsiaalselt tulusaimate maksumaksjate ligimeelitamisele. Selleks seostab autor poliitikainnovatsiooni ja poliitikaõppimise kontseptuaalsed lähtekohad magistritöö teoreetiliseks raamistikuks. Uurimisküsimuseks on, millise profiiliga e-residentide rolliga äriühingud on parimad maksumaksjad avaandmete alusel? Uurimisküsimusele vastamiseks vajalikud uurimisülesanded on 1) e-residentide rolliga äriühingute valimi koostamine, 2) valimi maksumaksjate profileerimine avaandmete alusel ja 3) maksumaksjate profiilide ja tüpologia koostamine. Empiirilises osas analüüsitakse eelnevalt e-residentsuse innovatsiooni elutsükleid teoreetilises raamistikus. Valimi alusel kontrollib autor võimalust koostada maksumaksjate profiilid ja võimalik tüpologia. Magistritöös ei uurita eraldiseisvalt makse tasunud ettevõtteid üksiku äriühingu tasemel. Makse tasunud ettevõtete analüüs põhineb avalikult kättesaadavatel MTA avaandmetel 2023. aastal tööjõumakse tasunud ettevõtete kohta, milledega olid päringu tegemise hetkel seotud kehtiva digi-ID sertifikaadiga e-residendid.

Esimene peatükk loob poliitikainnovatsiooni- ja õppimise teaduskirjanduse peamistel teooriatel, kontseptsioonidel ja mõistetel põhineva teoreetilise raamistiku koos innovatsiooni kui toote elutsüklitega. Esimene alapeatükk selgitab magistritöös kasutatava poliitikainnovatsiooni (*policy*

innovation) ja teine alapeatükk sellega seonduva poliitikaõppimise (*policy learning*) alase teaduskirjanduse peamised kontseptsioonid ja nende arengut. Teaduskirjanduse ülevaade ja sünteesi alusel loob autor kolmandas alapeatükis raamistiku Eesti e-residentsuse kui avaliku sektori poliitikainnovatsiooni protsessina analüüsimiseks. Esimese peatüki lõpus on ülevaade varem läbi viidud empiirilistest uuringutest. Teises peatükis analüüsib autor sünteesitud raamistikust lähtuvalt Eesti e-residentsuse programmi poliitikainnovatsiooni elutsükklitena perioodil 2014–2024. Kolmanda peatüki esimeses alapeatükis on ülevaade tuvastatud e-residentide rolliga äriühingute 2023. aastal tasutud maksudest erinevate kontrollvalimite näitel ja selle seostest Eesti maksubaasiga. Väljavalitud valimi analüüsi tulemusel koostab autor teises alapeatükis e-residentide rolliga äriühingutest maksumaksjate võimalikud profiilid ja tüpologia. Neljandas peatükis esitab autor uuringust tulenevad järeldused ja omapoolsed soovitused omanikupoliitika kujundamiseks. Töö avaldamise ajal toimub e-residentsuse programmi järgmise viie aasta strateegia e-Residency 3.0 koostamine, mille ühe sisendina saab ja on soovitatav kasutada ka käesoleva töö tulemusi.

Autor on e-residentsuse kümneaastase ajaloo vältel olnud osanik ja juhatuse liige mitmes äriteenuste ettevõttes, mille peamisteks klientideks on e-residentide äriühingud. Lisaks sellele on ta juhtinud Teenusmajanduse Koja e-residentsuse töörühma aastatel 2017–2023. Töörühma kohtumistel osalesid erasektori teenusepakkujad ja avaliku sektori esindajad. 2017–2018 oli autor ühena kahest erasektori esindajast ministeeriumite vahelise koostöö korraldamiseks kokku kutsutud e-residentsuse programmi nõukoja liige. Autoril töö koostamise ajal kehtivaid seoseid e-residentsuse programmiga ei ole ning huvide konflikt puudub.

Magistritöö autor tänab: Kaija Veskioja, Ott Pärna, Oscar Õun

Märksõnad: e-residentsus, välisinvesteeringud, maksutulu, maksumaksjad, riigitulud, avaandmed, innovatsioon, poliitikaõppimine

Teaduseriala kood (CERCS): S180

POLIITIKAINNOVATSIOON JA POLIITIKAÕPPIMINE

E-residentsust kui innovatiivset nähtust on käsitletud paljude autorite poolt (Hoffmann, T. & Solarte-Vasquez, M. C., 2022; Kattel, R. & Mergel, I., 2019; Tammpuu, P., Masso, A., Ibrahimi, M., & Abaku, T., 2022; Tammpuu, P. & Masso, A., 2018; Tammpuu, P. & Masso, A., 2019). Avaliku sektori innovatsiooni teooriaid on e-residentsuse nähtuse ja protsessina käsitlemiseks rakendatud harva (Kunnus, L., 2020). Teoreetilise raamistikuna on Liina Kunnus kasutanud Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) Oslo käsiraamatu definitsioone (OECD, 2018) ja tehnoloogilise innovatsioonisüsteemi funktsioone (Carlsson, B. & Stankiewicz, R., 1991; Hekkert, M. P., Suurs, R. A. A., Negro, S. O., Kuhlmann, S., & Smits, R. E. H. M., 2007). Varaste aastate kirjanduses on mitmel korral eelistatud toimimisvõrgustiku (*actor-network theory* ehk ANT) kontseptsiooni (Latour, B., 2007; Callon, M., 1986). Selles raamistikus on e-residentsuse arengus oluliseks peetud ühiskondlik-tehnoloogilises ökosüsteemis osalevaid toimijaid, kelle vahel pidevalt läbi räägitakse ja kelle rolle protsessi käigus tõlgendatakse (Kotka, T., Vargas, C. I., & Korjus, K., 2015; Krimmer, R. & Aavik, G., 2016). Madala tehnilise uudsuse tõttu on mitmetes töodes e-residentsust käsitletud pigem kui riiklikku õiguslik-poliitilist eksperimenti (Hoffmann, T. & Solarte-Vasquez, M. C., 2022; Kerikmäe, K. & Särav, S., 2016; Sullivan, C. & Burger, E., 2017; Ylonen, M., Drechsler, W., & Lember, V., 2023). Lisaks on kasutatud üldist innovatsiooni leviku teooriat analüüsivaks e-residentsuse kasutuselevõttu sihtrühma poolt (Rogers, E. M., 1962; Uljala, L. & Scupola, A., 2018). Uuemates käsitlustes leiab ka riigi platvormistumise teooria, mis annab aluse riigi ja üksikisiku suhete muutmise analüüsiks (Poell, T., Nieborg, D., & Dijck, J. van, 2019; Tammpuu, P., Masso, A., Ibrahimi, M., & Abaku, T., 2022). Autori arvates on e-residentsuse kui poliitikainnovatsiooni ja sellega seotud õppimise protsessina uurimiseks vajalik luua sobivam teoreetiline raamistik.

Avaliku sektori kontekstis kirjeldatakse innovatsioonina millegi uue loomist ja elluviimist, sealjuures on võimalik eristada uusi protsesse, teenuseid ja tooteid, kuid ka muudatusi organisatsioonis, protseduurides, kultuuris, rollides või suhetes (Green, L., Howells, J., & Miles, I., 2001; Hartley, J., 2005). Esimese turumajandusliku konkurentsikeskse innovatsiooniteooria autori Schumpeteri innovatsioonide liigitus on järgnevate autorite laiendustega seeläbi endiselt kasutusel (Schumpeter, J., 1934; Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K., 2005). Kirjanduses eristatakse

ka inkrementaalset ja radikaalset innovatsiooni, seega iga muudatust, parendust või uue asja tegemist innovatsiooniks nimetada siiski ei saa, kui selles ei sisaldu murrangulist muutust (Damanpour, F. & Gopalakrishnan, S., 1998; Lynn, L. E. J., 1993). Kvaliteedi või kvantiteediga seonduvaid muutusi tuleb samuti eristada innovatsioonist, millega seondub uuenduslik murrang ja eelneva korralduse katkestamine (Brown, K. & Osborne, S., 2012). Innovatsioone ei saa olemuslikult lugeda ainult millekski heaks ja kasulikuks, sellest tulenev lisaväärtus on tajutav subjektiivselt (Green, L., Howells, J., & Miles, I., 2001; Sørensen, E., 2016). Samamoodi võivad kvalitatiivselt midagi uut loovad muutused õõnestada seniseid praktikaid ja levinud ühiskondlikke arusaamu (Sørensen, E. & Torfing, J., 2011).

Innovatsiooni subjektiivset olemust on selgitatud selles sisalduvate elementide osalise uudsuse ja ülevõtmisega. Innovatsioon võib küll põhineda millegi täiesti uue leiutamisel, kuid sagedamini on see kombinatsioon vanadest ja uutest elementidest (Rogers, E. M., 1962). Innovatsiooni ülevõtmisega seonduva leviku (*diffusion*) tõttu on selle elemendid uued subjektiivselt ja vaadeldavas kontekstis, kuid objektiivselt võib nähtus või protsess mujal juba eksisteerida (Rogers, E. M., 1962; Hartley, J., 2005). Innovatsiooni tüübid on vastastikku seotud ning üks innovatsioon võib käivitada järgmise innovatsiooni teisel kujul (Ansell, C. & Torfing, J., 2014). Seetõttu on organisatsiooni ja protsessi innovatsioonid tihti käivitajateks tooteinnovatsioonile ja muutustele arusaamades osalejate rollidest (Sørensen, E., 2016).

1.1 Poliitikainnovatsioon

Avaliku sektori innovatsiooni mõiste (*public innovation*) on teaduskirjanduses välja kujunenud üldise innovatsiooniteooria edasiarendusena sellel sajandil, täitmaks lünka valitsemise ja poliitikaga seonduvate uuenduste käsitlemisel. Eelnevatel kümnenditel on kirjanduses kasutusel mõisted nagu valitsemise innovatsioon (*government innovation*), avaliku sektori innovatsioon (*public sector innovation*) ja avalike teenuste innovatsioon (*public services innovation*). Avalikus sektoris toimuvate uuenduste käsitlemisel kasutatud mõistete rohkust leevendab nende tinglik kokku liitmine ja seejärel võimalikult ammendava tüpoloogia alusel vaatlemine. Erasektori käsitlemistel peamisteks peetavate toote-, teenuse- ja protsessinnovatsioonide kõrvale on Hartley lisanud ka kontekstiinnovatsiooni, strateegilise, valitsemise ja tähenduste innovatsiooni (Hartley, J., 2005).

Tabel 1. Innovatsiooni tüpologia

Allikas: Hartley, J. , 2005, autori tõlgitud

Innovatsiooni tüüp	Selgitus
Tooteinnovatsioon	Uued tooted
Teenuseinnovatsioon	Uued viisid teenuste pakkumiseks
Protsessiinnovatsioon	Uued protsessidisainid
Kontekstiinnovatsioon	Uus kontekst või sihtrühm
Strateegiline innovatsioon	Uued eesmärgid ja sihid
Valitsemise innovatsioon	Uued valitsemislahendused ja kaasamismudelid
Tähenduste innovatsioon	Uus keelekasutus ja mõisted

Poliitikainnovatsiooni ei ole Hartley esialgu paigutanud avaliku sektori innovatsiooni tüpoloogiasse ning tema käsitus on hiljem piiritletud kui organisatsioonisisese avalike teenuste innovatsiooni (*public services innovation*) tüpoloogiat (De Vries, H., Bekkers, V., & Tummers, L., 2016; Moore, M. & Hartley, J., 2008). Kitsama käsitluses hõlmab avaliku sektori innovatsioon uute poliitikate ja teenuste väljatöötamist koos uute arusaamadega sellest, mis on „normaalne ja aktsepteeritav käitumine poliitikute, ametnike ja avalike teenuste kasutajate jaoks” (Sørensen, E., 2016, lk 3).

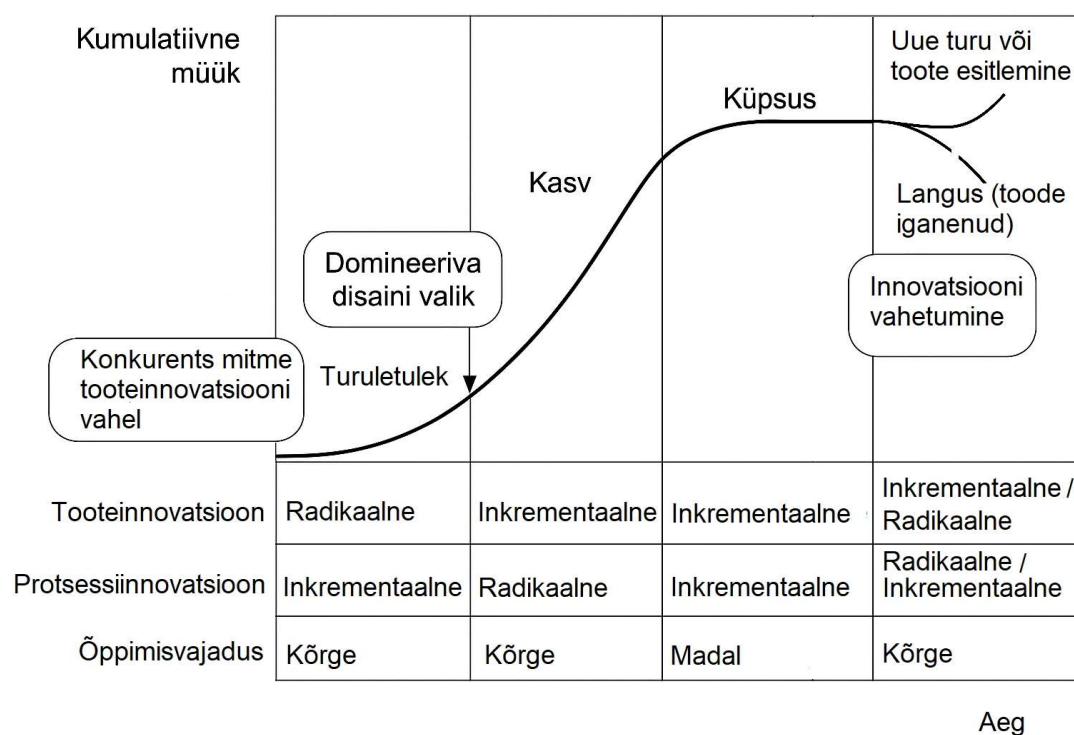
Tabel 2. Avaliku sektori innovatsiooni vormid

Allikas: Sørensen, E., 2016, lk 4, autori tõlgitud

Poliitika innovatsioon	Organisatsiooniline- ja protsessiinnovatsioon	Kultuuriline innovatsioon
Uue sisuga poliitika või uues vormis esitletud	Uued formaalsed ja mitteformaalsed institutsionaalsed reeglid ja normid	Uued kuvandid ja arusaamad rollidest

Eelneva kümnendi teaduskirjanduses leiab poliitikainnovatsioon käsitlemist innovatsiooni läbiviivast organisatsioonist väljapoole suunatud elluviidavate tegevustena, mis peavad aitama lahendada keerulisi probleeme või viima ellu uut ambitsioonikat agendat (Chen, J., Walker, R. M., & Sawhney, M., 2020; Torfing, J. & Ansell, C., 2017). Selleks on vajalik: 1) redefineerida probleemid ja võimalused, 2) seada eesmärgid ja prioriteedid, 3) luua uued strateegiad probleemide lahendamiseks, 4) rakendada uued poliitikameetmed ja vajadusel uued

valitsemisstruktuurid (Ansell, C. & Torfing, J., 2014). Samas toovad autorid välja, et ilmtingimata ei ole vaja teha võrdses mahus kõiki neist. Erasektoriga võrrelduna on poliitikainnovatsioon osalejate vaatenurkade, seisukohtade ja ideede erinevuste tõttu seotud normatiivsete vaidluste ja konfliktidega (Sørensen, E., 2016). Osalejate vastupanu poliitikainnovatsiooni mõjule nende identiteedile, rollile ja senistele praktikatele vajab ületamist (Ansell, C. & Torfing, J., 2014). Poliitikainnovatsiooni on seetõttu vaja legitimeerida avalikkuse jaoks, sihtrühmade veenmine nende koostöö korral kaasneva potentsiaalse kasu osas eeldab juhtidelt retoorilisi oskusi (Willner, A. R., 1984). E-residentsusele kui innovatsioonile on võimalik kohaldada Kotleri ja Kelleri toote elutsükli kontseptsioonist (PLC ehk *product life cycle*) lähtudes analoogilist etapilist arengukõverat. See võimaldab vaadelda e-residentsuse programmi toote elutsüklikes koos tsükli iseloomustavate tunnustega (Kotler, P. & Keller, K. L., 2012; Smeds, R., 1994).

Joonis 1. Innovatsiooniliikide ja toote elutsükli vahelised seosed
Allikas: Smeds, R. 1994, lk 68, autori tõlgitud

1.2 Poliitikaõppimine

Poliitikaõppimine (*policy learning*) on terminina teaduskirjanduses võrdlemisi uus. Esialgsetes käsitlustes on hulk erinevaid sarnaste tähendustega termineid, mis seletavad valitsemisega (*governance*) seonduvat vajadust õppida. Sotsiaalne õppimine (*social learning*) on poliitikakujundajate reaktsioon ühiskondlikele stiimulitele või muutustele välises poliitilises keskkonnas, kusjuures muutustega kohanemine on vajalik, et vältida poliitika läbikukkumist (Heclo, H., 1975). Poliitika analüüs (*policy analysis*) ja seonduv poliitikale orienteeritud õppimine (*policy-oriented learning*) on määravad tegurid poliitikainnovatsioonis, ning need erinevad organisatsiooni ja indiviidi õppimisest (Sabatier, P. A., 1978). Poliitikale orienteeritud õppimine on protsess, kus poliitiliste baasuskumuste elluviimisel piirangute ja võimalustega silmitsi seistes, reageeritakse ja kohanetakse uue olukorraga, lähtudes baasuskumustest (Sabatier, P. A., 1987). „Kogemustest õppimine on keeruline maailmas, kus tulemuste puuduste hindamine on raske, väljaarenenud kausaalsed teooriad puuduvad, kontrollitud eksperimendid on praktiliselt võimatud, ning oponentid teevad endast oleneva, et segadust tekitada” (Sabatier, P. A., 1987, lk 675). Valitsuse poolt tellitud uuringute arv on seotud probleemi tõsiduse tunnetusega, uuringud aga pole otseses seoses poliitika muutustega, puudulikult defineeritud probleemide korral on väike tõenäosus, et neil oleks mingi mõju poliitikale (Etheredge, L. S., 1981). Valitsuse õppimine (*government learning*) peab endas sisaldama nii seeläbi toimuvat intelligentsuse kasvu kui ka efektiivsuse suurenemist, kuid aset leidnud efektiivsuse kasv ei tõenda veel õppimist, sest see võis olla põhjustatud ka muudest intelligentsusega mitteseotud teguritest (Etheredge, L. S. & Short, J., 1983).

Juhtumianalüüside näitel on varased autorid jõudnud järeldustele, et valitsused võivad küll koguda informatsiooni, kuid avaliku sektori organisatsioonid ja otsustusprotsessid on üles ehitatud viisil, mis takistab teadmiste kasvu tõhusalt efektiivsuse tõstmiseks kasutada (Bennett, C. J. & Howlett, M., 1992). Õppimine võib olla valitsuse reageering ühiskonnas kerkinud tungivale vajadusele, mis puhul oleksid määravad ühiskondlikud toimijad, kelle tegevus loob tingimused, millele peab vastama (Bennett, C. J. & Howlett, M., 1992). Poliitikaõppimise teemalise kirjanduse analüüsis jõuavad Bennet ja Howlett järeldusele, et termini ja nähtusena sisaldab see kolme erinevat protsessi, kus õppimise subjektiks on kas 1) organisatsioonide protsessid, 2) elluviidavad programmid või 3) ideelised poliitikad (Bennett, C. J. & Howlett, M., 1992). Autorid tõdeavad, et

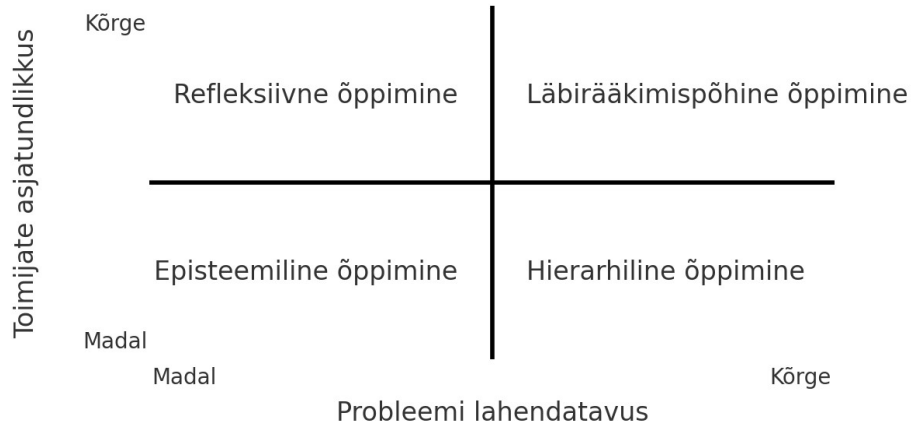
täieliku arusaamiseta poliitiliste otsuste tegemisel aluseks võetud mõistmistest ja informatsioonist, ei ole võimalik poliitikas tehtud muutusi omistada õppimisele, vaid teistele ühiskondlikele ja poliitilistele teguritele (Bennett, C. J. & Howlett, M., 1992).

Tabel 3. Õppimise subjektid

Allikas: Bennett, C. J. & Howlett, M., 1992, lk 289, autori tõlgitud

Õppimise tüüp	Kes õpib	Mida õpitakse	Millise mõjuga
Valitsus (Government Learning)	Riigiametnikud	Protsessid	Organisatsiooniline muutus
Õppetunnid (Lesson-Drawing)	Poliitikavõrgustikud	Instrumendid	Programmiline muutus
Ühiskondlik (Social Learning)	Poliitikakogukonnad	Ideed	Paradigmade muutus

Dunlop ja Radaelli on poliitikaõppimise tüpoloogiate loomisega edasi liikunud, kritiseerides olemasolevate käsitluste liigset üldisust, kirjanduse baasilt on nad loonud maatriksi, kus probleemi lahendatavus ja osalejate asjatundlikkus määratleb õppimise neli põhivormi. Õppimise vormid jagunevad omakorda neljaks alamtüübiks, mis loob 16 variatsiooniga õppimise tüpologia, alajaotuste aluseks on õppija kontrolli õpitava ja õppimise eesmärgi üle (Dunlop, C. A. & Radaelli, C. M., 2013). Episteemiline (teaduspõhine) õppimine on Dunlopi ja Radaelli sõnul võimalik, kui leidub usaldusväärseid teadmisi ja eksperdid domineerivad kontrollitud otsustusprotsessis. Refleksiivne (arutlev) õppimine leiab aset teadmiste ebakindluse olukorras avatud kontekstis, kus osapooled õpivad aruteludes probleemi tõlgendamise kaudu, läbirääkimispõhine õppimine toimub kontrollitud olukorras, kus teadmised on piiratud, kuid institutsionaalne surve lahendusteks nõuab kompromisside leidmist. Neljas, hierarhiline õppimine toimub kõrge teadmiste kindluse tingimustes, kus teadmised suunatakse ülalt alla juhiste kaudu täitmiseks (Dunlop, C. A. & Radaelli, C. M., 2013).

Joonis 2. Poliitikaõppimise neli põhivormi

Allikas: Dunlop, C. A. & Radaelli, C. M., 2013, lk 603, autori tõlgitud

Esindusdemokraatiate poliitiline kultuur sisaldab erahuvide mõjude vältimiseks teadlikult hoitavat distantse avaliku võimu ja asjasse puutuvate ühiskondlike toimijate vahel, see aga viib poliitikute ja huvigruppide omavahelise suhtluse stigmatiseerituseni, kuigi suhtlust tuleks hoopis institutsionaliseerida eliidi valitsemisvõimekuse, legitiimsuse ja koostööl põhineva poliitikainnovatsiooni huvides (Sartori, G., 1987; Sørensen, E., 2016). Sanderson leiab, et poliitikaõppimise mudeli loomist valitsusele tuleb käsitleda teadmiste põhise ühiskonna institutsionaalse alusena, mis võimaldab teadmisi vabalt ja avatult vahetada koos arutelu ja debatiga (Sanderson, I., 2009). Šoti mõttekoja International Futures Forum asutaja Graham Leicester on üles kutsunud jätma ruumi loovale mõtlemisele, piiratud ulatusega eksperimentidele, tegevuspõhistele õppeprojektidele ning julgustada inimesi, kes ületavad organisatsioonide vahelisi teadmiste ja praktikate piire, et koos õppimist soodustada (Leicester, G., 2007).

1.3 Peamised teoreetilised järeldused empiiriliseks analüüsiks

Valitud teaduskirjanduse põhjal sünteesitakse käesolevas töös kasutamiseks uus teoreetiline raamistik, mille saab võtta aluseks e-residentsuse kui innovatsiooni uurimiseks peatükis 2, kus autor otsib seoseid poliitikainnovatsiooni ja -õppimise kontseptsioonidega. Autori väljapakutud poliitikainnovatsiooni mudel seob omavahel innovatsiooni elutsüklid ja tsüklit iseloomustavad innovatsiooni vormid, vajalikud õppimise vormid, avaliku sektori toimijate vastutuse ja osalejate vastupanu tasemed. Mudel lähtub Dunlopi ja Radaelli (2013) poliitikaõppimise põhivormidest ja Smedsi (1994) protsessipõhisest innovatsioonitsüklist ning arvestab teiste autorite panusega

avaliku sektori innovatsiooni erisuste käsitlemisel. Igasse innovatsiooni elutsükli faasi sobituv vajalik õppimise vorm on autori nägemus selle perioodi primaarse õppimisvajaduse täitmiseks parimast meetodist innovatsiooni edukaks jätkumiseks. Poliitikakujundajate ja innovatsiooni elluviivate asutuste vastutuse määramine aitab igas elutsüklis mõista avaliku sektori asendamatu funktsioone, mida riigivälised toimijad ei saa täita. Osalejate vastupanu on tugevaim innovatsiooni turuletuleku ning kasvu tsüklis, kus teadmatuse tase on kõrge ja ühiskondlik kasu on ebaselge. See mudel võimaldab autori hinnangul paremini analüüsida poliitikainnovatsiooni tsüklilises dünaamikas.

Tabel 4. Teoreetilise raamistiku peamised lähtekohad

Allikas: autori koostatud, Dunlop, C. A. & Radaelli, C. M., 2013, Smeds, R., 1994, Ansell, C. & Torfing, J., 2014

Innovatsioonitsükel	Turuletulek	Kasv	Küpsus	Langus / Uus innovatsioon
Vajalik innovatsioonivorm	Organisatsioon	Protsess	Toode	Poliitika
Vajalik õppimine	Normatiivne	Protsess	Toode	Poliitika
Sobiv õppimise vorm	Läbirääkimis-põhine	Refleksiivne	Episteemiline	Refleksiivne
Osalejate vastupanu	Kõrge	Kõrge	Madal	Madal /Kõrge
Poliitikakujundajate vastutus	Ambitsiooni määramine	Vahendite tagamine	Olukorra teadvustamine	Ambitsiooni leidmine
Elluviivate asutuste vastutus	Kohanemine uuendustega	Koostöö korraldamine	Efektiivsuse kasvatamine	Uuringute teostamine

Soome riikliku innovatsioonifondi (SITRA) 2014. aasta raporti kohaselt on valitsustel vajalik kompleksete ja süsteemsete probleemidega tegelemiseks välja kujundada strateegiline agiilsus (väledus) (Kosonen, M. & Yves, D., 2014). SITRA raportis on strateegilise agiilsuse võtmekomponentideks märgitud strateegiline ärksus (*strategic sensitivity*), ressursside paindlikkus (*resource fluidity*) ja kollektiivne pühendumine (*collective commitment*) – seejuures on oluline, et need kolm komponenti toimiksid sünkroonis, vastastikusel sünergilises koostöös. Strateegilist ärksust võimaldavateks teguriteks on autorid muu hulgas märkinud reaajas analüüsi, kvaliteetset infot ja dialoogi selle tõlgendamiseks, et suunata andmekogumist ja jätkuanalüüsi (Kosonen, M. & Yves, D., 2014). OECD dokumentides on samuti märgitud reaajaja andmete vajadust, et poliitikate rakendamist jälgida ja hinnata (OECD, 2019; Buttow, C. V., 2025).

1.4. Varasemad empiirilised uuringud

E-residentsuse maksutulude empiirilisi uuringuid ja auditeid on läbi viidud riigiasutuste siseselt ning algandmed ettevõtete valimitega ei ole olnud avalikud. Avalikult kättesaadava e-residentsuse tulude ja kulude analüüsi viis viimati läbi Riigikontroll 2020. aastal (Riigikontroll, 2020). Riigikontrolli aruanne Riigikogule 23. juulil 2020 lähtus MTA poolt kättesaadavaks tehtud agregeeritud andmetest e-residentide äriühingute kohta. Lisaks analüüsis Riigikontroll maksulaekumisi osanike päritoluriigi alusel PPA andmetes, määrates e-residendist osaniku osaluse protsendiga võrdelise koefitsiendiga läbi korrutatud osa äriühingu maksutulust osaniku päritoluriigi arvestusse. Oluline on märkida, et osaluse määraks e-residendist osanikuga ühingu maksutulude arvesse võtmiseks on Riigikontrolli audiitorid määranud 10%. Autoril on võimalik sarnase piirangu alusel välistada valimist ühingud, kus e-residendi osalus on alla 10% osa- või aktsiakapitalist, kui sellel peaks olema olulist mõju maksulaekumistele. Riigikontroll leidis, et e-residentsuse „programmi tulud ületavad kulusid ligi 10 miljoni euro võrra, kuid 95% tuludest maksab 6% ettevõtteid” (Riigikontroll, 2020, lk 29). 2019. novembri seisuga on auditi kohaselt e-residentidest osalusega ettevõtete arv 9300, neist 15% on tasunud otseseid makse, mis on dokumendi kohaselt juriidilise isiku tulumaks ja tööjõumaksud. Riigikontroll luges uuteks e-residentideks isikud, kes olid ettevõtte loomise või ostmise ajal juba e-residendid, või oli esitanud taotluse hiljemalt kuue kuu jooksul pärast seose tekkimist ettevõttega, ja kellel polnud enne e-residendiks saamist aasta jooksul olnud Eestiga seoseid ettevõtluse kaudu.

Statistikaameti eksperimentaalstatistika osakond avaldas 2024. aastal andmeid e-residentide ettevõtete kohta oma blogis (Statistikaamet, 2024). Uurijaid on empiiriliste uuringute läbiviimisel takistanud asjaolu, et maksusaladusele viidates pole MTA avaldanud e-residentidega seotud ühinguid. Äriregistri ja MTA avaandmete alusel pole aga võimalik tuvastada e-residentidega seotud äriühinguid, isiku staatus PPA andmekogus ei ole avalik ning avaandmetes Eesti isikukoodiga isikute staatust ei näe. Statistikaameti kinnitusel on neile e-residentide andmed PPA andmekogust kättesaadavad Riikliku statistika seaduse alusel (Statistikaamet, isiklik e-kirjavahetus, 20. mai 2025). Konsultatsiooni ja auditi ettevõtte Deloitte 2017. aastal läbi viidud analüüsis uuriti e-residentsuse majanduslikku mõju Eestile (Deloitte, 2017). Märkimist väärib, et Deloitte'i uuringust pärineb EISi sõnul tänaseni kasutatav e-residendi ettevõtte definitsioon agregeeritud maksutulude arvestamiseks e-residentsuse tulemuslikkuse hindamiseks (EIS, isiklik

e-kirjavahetus, 20. märts 2025). Uuringu tervikteksti EIS ei avaldanud ja see ei ole autorile kättesaadav. Teostatud analüüsi kohaselt võiks e-residentsus tuua 2021. aastal 31 miljonit eurot puhastulu ning ligi 194 miljonit eurot kaudset sotsiaalmajanduslikku puhastulu. Eelduseks võeti 150 200 e-residenti, kes on loonud 20 200 ettevõtet. 2021. aastal 20 000 ettevõtte prognoos ka täitus. Deloitte uuris mh ka võimalust e-residentide ettevõtetelt kogutud maksude vahendamiseks asutajate maksuresidentsuse asukohariikide maksuhalduritele (Vedler, S., 2018).

E-RESIDENTSUSE PROGRAMMI TSÜKLILINE ARENG

Detsembris 2024 möödus kümme aastat isikut tõendavate dokumentide seaduse (ITDS) muudatuse jõustumisest. Selle muudatusega said mitteresidendid võimaluse taotleda Eesti e-residendi digitaalset isikutunnistust, mille abil saab Eesti e-teenuseid kasutades asutada, sh distantsilt asutada ja juhtida Eestis äriühinguid (Annus, R., 2014). Arengufondi 2014. aastal korraldatud ideekonkursi kolme parima idee hulka jõudnud poliitikainnovatsioon on 2015. aastast formaalselt Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) poolt ellu viidav riiklik programm. Esimeses alapeatükis vaadeldakse e-residentsuse programmi kui avaliku sektori poliitikainnovatsiooni ning analüüsitakse programmi tsüklilist arengut aastail 2013–2024.

E-residentsuse programm vastab valitud teoreetilise raamistiku poliitikainnovatsiooni tunnustele, kui:

- 1) innovatsiooni läbiviivast avalikust organisatsioonist väljapoole suunatud,
- 2) uudne ambitsioonikas poliitika,
- 3) koos poliitikainstrumentide süsteemiga,
- 4) mis pidid aitama ellu viia ambitsioonikat agendat Eesti majandusruumi suurendamiseks mitteresidentide kaasamise abil.

Ametlikus käsitluses on seda samuti defineeritud innovatsioonina loomisest peale (Vabariigi Valitsus, 2014). E-residentsuse uudsus tõi algusaastatel kaasa laialdase rahvusvahelise meediakajastuse (Liiva, S., 2019) ning teatud riigid asusid seda innovatsiooni ka oma versioonides üle võtma (Kunnus, L., 2020). Mitteformaalselt kasutusel olnud kontseptsioon „riik kui teenus“ (country as a service) julgustas mõtlema suuremast majandusruumist, kus võiks olla miljoneid mitteresidente Eesti e-teenuseid kasutamas (Vaarik, D., 2017). Lähtudes teoreetilises raamistikus väljatoodud toote elutsüklite kontseptsioonist, on võimalik eristada e-residentsuse turuletulekut 2013–2016, kasvutsüklit 2017–2020 ja küpse toote elutsüklit 2021–2024. Langutsüklit 2024. aasta EISi avaldatud andmetest veel järeldada ei saa, kuid peamiste tulemusmõõdikute (KPI *key performance indicator*) langus on lähiaastatel võimalik, kui võtta arvesse kehtivate e-residendi digitaalsete isikutunnistuste ja registris olevate ettevõtete arvu samal tasemel püsimist 2022–2024 ning maksutulude kasvu peatumist 2024. aastal. EISi avaldatud andmete alusel on kahe viimase aasta majanduslik mõju *ca* 67 miljonit eurot, mis on jaotunud tööjõumaksude, dividendimaksude ja riigilõivude vahel. EISi avaldatud e-residentide äriühingute maksulaekumiste koondsummad on

avalikult kahtluse alla seadnud Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) ajakirjanikud Anvar Samost ja Huko Aaspõllu oma 10. märtsi 2024. aasta raadiosaates „Samost ja Aaspõllu” ning ERRi portaalis (Aaspõllu, H., 2024; Vikerraadio 10.03.2024). Huko Aaspõllu kirjutab oma artiklis: „*EISA e-residentsuse meeskond teatab regulaarselt programmi tulust, justkui oleks tegemist maksutuluga, mida programmiga Eestis ei oleks. Samas seda, mis ettevõtetega on tegu ja mida selles tuluarvutuses täpselt vaadatakse, e-residentsuse meeskond ei tea*”.

2.1. E-residentsuse turuletulek 2013-2016

Eesti e-residentsuse teema jõudis avalikkuse ette 2014. aasta Arengufondi ideekonkursi käigus (Ärileht, 2014), mille üheks võidutööks kuulutati Ruth Annuse, Taavi Kotka ja Siim Sikkuti esitatud „10 miljonit e-estlast aastaks 2025” (Ärileht, 2014). Vähem on teada asjaolu, et Arengufondi ideekonkursile eelmisel aastal oli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts esitanud 05.09.2013 kooskõlastusringile Infoühiskonna Arengukava 2020, kus juba leidub viide virtuaalsele residentsusele, „... *Eesti kui arenenud infoühiskonnaga riigi maine levitamiseks pakub Eesti esimese riigina maailmas virtuaalset residentsust neile, kes soovivad kasutada siinseid häid e-teenuseid ja turvalise andmevahetuse võimalusi*” (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013, lk 13). Idee autoriks on märgitud Ruth Annus ja arengukava üheks koostajaks oli Siim Sikkut, kes sel ajal töötas Riigikantselei IT-nõunikuna (Kunnus, L., 2020). Sarnaseid Eesti e-teenuste maailmale avamise ideid majandusliku efekti saavutamiseks ringles aastaid varem ka Arengufondis, kus Sikkut varem töötas (Pärna, O., isiklik kirjavahetus, mai 2025). Siht selliste virtuaalsete residentide arvu osas oli arengukava kohaselt 5000 isikut. Arengukava järel koostas Siseministeeriumi toonase migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus „Isikut tõendavate dokumentide seaduse (ITDS) ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu”, mille siseminister Hanno Pevkur allkirjastas 04.05.2014 ning mis saadeti seejärel kiireloomulisele kooskõlastusringile (Siseministeerium, 2014). Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjast leiame viite samale arvule, lisaks kirjeldatakse kulusid seoses 1000 e-residendi digi-ID väljastamisega aastas. Neid kahte dokumenti saab lugeda poliitikainnovatsiooni dokumenteeritud alguseks, seadusega sooviti mitteresidentidele luua võimalus taotleda ligipääsu seni vaid residentidele pakutavatele avalikele e-teenustele, seda koos tugeva elektroonilise identiteedi ja digitaalallkirjastamisega. Uute välisriikidest juhitud äriühingute ligimeelitamist ei

ole ITDS eelnõule lisatud kontseptsioonidokumentis mainitud. Peamise sihtrühmana on välja toodud olemasolevad mitteresidentidest isikud, kellel võiks olla kokkupuude Eestiga: „välisinvestorid ja nende asutatud ettevõtete välistöötajad, välismaalased, kes osalevad ettevõtete juhtorganites (juhatuses või nõukogus) või omavad ettevõtetes osalust, välisspetsialistid ja -töötajad Eesti ettevõtetes, Eesti ettevõtete väliskliendid ja partnerid, välisteadlased, -õppejõud ja -tudengid, teiste riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide (nt NATO küberkaitsekeskus ja Euroopa IT agentuur) esindajad Eesti Vabariigis, eespool nimetatute pereliikmed” (Siseministerium, 2014, lk 4) Teise sihtrühmana on mainitud Eestist välja rännanud isikud ja nende järeltulijad. Eelnõudega mitteseotult on võimalik, et mitteamalike dokumentide kohaselt oli juba 2014. aastal seatud programmile eesmärgiks 10 000 uue e-residenti lisandumine igal aastal. Vähemalt 30% e-residentidest pidid olema ka aktiivselt tegutseva äriühinguga seotud, aastaks 2017 pidi sel viisil lisanduma Eestisse 3000 uut e-residentide ettevõtet (EIS, 2022). Vastavad dokumendid, mis võivad olla e-residentsuse programmi nõukoja koosolekute protokollid või otsused, pole autorile kättesaadavad.

E-residentsuse algusaastaid 2014-2016 võib pidada sarnaseks startup ettevõtte algusaastatega, kus otsitakse „korratavat ja skaleeritavat ärimudelit” (Blank, S., 2010). Idee autorid on e-residentsust ka ise riiklikuks start-up’iks nimetanud (Kotka, T., Vargas, C. I., & Korjus, K., 2015). Ärimudeli otsimiseks moodustati ad hoc organisatsioon, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi (MKM) poolt kokku kutsutud programmi nõukoda pidi lahendama ministeriumite vahelise koostöö koordineerimise. 2014. aastal palgati Arengufondi esimesed töötajad, programmi juht Kaspar Korjus ja asejuht Ott Vatter. Organisatoorselt suurim muudatus oli programmi muutmine MKMi valitsemisalas oleva Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Välisinvesteeringute Keskuse osakonnaks aprillis 2015, vastavalt valitsuse otsusele 4. detsembril 2014 (Vabariigi Valitsus, 2014). Samal istungil otsustati väliskaubandus- ja ettevõtlusminister Anne Sullingu ettepanekul jätkata e-residentsuse programmi 10 miljoni e-estlase programmina, varasemast ambitsioonikam eesmärgiga, luues Eestis teenused ning ja äri- ja tegevuskeskkond, mis tooks 10 miljonit e-residenti aastaks 2025. Kasuna on märgitud majanduskasvu ja maksutulu e-residentide loodud äriühingutest.

2016. aastal ületas e-residentide poolt asutatud äriühingute arv esmakordselt muul viisil mitteresidentide poolt asutatud ühingute arvu (Korjus, K., 2018). E-residendi staatus oli antud ligi viiekümnele tuhandele taotlejale, kellede asutatud ettevõtete arv ületas 7000 piiri (e-Residency, 2025). Üheks skaleeritava ärimudeli otsingu elemendiks saab pidada ka ideed, et Eesti tõhus maksukogumise süsteem võimaldab Eestil koguda ja edastada e-residentide ühingutelt kogutud makse riikidele, kellede maksuresidendid Eesti e-teenuseid ettevõtluse korraldamiseks eelistavad (Vedler, S., 2018). Skaleeritava ärimudeli otsinguks saab liigitada ka aprillis 2017 avaldatud partnerluse ÜRO Kaubanduse ja Arengukonverentsiga (UNCTAD), et võimaldada arenguriikide ettevõtjatel e-residentsuse kaudu ligipääsu globaalsele e-kaubandusele (Godoy, D., 2017).

2.2. E-residentsuse kasvutsükkel 2017–2020

Eesti e-residentsus sai märkimisväärse rahvusvahelise tähelepanu osaliseks lansseerimisest alates, 2017. aastal mainiti seda sama palju, kui Eestit kõigis muudes kontaktides (Tamkivi, E. S., 2020). E-residendi digi-ID taotluste aastane arv ületas ITDS eelnõus märgitud sihttasemed juba 2015. aastal, saavutades tipu 22 836 taotlejaga 2018. aastal. Taotluste arvu tõusule aitas kaasa juba 2015. aastal PPA poolt loodud veebipõhine taotluskeskkond, mis võimaldas e-residendil esitada dokumendi taotluse interneti teel veel enne seda, kui vastav võimalus avati Eesti kodanikele (Politsei- ja Piirivalveamet, 2019; Raal, K., 2017). Varasemalt oli vajalik nii taotlemiseks kui ka e-residendi digi-ID kättesaamiseks PPA või Eesti välisesinduse külastamine. Igakuiste e-residendi digi-ID taotluste arv jätkas kasvu kuni 2018. aasta esimese kvartalini. Taotluste rekordiks kujunenud 2018. aasta algust on seostatud ka Kaspar Korjuse poolt augustis 2017 esitletud ideega riiklikust euroga seotud stabiilsest krüptovaluutast ehk virtuaalvääringust (estcoin), mis oleks muu hulgas seadusliku maksevahendina e-residentidele kättesaadav (Korjus, K., 2017). See innovaatiline idee pälvis suurt rahvusvahelist vastukaja ning Euroopa Keskpanga juht teatas, et ükski euroala liikmesriik ei saa luua alternatiivseid maksevahendeid (McCleen, P., 2017). Meediakajastuse ja globaalse krüptovarade buumi koostoimel väljastati 2017-2019 siiski üle 1300 virtuaalvääringu teenuse pakkuja tegevusloa, mis oli toona Euroopa Liidu kõrgeim näitaja (Rahapesu Andmebüroo, 2020). Esialgse e-residentide arvu kasvatamise eesmärgi asemel muutus 2018. aastal programmi teiseks peamiseks tulemusnäitajaks loodud ettevõtete arv ja seeläbi saadav otsene majanduslik mõju maksutulude ja riigilõivude näol. Programmi tulemusnäitajate muutusest teatas programmi juht Ott Vatter teenusepakkujatele aprillis 2018 (Teenusmajanduse Koda, 2018).

Uued tulemusnäitajad viisid fookuse eemale taotluste arvu kasvatamiselt. Olemuslikult on see sarnane internetiäridega, kus suurt esialgset tasuta teenuse kasutajate arvu (n-ö freemium mudel) loodetakse hiljem kasumlikuks muuta (Günzel-Jensen, F. & Holm, A. B., 2015). EIS asus iga-aastaselt avaldama e-residentide ettevõtete poolt tasutud tööjõu- ja dividendimaksude aastaseid koondsummasid, kui programmi tulemusel Eestisse toodud täiendavat otsust maksutulul.

Märkimisväärne on e-residentsuse programmi puhul ministeeriumite vahelise koordinaatsiooni jaoks programmi nõukoja kokkukutsumine MKMi poolt, mille haldusalas programm on EISi kaudu. See adresseeris kaasnenud hajutatud õiguste, kohustuste ja vastutuse probleemi, kus:

- 1) tootearendust ja turundust viib ellu MKMi valitsemisalas olev EIS,
- 2) ettevõtteid registreeritakse Justiitsministeeriumi alluvuses oleva Registrite ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) administreeritava e-äriregistri kaudu Tartu maakohu registriosakonna poolt,
- 3) makse kogutakse Rahandusministeeriumi allasutuse MTA e-Maksuameti kaudu,
- 4) kaardi väljastamise tingimusi kontrollib Siseministeerium,
- 5) taotlusi menetleb PPA,
- 6) taotluskeskkonda arendab Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT),
- 5) kaarte väljastab Välisministeerium Eesti välisesindustes ja konsulaarmissioonidel,
- 6) e-residentide taustakontrolliga on seotud PPA, MTA ja Kaitsepolitsei amet.

Vajalike protsessidega kaasnevate kulutuste ja arenduste jaoks leiti sisemisi ressursse ning eraldati riiklikult ka erakorralisi vahendeid. See on ühtlasi heaks näiteks vajalikust kollektiivsest sünkroniseeritud pingutusest uue poliitikainnovatsiooni agiilseks elluviimiseks, mis väljub ametkondade harjumuspärasest tööst (Kosonen, M. & Yves, D., 2014).

Peamised e-residentsusega seonduvad seadusemuudatused

Allikas: autori koostatud

Seadus ja muutmise kuupäev	Selgitus
Äriseadustik 15.01.2018	Äriühingu juhatuse Eesti asukoha nõude kaotamine, kontaktisiku määramise kohustus välisriigis asuva juhatuse korral

Äriseadustik 01.01.2019	Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis asutatud pangas või makseasutuses asuvate kontode kasutamise lubamine osakapitali sissemaksiks
Äriseadustik 1.02.2023	Osakapitali miimumnõude langetamine 1 sendini ja sissemaksete tõendamise nõude kaotamine, kontaktisiku määramise nõude sidumine äriühingu välisriigi aadressiga
ITDS (vastu võtmata)	EISi ligipääs e-residentide andmetele

Kuni mitteresidentide kontodega seonduvate rahapesujuhtumite avalikkuse ette kerkimiseni 2017. aastal (OCCRP, 2017) oli e-residentidel võimalik avada juriidilise isiku pangakontosid Eesti kommertsbankades. Pangakontode avamise lõpetamine oli programmi esimene sisuline tagasilöök (Merilin, P., 2017), mis leidis hiljem teatava lahenduse Euroopa Majanduspiirkonna elektroonilise raha asutuste kasutamise võimaldamisega äriseadustikus (ERR, 2018). E-residentide äriühingute arvu kasvuga seotud riskide tõus suurendas ka riigisisest tähelepanu e-residentide ja nende ettevõtetega seonduvatele hooldusmeetmetele. Poliitikainnovatsioonile kohaselt oli e-residentsus selleks hetkeks muutunud vastuoluliseks ning avaliku- ja erasektori osapooltel olid lahknevad nägemused võimalikust kasust ja riskidest Eesti jaoks kiire kasvu jätkumisel (Sørensen, E., 2016). President Kersti Kaljulaidi patronaazi all alustati 2018. aasta suvel riigiasutuste ja sidusrühmade osalusel e-residentsus 2.0 valge raamatu koostamist osapoolte kollektiivse pingutuse sünkroniseerimiseks (Äripäev, 2018). Autor osales selles protsessis Teenusmajanduse Koja e-residentsuse töörühma juhina. Detsembris 2018 esitletud dokumendis (Korjus, K., 2018) ei ole seatud programmi numbrilisi eesmärke, nende määramine toimus oletatavalt programmi nõukojas. Küll aga on dokumendi koostamiseks loodud laiapindsete töörühmade töö tulemusel kaardistatud e-residentsuse potentsiaal kõikides peamistes suundades koos 49 sisalduva ettepanekuga, kuidas muuta: „e-residentsus tulusamaks, mugavamaks ja turvalisemaks” (EIS, 2018). Üheks e-residentsuse väärtuseks on dokumendis peetud ka kaasnevat pehmet võimu ja julgeolekut, mida on ka uurijad käsitlenud (Blue, A., 2021).

2.3. E-residentsus küpse innovatsioonina 2021–2024

E-residendi digi-ID taotluste arvu tipu saavutamise järel 2018. aasta esimeses kvartalis on keskmine taotluste arv olnud *ca* 1000 uut taotlust kuus, olles iga-aastaselt seeläbi ligi poole väiksem rekordaastast. E-residendiks saanud isikud omakorda asutavad stabiilselt keskmiselt 400 ettevõtet kuus (tabel 5). Majanduslikku mõju kujutavas joonisel 3 on näha, et 2024. aastal e-residentsuse maksutulude kasv ja maksumaksjate arvu suurenemine peatus 2023–2024, mis võiks viidata küpsele tootele ning vajadusele innovatsiooni jätkamisele ja uute turgude leidmisele. Tööjõumaksude komponent jätkas veel 2024. aastal tõusu maksukomponentide joonise 3 alusel.

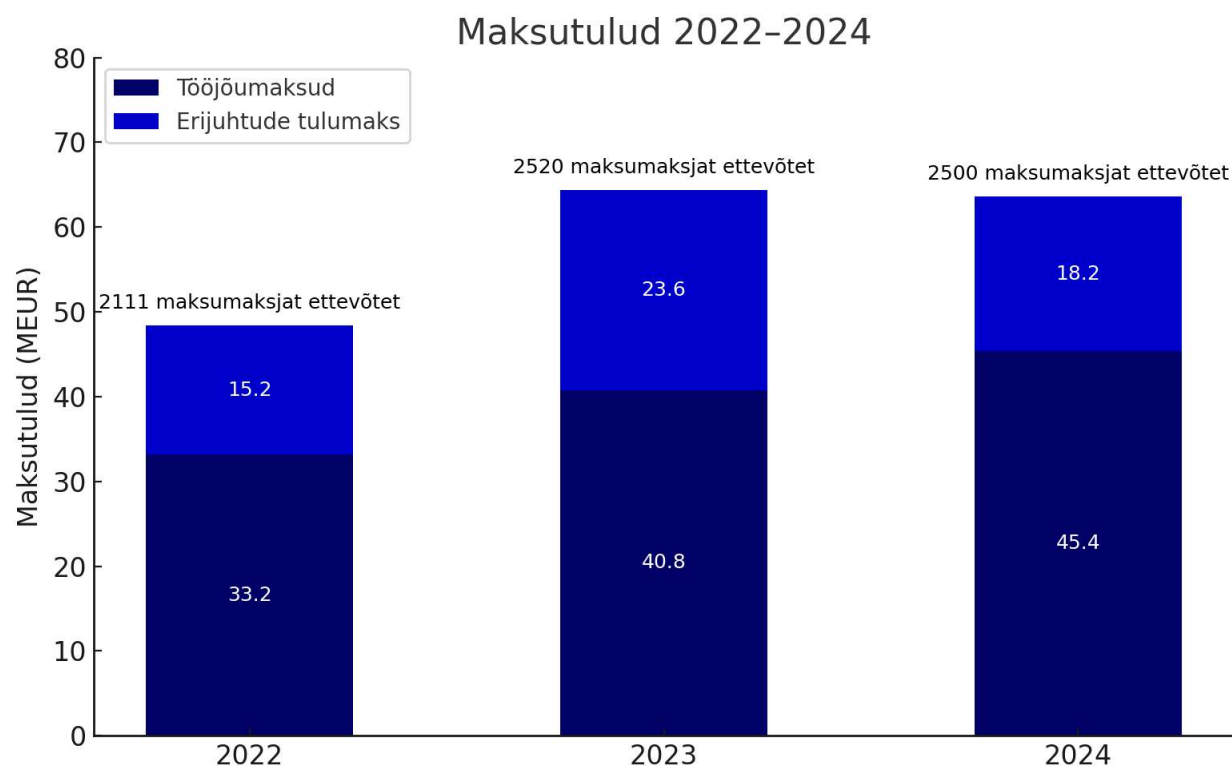
Tabel 5. E-residentide ettevõtete arv 2021-2024

Allikas: EIS

Aasta	2021	2022	2023	2024
Loodud ettevõtete arv	4712	4471	4595	4818
Registris aasta lõpu seisuga	18147	21585	23742	22715
Kustutatud (kumulatiivselt)	1253	2184	4459	9263

Jagades EISi avaldatud maksutulude kogusumma maksumaksjate arvuga (2520), saab keskmiseks maksutuluks maksumaksja kohta 25 555 eurot. Jätkuinnovatsioone õigusruumis pole võimalik leida, kuigi 2023. aastal koostas e-residentsuse õiguspartner Advokaadibüroo PricewaterhouseCoopers Legal aruande selle kohta, kas ja kuidas oleks võimalik e-residendil alustada ettevõtlusega enne e-residendi kaardi kättesaamist (PricewaterhouseCoopers Legal, 2023). Digi-ID kaardi kättesaamisest tulenevat keskmiselt kaheksanädalast viivitust on peetud üheks kasvu takistavaks teguriks (Okereke, O. F., 2023).

Eelmisel aastal kuulutas Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT) välja hanke, et „võimaldada e-residentide fotode ja sõrmejälgede turvalist kogumist nutitelefoni kaudu“ (SMIT, 2024). See adresseerib pudelikaelaks peetud kontaktivaba e-residentsuse taotlemise ja eID kättesaamiseni jõudmise esimest sammu, teise sammuna oleks vajalik eID kontaktivaba väljastamine. Hanke tulemused ei ole veel selgunud.

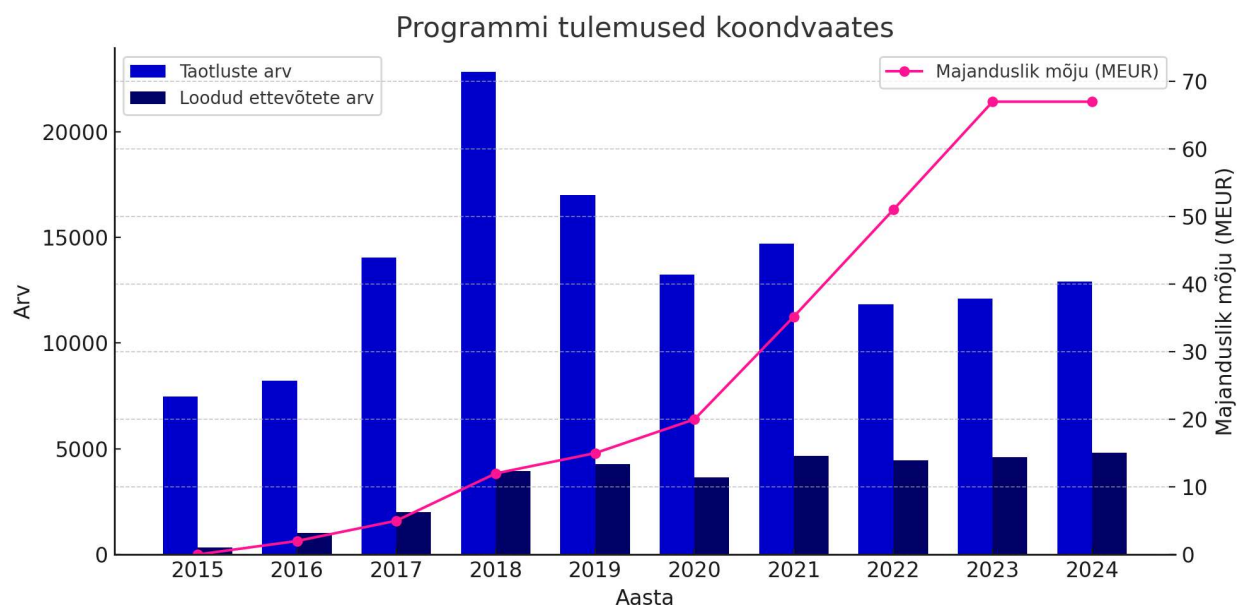

Joonis 3. E-residentsuse majandusliku mõju komponendid 2022-2024

Allikas: EIS, autori koostatud

E-residentsuse jätkustrateegia 2022–2025 viis innovatsiooni liikide vahelise edasikandumise näitena fookuse tootearendusele, kus esmakordselt on välja toodud füüsilisest kaardist tulenevate ligipääsuprobleemide adresseerimine kaardivaba lahenduseni liikumise näol (Ansell, C. & Torfing, J., 2014). Samuti pööratakse dokumendis tähelepanu teenuseinnovatsioonile pakutavate teenuste arendamise näol ning ärikeskkonna atraktiivsusele, mis aitaks fokusseeritud müügitegevusega Eesti maksutuluseid suurendada (EIS, 2022). Kättesaadavuse parandamiseks oli geograafiliste piirangute leevendamiseks ette nähtud ka täiendavate väljastuskohtade avamine maailma suurlinnades erasektori abil. Seni on e-residentsuse kättesaadavus seotud Eesti välisesinduste asukohtade ja regulaarsete konsulaarmissioonide piirangutega (e-Residency, 2025). Kaardivaba kiirema e-teenuste ligipääsu tagava eID lahenduseni jõudmise kontekstis on jätkustrateegias märgitud, et kaardi kättesaamiseni kulub keskmiselt kaks kuud, mis võib negatiivselt mõjutada nii e-residentsuse taotluse arvu kui ka asutatavate ettevõtete arvu. Sellel teemal on koostatud Tartu Ülikoolis ka magistritöö (Okereke, O. F., 2023). Käesoleva magistritöö võtmes on oluline märkida, et strateegias sisaldub märkus keskmise e-residentist maksumaksja

madalale tulususele: „E-residentsuse programmi kasumlikkuse suurendamiseks on vaja liikuda teistesse segmentidesse kui vabakutselised ja digitaalsed nomaadid, kes reeglina ei ole kõige suuremad maksutulu maksjad” (EIS, 2022, lk 21).

Joonis 4. E-residentsuse programmi tulemused koondvaates 2015-2024

Allikas: EIS, autori koostatud

Riigikontrolli 2020. aastal Riigikogule koostatud auditis sisaldus audiitorite hinnang, mille kohaselt oli e-residenti digi-ID taotlejate taustakontroll puudulik (Riigikontroll, 2020). E-residentide juhitud äriühingute piiriülese tegevuse ja maksukuulekuse jälgimise keerukusele (Ylonen, M., Drechsler, W., & Lember, V., 2023) polnud veel rahvusvaheliselt tähelepanu juhitud. Euroopa Nõukogu rahapesu vastase võitlusega tegelev komitee (MONEYVAL) viitas e-residentide ettevõtetega seonduvatele riskidele oma 2022. aasta raportis (MONEYVAL, 2023), mis leidis kajastust ka riigisisest (ERR, 2023). Virtuaalväeringute teenuseosutajate tegevuslubade massilise väljastamisega (Vogelberg, J., 2018) seonduvatest riskidest tulenev regulatsioonide karmistamine ja järelevalve tõhustamine seisis veel ees (Ylonen, M., Raudla, R., & Babic, M., 2024). Loodud ettevõtete maksuresidentsuse määramise küsimusi ja riske käsitleti avalikkuses minimaalselt (Õismaa, R., 2016).

Kolmandate riikide residentidest taotlejate üheks motiiviks on lisaks lihtsale ettevõtte asutamisele ja madalale halduskulule (Uljala & Scupola, 2018), peetud Eesti ettevõttega kaasnevat ligipääsu EL ühisturule ja teenustele, mis võivad asutaja asukohariigi äriühingutele olla blokeeritud. Peamiste näidetena on kasutusel olnud geoblokeeritud makseteenused ja esialgsel aastatel ka mobiilirakenduste e-poed Apple Appstore ja Google Play. EL riikidest pärit asutajate puhul on märkimisväärne motivaator ettevõtluse alustamise ning administreerimisega seonduv bürokraatia, kus keerukamateks riikideks on peetud Saksamaad ja Hispaaniat, millede residentidest asutajad on 2024. aastal ka päritolumaade esiossa tõusnud 2024.

Oluline on märkida, et e-residentsuse programmi jätkustrateegia 2022–2025 alusel valitud neli peamist sihtturgu on samuti 2023. aastast Hispaania, Saksamaa, Prantsusmaa ja Suurbritannia. Hispaania residentide tõusu asutajate edetabeli etteotsa on seostatud ka mõningate Eesti teenusepakkujate müügitegevusega, kuid Hispaania e-residentide äriühingute maksulaekumised on EISI andmetel alla 2% kõigist laekunud maksudest (EIS, isiklik e-kirjavahetus, 20. mai 2025). Oluline on märkida, et lisas (E-residentidest asutajate elukoha ja kodakondsuse võrdlus 2014–2024) välja toodud residentsuse ja kodakondsuse *top 10* riigid on erinevad, kuid see ei muuda oluliselt peamiste riikide esikümme asutajate päritolu arvestuses.

Avalikest dokumentidest programmi kriitilisi edutegureid ei leia, kuid E-residentsuse jätkustrateegia 2022–2025 sõnastab kolm põhisuunda ja nendes edu takistavaid tegureid. Nende ümber sõnastamisel saaks tinglikult öelda, et kriitilised edutegurid on kättesaadavus, teenuste täiustamine ja müügitegevuse parandamine (EIS, 2022). Poliitikainnovatsioonina tõi ITDS muudatusega kaasnenud mitteresidentidest ettevõtjate arvu kiire kasv ja kollektiivne pingutus kaasa mitmed järgnevad esimesest innovatsioonist tingitud seadusemuudatused, protsessiinnovatsioonid ja tooteinnovatsioonid. E-residentsuse programmi ja seotud erasektori teenusepakkujate ettepanekute alusel on Eesti äriseadustikku korduvalt muudetud e-residentide ühingute huvides seadusest tulenevate ajalooliste piirangute kaotamiseks.

E-RESIDENTIDE ÄRIÜHINGUTE TASUTUD MAKSUD

Kolmandas peatükis vaatleb autor e-residentide äriühingute valimite maksulaekumisi erinevate e-residendi ettevõtte definitsioonide alusel. Selleks koostab autor erinevates kombinatsioonides e-residentide rollidega äriühingutest maksumaksjate kontrollvalimid, et otsustada milline valim on sobivaim maksumaksjate edasiseks profileerimiseks. E-residentide sidumine äriühingute tasutud maksude kohta avaldatavate avaandmetega on autori hinnangul üks eeltingimus, et e-residentsust kui poliitikainnovatsiooni andmepõhiselt hinnata, eesmärke ja vahendeid muuta või programmi ümber kujundada. Autor leiab, et avalik huvi e-residentsuse tulemuslikkuse suurendamiseks õigustab sõltumatuid empiirilisi uuringuid ja pakub magistritöös välja metoodika e-residentide tuvastamiseks ja ettevõtete valimite koostamiseks maksulaekumiste analüüsiks.

E-residentsuse programmi ei saa autori hinnangul otseselt pidada riikidevahelise maksukonkurentsiga seotud poliitikainnovatsiooniks, sest e-residentide äriühingutele ei ole kohaldatud maksuerisusi ning e-residentsuse atraktiivsuse võimendamiseks pole kehtestatud madalamaid ettevõtte tulumaksumäärasid. 2025. aasta alguses tõusis Eestis erijuhtude tulumaks (järgnevalt ka dividendimaks) jaotatud kasumilt 22/78 tasemele, efektiivne maksumäär on sellisel juhul 28,2% jaotatult kasumilt (Maksu- ja Tolliamet, 2024). EL liikmesriikide keskmine nominaalne (protsent maksustatavast tulust) ettevõtete tulumaksumäär oli Tax Foundation andmetel 2024. aastal 21,27%. Eestis madalama ettevõtte tulumaksumääraga riikideks on madalamalt alustades Ungari, Bulgaaria, Iirimaa, Küpros, Leedu, Rumeenia, Horvaatia, Poola, Soome, Läti, Rootsi, Tšehhi ja Slovakkia. Samal või sarnasel tasemel on nominaalne ettevõtte tulumaksumäär sh Taanis, Kreekas ja Sloveenias. E-residentide asutatud ühingute statistikas on asutajate elukohariikide esikümnest lisa järgi (E-residentidest asutajate elukohariikide top 10 aastatel 2014-2024) küll puudu madalaimate maksumääradega riikide asutajad, kuid arvesse peab võtma sihtriikide rahvaarvu erinevusi. Nominaalsete tulumaksumäärade 2025. aasta võrdluses on lisas (E-residentidest asutajate elukohariikide nominaalne tulumaksumäär 2025) välja toodud top 10 sihtriikide nimekirjas Eestist kõrgem nominaalne ettevõtte tulumaksumäär Saksamaal, Suurbritannias, Prantsusmaal, Türgis ja Itaalias. 2026. aastale planeeritava tulumaksumäära teistkordse võimaliku tõusmise mõju e-residentide asutatavate ühingute arvule ja jaotatud kasumile on võimalik andmetele tuginedes uurida alles paari aasta pärast (Postimees, 2025).

Euroopa Liidu 27 liikmesriigi maksutuludest üle poole moodustavad töjõumaksud, Eestis on see 2024. aasta laekumiste näitel sotsiaalmaksu ja eraisiku tulumaksu summeerimisel sarnases suurusjärgus, olles 48,4% laekunud maksudest (Csuros, G., 2024; Rahandusministeerium, 2025). Eestis töjõu palkamine ei loo seega e-residentidele märgatavat konkurentsieelist ega saa olla peamine kriteerium Eestis ettevõtte asutamiseks, kui sihtriik ei ole märgatavalt kõrgemate maksudega. Sellise hüpoteesi kontrollimiseks oleks vajalik teostada riigipõhine võrdlev analüüs leidmaks, kas enim töjõumakse Eestis palgatud töjõult tasuvad äriühingud, mida kontrollivad kõrgete töjõumaksudega EL riikide residendid. Autori hinnangul on Eesti peamine maksueelis äriühingute kasumi maksustamise erisus, kus maksustamisele kuulub ainult jaotatud kasum (Maksu- ja Tolliamet, 2025). Sama mudelit on kopeerinud Läti, kus alates 2018. aastast kehtib sarnane reinvesteeritud kasumi tulumaksuvabastus (Finanšu ministrija, 2021).

E-residentide rolliga äriühingutelt kogutud maksudest moodustasid 2024. aastal laekunud töjõumaksud EISi andmetel 71% ehk 45,2 miljonit eurot (EIS, 2025). Aasta varem oli töjõumaksude osakaal e-residentsuse raporteeritud maksutuludest 63% (EIS, 2024). Töjõumaksude jaotust mitteresidentidest juhatuse liikme tasude ning lepingu alusel töötavate residentidest töötasude vahel on võimalik uurida majandusaasta aruannete alusel, mida äriregistri avaandmed masinloetaval kujul ei võimalda. Juhatusete makstud töötasud on Eestis majandusaasta aruandes vastavalt Raamatupidamise seaduse § 21. lg 1 p. 4 kohustuslik avaldada aruande lisana (Riigikogu, 2025). EISi ja Rahandusministeeriumi andmete alusel on võimalik öelda, et 2024. aastal tasusid e-residentide ettevõtted ca 0,65% peamistest töjõumaksudest, mis olid 4,9 miljardit eurot sotsiaalmaksu ja 2,1 miljardit eurot eraisiku tulumaksu (Rahandusministeerium, 2025).

E-residentide ettevõtetelt laekus ettevõtte tulumaksu 2024. aastal EISi andmetel 18,2 miljonit eurot. Eesti 13,98 miljardi suurusest maksutulust moodustas juriidiliste isikute tulumaks 2024. aastal 963 miljonit eurot ehk 6,8% ning e-residentide osakaaluks oli arvutuslikult seega 1,9% (Maksu- ja Tolliamet, 2025). 26% laekunud maksust oli pankade tasutud tulumaks, ülejäänud erasektorilt koguti 614 miljonit eurot. Magistritöös maksumaksjate profileerimisel aluseks võetud 2023. aastal oli ülejäänud erasektori panus 504 miljonit eurot. E-residentide ühingute tasutud ettevõtte tulumaks oli 2023. aastal EISi andmetel 23,6 miljonit eurot, kui see oleks ületanud 50

miljonit eurot, tähendanuks see arvutuslikult ca 10% lähedast panust pankade kõrvalejätmisel (Rahandusministeerium, 2025). Vastavad arvutused põhinevad EISi metoodika kohaselt MTA poolt koostatud anonüümsel e-residentide ettevõtete maksulaekumistel.

3.1 E-residentide rolliga äriühingute valimi koostamine

Euroopa Liidu avaandmete direktiivi (Euroopa Komisjon, 2023) ülevõtmise tulemusel on 1. oktoobrist 2022 äriregistris sisalduvad äriühingute andmed tasuta kättesaadavad (Justiits- ja Digiministeerium, 2021). Eesti äriühingute registrikaardile kantud juhtorgani liikmete ja osanike isikukoodid aga ei näita isiku e-residendi staatust. See on siiani olnud peamine takistus empiiriliste uuringute läbiviimiseks väljaspool riigiasutusi. E-residentide isikukoodid on standardsed Eesti isikukoodid, mida PPA väljastab ka Eestisse elama asunud Euroopa Liidu kodanikele ja elamisloa saanutele. Kõik kaudsed meetodid e-residentide äriühingute tuvastamiseks on olemuselt ebatäpsed, kuid kehtivate e-residendi digi-ID allkirjastamise sertifikaatidega isikute rollide kaudu makse tasunud äriühingute valimi leidmine on neist autorile parim teadaolev meetod. Avaandmetest leitav tegelike kasusaajate nimekiri annab uurijatele tegeliku kasusaaja elukohariigi andmed, kuid kõik seal leiduvad Eesti isikukoodiga mitteresidendid ei ole ilmtingimata e-residendid. Eesti isikukoodiga juhatuse liige ja osanik, kelle puhul on tuvastav kasusaajana registreerituse korral välisriigi residentsus, võib olla ka EL või Eesti kodanik, EL kodaniku pereliige või elamisloaga isik, kes on Eestist lahkunud. Hoolimata sellest, et 1. septembril 2018 muutus Eestis kohustuslikuks äriregistris tegelike kasusaajate avaldamine, on kasusaajate register endiselt mittetäielik ja peegeldab ainult isikuid, kelle otsene või kaudne kontroll on üle 25% hääleõigusest. Osanike ja juhatuse liikmete residentsuse infot äriregistri avaandmetest ei leia. E-residentidega seotud äriühingute maksupanuse analüüsimiseks on vajalik avaandmete kombineerimine autori poolt kontrollitud e-residentide kehtivate digitaalallkirjastamise sertifikaatide infoga.

Avalikkusele EISi poolt esitatavad MTA agregeeritud andmed e-residendi ettevõtte definitsioonile vastavatelt ühingutelt kalendriaasta jooksul laekunud maksudest ei võimalda anonüümsuse tõttu uurijatel analüüsida makse tasunud äriühinguid ja nende sisulisi seoseid e-residentsusega. Äriregistri avaandmetest on empiirilise uuringu läbiviimiseks vajalikud andmefailid „Lihtandmed“, „Kaardile kantud isikud“ ja „Osanikud“. Kaardile kantud isikute avaandmete fail

sisaldab kõiki Eesti äriühingutega seotud isikuid, kes on juriidilise isiku registrikaardile kantud. Osaühingute osanike andmed on äriregistris õigusliku tähendusega 1. septembrist 2023 (Justiits- ja Digiministeerium, 2023). „Kaardile kantud isikute“ failis on juriidilise isiku registrikood, juriidilise isiku nimi, isikukood (kuni 01.11.2024), isiku roll, isiku nimi, välismaa isikukoodi päritoluriik, rolli alguse ja lõpu kuupäev ja esindusõiguste erisused tekstina.

Magistritöös käsitletakse ainult Eesti isikukoodiga 2023. aastal rolli omanud isikuid. Kuni 1. novembrini 2024 avaldas äriregister oma avaandmetes kõigi registris olevate ühingutes rolle omavate isikute isikukoodid. Isikukoodidega andmekoosseisud on endiselt kättesaadavad masinmasin liides (API) päringute kaudu. See võimaldab magistritöö sarnaseid maksumaksjate uuringuid korrata, eeldusel, et digi-ID allkirjastamise sertifikaatide infost on e-residendi staatuse tuvastamine jätkuvalt võimalik. Majandusaasta lõpu järel kohe kehtivate digi-ID sertifikaatide pärimine annab oletuslikult parima tulemuse tegutsevate e-residentidest ettevõtjate tuvastamiseks järgmistes uuringutes. Äriregistris 2023. aasta lõpu seisuga olnud ühingutes (sh füüsilisest isikust ettevõtjad) oli kokku 327 295 Eesti isikukoodiga füüsilisel isikul 883 975 rolli, mis jaotusid 334 415 unikaalse registris oleva ühingu vahel, millest osa omakorda on uuringu valimis käsitletavad äriühingud.

Tabel 6. Valimi koostamine isikukoodiga rollide alusel äriregistri avaandmetes
Allikas: autori arvutused, äriregister

Valim	2023. a jooksul
Eesti isikukoodidega seotud rolle äriregistris	883 975
Eesti isikukoodiga rolli omanud unikaalseid isikud	327 295
Rollidega seotud ühinguid	334 415
<i>Sh osaühingud</i>	<i>265 680</i>
<i>Sh aktsiaseltsid</i>	<i>2188</i>
E-residendi rolliga osaühingud ja aktsiaseltsid	26 682
Asutatud alates 01.12.2014	24 956
E-residendi roll registrisse kantud 90 päeva jooksul asutamisest	22 429

Uuritava e-residentide äriühingute valimi koostamisel on eemaldatud kõik ühinguvormid peale osaühingute ja aktsiaseltside, sh riigi- ja omavalitsuste asutused, välisriikide ühingute filiaalid, füüsilisest isikust ettevõtjad, korteriühistud, mittetulundusühingud, sihtasutused, täisühingud, usaldusühingud jne – põhjenduseks asjaolu, et osaühing on Eestis peamine e-residentide kasutatav ettevõtluvorm. Aktsiaseltside (AS) ja osaühingute (OÜ) puhul on lisaks võimalik tuvastada registrikaardile kantud füüsilisest isikust osanike ja aktsionäride osaluse määra, mis aitab analüüsida e-residentide otsese osaluse suuruse seoseid valimi äriühingute maksulaekumistes, sarnaselt Riigikontrolli metoodikaga. AS ja OÜ puhul on registrikaardile kantud juhtorganite liikmete rollid, mille alusel saab ühinguid valimi koostamisel eristada ka juhatuse või nõukogu liikme e-residendi staatuse alusel. EISI maksutulude metoodikas nõukogu liikme rolle EISI esindaja 23.04.2025 antud kinnituse alusel arvesse ei võeta (EIS, isiklik e-kirjavahetus, 23. aprill 2025). Andmetöötluseks kasutati Exceli tarkvara, mõningate kokkuvõtete ja päringute tegemiseks failidest on kasutatud Visual Studio programmis käivitatud Pythoni skripte, mille koostas Chat GPT tehisaru autori suuniste alusel.

Riigiasutuste ja omavalitsuste asutuste, mittetulundusühingute ja sihtasutuste eemaldamine valimist on võimalik registrikoodi formaadi erinevuse alusel. Uuringu skoobist muude ühingute eemaldamiseks kasutatakse seotud isiku rolli lihtteksti välja, mis võimaldab eemaldada kõik ühingud, millega seotud rollid ei ole omased osaühingute ja aktsiaseltside juhtimise või omamisega. Euroopa ühingute, tulundusühistute, hooneühistute, hoiu-laenuühistute ja muude ühistute registrikoodide ja juhtorganite rollide lihtteksti kattumise tõttu uuritavate äriühingutega on nende valimist eemaldamise aluseks ühingu vormi nimekuju otsing. Unikaalseid aktsiaseltse ja osaühinguid jääb seejärel valimisse alles 267 868 (aktsiaseltse 2188 ja osaühinguid 265 680) koos 673 839 aastal 2023. aastal äriregistris olnud Eesti isikukoodiga aktsionäri, osaniku, juhatuse liikme või nõukogu liikme rolliga. Eesti isikukoodiga füüsilisi isikuid, sh e-residente on nendes rollides kokku 249 767. Eesti isikukoodita rollidega seotud ühinguid ei ole valimisse kaasatud. Kokku olid vastavate aktsiaseltside ja osaühingute tasutud riiklikud maksud 2023. aastal MTA avaandmetes nelja kvartali peale kokku 10,818 miljardit eurot, sh tööjõumaksud 5,054 miljardit eurot. Riiklikud maksud MTA avaandmetes on tulumaks, sotsiaalmaks, maamaks, hasartmängumaks, käibemaks, tollimaks, aktsiisid, raskeveokimaks ja erijuhtude tulumaks (dividendimaks).

Väljavalitud rollide kaudu osaühingute ja aktsiaseltsidega 2023. aastal seotud olnud Eesti isikukoodiga isikute e-residendi staatuse tuvastamiseks teostas autor päringud eID allkirjastamise sertifikaadi avaliku võtme (*public key*) info saamiseks isikukood.ee veebilehel. eID allkirjastamise sertifikaadi avalikus võtmes sisalduv tekst ütleb, millist liiki dokumendiga sertifikaat on seotud. Meetodi peamiseks miinuseks PPA andmekogudega võrreldes on saadud e-residentide nimekirja mittetäielikkus, kehtetu sertifikaadi korral jääb Eesti isikukoodiga isiku staatus ebaselgeks. Nende isikute hulgas võib olla aegunud digi-ID kaartidega e-residente. Teadmata staatusega isikutega seotud äriühinguid ei ole võimalik valimisse kaasata. 2025. aasta seisuga oli ca 60 000 e-residendi digi-ID kaarti ja sertifikaati muutunud kehtetuks, kuid neil füüsilistel isikutel võis olla seos Eesti äriühingutega, mis võisid 2023. aastal makse tasuda. Arvesse peab võtma, et sertifikaatide kehtivust kontrollis autor 2025. aasta esimesel kvartalil ja isikutega seotud äriühingute makse analüüsis 2023. aasta MTA avaandmete alusel. E-residendi digi-ID sertifikaat võib olla kehtetu ka isikutel, kes ajutiselt juhivad Eestis registreeritud äriühingut kehtiva Smart-ID konto abil, mille sertifikaate isikukood.ee ei kuva. Smart-ID konto loomisel väljastatava sertifikaadi kehtivusaeg on kolm aastat, mis võimaldab e-residendi kaardi uuendamist sobivasse hetke edasi lükata. Samuti on võimalik, et Eestisse kolinud e-resident on saanud endale PPAst EL kodaniku, EL kodaniku pereliikme või elamisloaga ID-kaardi ning tema e-residendi kaarti enam ei uuendata, kuid temaga seotud äriühingut käsitletakse EISi meetoodika kohaselt endiselt e-residendi ettevõtteks (EIS, isiklik e-kirjavahetus, 23. aprill 2025).

Isikukoodidega seotud sertifikaatide päringu tulemusel leidis autor 2023. aastal äriregistris rolle omanud 327 295 isiku hulgast 27 058 Eesti isikukoodiga e-residenti. Eraldi tuleb märkida, et 811 e-residendi puhul oli neil ka ajutise elamisloa sertifikaat, 646 isikul oli EL kodanikust residendi ID-kaardi sertifikaat ning väiksemas mahus leidis ka muid unikaalseid kombinatsioone mitmest kehtivast allkirjastamise sertifikaadist, millest üks on väljastatud mittekodanikust residendile. Ühtegi kehtivat sertifikaati polnud 28 445 isikul, kelle hulgas võib olla e-residente. Kehtiva sertifikaadiga e-residentide rolliga osaühinguid ja aktsiaseltsi on kokku 23 458. Levinuim kombinatsioon kehtiva e-residendi digi-ID alusel e-residendi rolliga seotud äriühingute puhul on e-residentsuse väärtuspakkumisele vastavalt ühemehefirma, kus ainus juhatuse liige ja osanik on e-resident. Kahe e-residendi poolt juhitud ja omatud osaühinguid on 1421. Järgnevad

kombinatsioonid, kus EL kodanikust Eesti resident või Eestis ajutise elamisloaga viibiv isik on ühiselt ettevõttes omanikud ja juhatuse liikmed. Kokku on erinevaid kombinatsioone e-residendi rollidega ühingutest üle 900, kuid 601 juhul on tegemist ainsa sellise kombinatsiooniga, näiteks leidub 8 e-residendist juhatuse liikme ja osanikuga osaühing. Alla 10 esinemise on veel näha 239 kombinatsiooni puhul. Kokku on kehtiva e-residendi sertifikaadiga osaniku, aktsionäri, juhatuse liikme või nõukogu liikme rolliga osaühinguid ja aktsiaseltse 26 682.

2025. aasta esimesel kvartalil kehtinud e-residendi digi-ID sertifikaatidega isikutega seotud äriühingute valimi maksutulude seostamiseks e-residentsuse programmiga tuleb rakendada uuringuks sobilik e-residendi ettevõtte definitsioon. EISi kasutatav 2017. aastal Deloitte'i analüüsi käigus välja töötatud definitsiooni ei ole võimalik magistritöös kasutada andmete puudumise tõttu isiku e-residendiks saamise kuupäeva kohta. Kehtiva sertifikaadi kehtivusajast tagurpidi arvutamine on üks meetod, kuid see ei võta arvesse uuendatud kaarte, kus pole tegemist esimese sertifikaadiga. Sertifikaadi andmete pärimisel kehtivusaega uuringus ei salvestatud ja sellist e-residendiks saamise aja tuletamise metoodikat seetõttu kasutada ei saa.

Ametlik EISi metoodika e-residentide ettevõtete poolt makstud maksutulu arvutamiseks lähtub sellest, et e-residendi ettevõtte on äriregistris registreeritud juriidiline isik, mille asutamisega on seotud vähemalt üks e-resident (EIS, isiklik e-kirjavahetus, 20. märts 2025). E-residendi ettevõtte arvesse minemiseks peab olema täidetud kolm tingimust:

- 1) ettevõtte on registreeritud pärast isiku e-residendiks saamist;
- 2) isiku roll ettevõttes on tekkinud pärast e-residendiks saamist;
- 3) isiku roll ettevõttes on tekkinud 90 päeva jooksul pärast ettevõtte registreerimist.

Sellise metoodika rakendamine äriregistri avaandmete alusel pole võimalik, kuid maksutulude võrreldavuse säilitamiseks saab kasutada EISi definitsiooni kolmandat tingimust, mille kohaselt on rolli alguskuupäev 90 päeva jooksul ettevõtte registreerimisest. Esimese tingimuse saab kaudsel viisil osaliselt täita, jättes valimist välja kõik ühingud, mis on registreeritud enne 1. detsembrist 2014, mil tekkis seaduse alusel võimaluse e-residendiks saada. Nii välistatakse ühingud, kus 2023. aastal rolli omanud isikud taotlesid e-residendi kaarti hiljem Eesti e-teenuste kasutamise eesmärgil, kuid ettevõtte registreerimist Eestis ei saa seondada e-residentsuse programmiga. Valimisse jääb

alles 24 956 ettevõtet, mis on registreeritud alates 01.12.2014. Eesti isikukoodiga rolli teke äriregistris ettevõtte registreerimisel koos 2025. aastal kehtinud e-residendi digi-ID sertifikaadiga annab samuti kaudse kinnituse isiku e-residendiks saamise kohta enne ettevõtte registreerimist. Asutaja rolli olemasolu uuringu lõppvalimis küll arvesse ei võetud, kuid 2256 ühingu puhul oli e-residendi rolli algus hilisem esmakande kuupäevast enam kui 90 päeva. EISi esindajalt 23.04.2025 saadud selgituste kohaselt on EISi e-residendi ettevõtte definitsiooniga seotud rollideks: asutaja, osanik, aktsionär, ettevõtja, esindama volitatud usaldusosanik, füüsilisest isikust ettevõtja, juhatuse ainuliige, juhatuse esimees, juhatuse liige (juhataja), juhatuse liige, täisosanik, usaldusosanik, filiaali juhataja (EIS, isiklik e-kirjavahetus, 23. aprill 2025).

Järgmisena võrdleb autor valimisse jäänud äriühingute esmaregistreerimise kuupäeva ja rolli alguse kuupäeva, et EISi metoodikaga võimalikult sarnaseid valimeid luua. E-residendi 2023. aastal kehtinud roll, mis algas Eesti äriühingus peale e-residendiks saamist, nõuab ühingu esmase registreerimise kuupäeva ja isikukoodiga rolli alguse kuupäeva võrdlust, mis on avaandmete abil võimalik. Valimisse jääb 22 429 ettevõtet, mille puhul e-residendi roll on ettevõttes tekkinud 90 päeva jooksul esmaregistreerimisest või enne esmaregistreerimist. Nende ühingu tasutud riiklikud maksud olid 2023. aastal 111,78 miljonit eurot, sh tööjõumaksud 64,19 miljonit eurot. Teatud üldistusastmega saab magistritöös kasutatavate andmete ulatuses öelda, et see oleks ka e-residentsuse programmi maksimaalne 2023. aasta maksutulude e-residendi otsese osaluse või juhtorgani rolliga ühingu puhul. Juhtorgani rollita kaudsete osaluste ja kehtetute e-residendi digi-ID sertifikaatide puhul saab lisanduda täiendavalt teadmata summa maksutuludele. Seda näiteks juhul, kui e-residendid ei ole kaudselt omatud ühingu juhtorgani 2023. aastal registrikaardile kantud rolli, mistõttu ei sattunud ühing valimisse. Esimese uurimisülesande täitmine võimaldab edasi liikuda järgmise ülesande juurde valimisse jäänud äriühingute profileerimiseks MTA avaandmetes sisalduvate tasutud maksude alusel.

EISi avaldatud 2023. aasta e-residentide äriühingute maksutulude info pärineb MTAst anonümiseeritud agregeeritud kujul, kus on kokku arvestatud e-residendi ettevõtte definitsioonile vastavate e-residentide ettevõtete tasutud tööjõu- ja dividendimaksud. MTA avaandmetest (Maksu- ja Tolliamet, 2025) avalikult kättesaadavad maksulaekumised näitavad tasutud riiklike makse, sh eraldiseisvalt tööjõumakse, kuid mitte dividendimakse. Riiklikes maksudes sisalduvad lisaks tööjõumaksudele ja dividendimaksule (erakorraline tulumaks) ka maamaks,

hasartmängumaks, käibemaks ja aktsiisid, mis muudab keeruliseks tasutud erakorralise tulumaksu (dividendimaksu) summa eraldamise riiklikest maksudest. Seetõttu saab teha vaid teatava üldistusastmega maksulaekumiste võrdlusi EISI poolt avaldatud 2023. aasta maksulaekumistega, kuid võrrelda saab autori leitud valimi tööjõumaksude infot, mida EIS on eraldi välja toonud (EIS, 2024). EISI avaldatud andmetes toodud tööjõumaksude ja dividendimaksude osakaalu alusel saaks tinglikult hinnata valimi tasutud maksude analüüsist välja jäänud dividendimaksu suhtarvuna, kus dividendimaksud olid 29–37% EISI avaldatud e-residentsuse otsestest maksutuludest aastatel 2023–2024. Käibemaksukohustuse puudumine aitaks riiklike maksude puhul välistada võimaluse, et tegemist oli Eestis tasutud käibemaksuga, mida EIS maksutuludes arvesse ei võta, kuid 90% autori eelistatud valimi hulka kuuluvast sajast suurimast maksumaksjast olid käibemaksukohustuslased, kõigist valimis riiklike makse tasunud ühingutest oli käibemaksuregistreering Eestis 18,2% juhul. Täpsem uurijaile kättesaadav meetod oleks majandusaasta aruannetest leida puuduv dividendide jaotamisel tasutud erakorralise tulumaksu summa. Selle alusel saaks valimisse kuuluvate ja majandusaasta aruanded esitanud äriühingute dividendimaksu koondsumma lisada uuringus leitud valimi tööjõumaksudele EISI andmetega võrreldavuse tagamiseks.

E-residentide asutatud ühingute kontrollvalim

Esimese kontrollvalimi koostamisel võeti arvesse seda, kas ühing on asutatud e-residendi poolt. Sellise valimi puhul on minimaalne tõenäosus, et e-residendid on investeerinud mõnda Eesti ettevõttesse, saanud seeläbi registrikaardile kantud osanikuks, kuid pole loonud Eestis uut ettevõtet. Selleks on jäetud valimisse alles need, milles üks või mitu ühingu registrikaardile kantud e-residenti said osaniku või aktsionäri rolli asutamisel ehk ettevõtte esmase registreerimise kuupäeval. Sellise kitsenduse järel jääb kontrollvalimisse alles 20 794 e-residendist osaniku rolliga ühingu, kelle e-residendist osaniku rolli algus kattub osaühingu esmase registreerimise kuupäevaga, või on kuni 16 päeva varasem erandlikel juhtudel. Varasem kuupäev võib olla äriregistri kandeid tegeva Tartu maakohtu registriosakonna tegevusest tulenev erand. Nende valimisse jäänud ühingute riiklike maksude kogusumma 2023. aastal oli 35,53 miljonit eurot, sh 15,33 miljonit eurot tööjõumakse.

Riigikontrolli auditis kasutatud 10% osaluse lävendi kehtestamisel jääb valimisse 20 681 ühingut, kus ühel või mitmel e-residendil on vähemalt 10% osalust. Maksutulud vähenevad marginaalselt, 35,25 miljonit riiklike makse ja 15,04 miljonit tööjõumakse on seega seotud asutajatega, kellel on vähemalt 10% osalust Eesti äriühingus. Enamusosalusega ühingute arv 2019. aastal oli Riigikontrolli auditi andmetel 8909, seega on programmi tulemusel 2020–2023 päringute tegemisel kehtivate sertifikaatide tingimuse alusel *ca* kahekordistanud e-residentide omatud ühingute arv. Kontrollvalimi puuduseks on ülevaate puudumine osaühingutest, kus e-residendi kaudse osaluse hoidmisega oli seotud teine ühing Eestis või mõnes välisriigis, või ühing on ostetud peale asutamist. E-residentide asutatud aktsiaseltse kontrollvalimis ei esinenud.

Tabel 7. E-residentide asutatud osaühingute maksulaekumised 2023

Allikas: autori arvutused, MTA

	Riiklikud maksud	sh tööjõumaksud
Äriühingute arv valimis	20 794	20 794
Maksulaekumised 2023 (mln eurot)	35,53	15,33
Keskmine maksusumma äriühingu kohta (eurot)	1708	737
Makse tasunud äriühinguid	4436	1642
Keskmine maksusumma maksumaksjal (eurot)	8010	9339
Mediaansumma maksumaksjate kohta (eurot)	563	1927
Top 100 äriühingut maksuliigi järgi (mln eurot)	17,13	8,67

E-residentidest osanike ja aktsionäride äriühingute kontrollvalim

Järgmisena vaadeldakse asutajate asemel otsese osalusega e-residentide ettevõtteid. Osanike rolle tuvastati 23 850, lisaks 1 aktsionär. 2027 rolli puhul on osalus registrisse kantud enam kui 90 päeva peale ühingu esmarestreerimist. Definitsiooni alusel koostatud valimisse jäänud 19 411 ühingu riiklike maksude kogusumma aastal 2023 oli 36,64 miljonit eurot, sh 14,98 miljonit eurot tööjõumakse. 43 osaniku osaluse suurus oli alla 10%, nendega seotud 107 ühingu eemaldamisel kontrollvalimist ei olnud olulist mõju maksude koondsummadele. 16 606 ühingu puhul on e-resident ainuosanik ja 566 ühingu puhul on ühel e-residendil kontrollpakk ehk üle 50% osalusest ning 28,28 miljonit eurot riiklike makse laekus neist ühingutest, kus e-resident oli ainuosanik või kontrollpaki omanik. Tööjõumaksude puhul oli vastav summa 10,37 miljonit eurot. Valimi

maksumaksjate uurimisel ei saa väita, et osanike ja aktsionäride kontrollvalimis esineks suuri maksumaksjaid väikese e-residentide otsese osalusega, mis paneks kahtluse alla valimi usaldatavuse. Siinkohal on eraldi välja toomata nende ühingute osakaal valimi maksutuludest, kus osalus on mitme e-residendi käes.

Tabel 8. E-residentide osalusega äriühingute kontrollvalimi maksulaekumised 2023

Allikas: autori arvutused, MTA

	Riiklikud maksud	sh tööjõumaksud
Äriühingute arv valimis	21 281	21 281
Maksulaekumised 2023 (mln eurot)	39,72	16,91
Keskmine maksusumma äriühingu kohta (eurot)	1866	794
Makse tasunud äriühinguid	4586	1605
Keskmine maksusumma maksumaksjal (eurot)	8660	9748
Mediaansumma maksumaksjate kohta (eurot)	587	2035
<i>Top</i> 100 äriühingut maksuliigi järgi (mln eurot)	19.12	9,27

E-residentidest juhatuse liikmetega äriühingute kontrollvalim

Järgmise kontrollvalimi koostab autor e-residentide juhatuse liikme rolli alusel. Võttes aluseks alates 01.12.2014 registreeritud äriühingud, kus e-residendi roll juhatuse liikmena on registrisse kantud 90 päeva jooksul esmasest registreerimisest, saab oluliselt suuremate maksulaekumistega kontrollvalimi. Siinkohal on oluline toonitada, et EISi definitsiooni kohaselt peab olema isik e-residendiks saanud enne ühingu registreerimist, kuid selline info pole autorile PPAst kättesaadav. Kasutatud definitsiooni kohaselt tuvastatud 21 690 ühinguga kontrollvalimi riiklike maksude kogusumma 2023. aastal oli 89,16 miljonit eurot, sh 45,2 miljonit eurot tööjõumakse. Tööjõumaksude summa ületab EISi metoodika alusel raporteeritud tulemust (45,2 vs 40,8 miljonit eurot). Jättes kõrvale isiku e-residendiks saamise kuupäeva mitteteadmised tuleneva vea, võib oletada, et EISi definitsioonist tulenevalt lisandub maksutulude arvestusse rahvusvaheliste ettevõtete tütarühinguid, mille juhtorgani liikmena tööle asunud isik oli eelnevalt taotlenud e-residendi kaardi. EISi maksutulude arvestusse kaasamiseks piisab e-residendi juhatuse liikme rollist, mille enne ühingu registreerimist e-residendi staatuse saanud isik saab 90 päeva jooksul asutamisest. *Top* 10 ettevõtete riiklike maksude summa 29,2miljonit eurot ning tööjõumaksude

summa 15,47 miljonit eurot näitab võimalikku mõju selliste äriühingute EISi valimisse sattumise korral. Nõukogu liikmete rollidega seotud ühingud on valimist kõrvale jäetud EISi definitsiooni alusel arvesse minevatest rollidest äriühingutes, mis aitab tagada paremat andmete võrreldavust. Võib ära märkida, et 12 e-residentist nõukogu liikmega ühingu seast 6 tasusid kokku 15,6 miljonit eurot tööjõumakse.

Tööjõumakse tasus kontrollvalimis 1866 ühingut ehk 8,6% ettevõtetest, riiklikke makse tasus 4790 ühingut. Tööjõumaksude puhul on tähelepanuväärne, et *top* 100 ühingut tasub üle kahe kolmandiku tööjõumaksudest. Nende äriühingute analüüs võimaldaks tulevikus kaaluda suurimate maksumaksjate maksutulude seostamist e-residentsuse programmiga. Rahvusvahelise ettevõtte tütarettevõtte rajamine Eestisse ei pruugi olla seotud e-residentsusega, kuigi juhatuse liikmed taotleavad ennetavalt e-residenti kaardid ja ühingud sattuvad seetõttu EISi valimisse. Selle näitlikustamiseks koostab autor kontrollvalimi e-residentidest juhatuse liikmetega, kellel puudub otsene osalus ettevõttes.

Tabel 9. E-residentist juhatuse liikmetega äriühingute maksulaekumised 2023

Allikas: autori arvutused, MTA

	Riiklikud maksud	sh tööjõumaksud
Äriühingute arv valimis	21 690	21 690
Maksulaekumised 2023 (mln eurot)	89,16	45,2
Keskmine maksusumma äriühingu kohta (eurot)	4110	2084
Makse tasunud äriühinguid	4790	1866
Keskmine maksusumma maksumaksjal (eurot)	18 615	24 224
Mediaansumma maksumaksjate kohta (eurot)	669	2515
<i>Top</i> 100 äriühingut maksuliigi järgi (mln eurot)	57,41	32,74

Ilma otsese osaluseta e-residentist juhatuse liikmega äriühingute kontrollvalim

Eelmise kontrollvalimi koostamisel tekkinud küsimuse jätkuna saab kontrollida ka otsese osaluseta e-residentist juhatuse liikmetega ühingute mõju maksutuludele. E-residentidest äriühingu juhtorgani liikmete rolle ettevõtetes, kus neil puudub otsene osalus, on kokku 1455, mis jaotub 1281 ühingu vahel. Eemaldatud on 10 EISi metoodika kohaselt maksutulude

koondarvestuses mitte kvalifitseeruvat e-residendist nõukogu liikme rollidega ühingut. Need 1279 ettevõtet võib olla huvitav kontrollvalim, mille puhul tuleks kontrollida, kas juhatuse liikmed on tegelikud kasusaajad kaudse osaluse näol valdusettevõtte kaudu, mis asub Eestis või välisriigis. Põhjuseks asjaolu, et valimis sisaldub 299 peale 01.12.2014 registreeritud tööjõumakse tasunud ühingut, kus e-residendi roll on registrisse kantud 90 päeva jooksul ning tööjõumaksude summa on neil kokku 31,9 miljonit eurot, mis on 78% EISi raporteeritud tööjõumaksudest 2023. aastal. Sellest omakorda ligi 15,47 miljonit tuleb kümnelt suurimalt ja 29,8 miljonit sajalt suurimalt tööjõumaksude tasujalt valimis.

Tabel 10. Otsese osaluseta e-residentidest juhatusega äriühingute maksulaekumised 2023
Allikas: autori arvutused, MTA

	Riiklikud maksud	sh tööjõumaksud
Äriühingute arv valimis	1279	1279
Maksulaekumised 2023 (mln eurot)	57,8	31,88
Keskmine maksusumma äriühingu kohta (eurot)	45 118	24 925
Makse tasunud äriühinguid	476	299
Keskmine maksusumma maksumaksjal (eurot)	121 420	106 621
Mediaansumma maksumaksjate kohta (eurot)	11 960	16 035
<i>Top</i> 100 äriühingut maksuliigi järgi (mln eurot)	52,3	29,8

Juhatuse liikme rollita e-residendist osanikuga äriühingute kontrollvalim

Lisaks osaluseta juhatuse liikmetele saab välja tuua ka juhtorgani rollita osanikega ettevõtted. E-residendist osanikud, kellel ei ole juhatuse liikme rolli, on sarnaselt eelmise kontrollvalimiga harvaesinevad, kuid nende ühingute maksupanus on suurusjärgu võrra väiksem (3,83 miljonit eurot tööjõumakse). Selliseid rolle on 1269 korral 1086 osaühingus, aktsionäre valimisse ei jäänud. Maksutulu mõttes ei ole tegemist märkimisväärse valimiga, tööjõumakse laekus ligi 10 korda vähem kui sarnase suurusega osaluseta juhatuse liikmetega ühingute valimilt (tabel 10). Alla 10% on e-residendi osalus 73 rolli puhul, mis jaotub 52 ühingu vahel. Juhtorgani liikme rollita e-residendi otsese osalusega ühingute kontrollvalimi puhul on keeruline avaandmete alusel selgitada põhjuseid, miks e-resident pole omatud ettevõttes juhatuses, eriti kui tegemist on enamusosaluse või kontrollpakiga. Samas ei leia siin kinnitust, et need on otseinvesteeringud Eesti ettevõtetesse, mis võivad olla suured EISi definitsiooni alla käivad e-residentide ettevõtetest tööjõumaksude

maksjad. Sellise e-residendist väikeosanikuga ühingute maksulaekumiste kogusumma on alla 55 000 euro, mille tasuvad 6 ühingat.

Tabel 11. Juhatuse liikme rollita e-residendist osanikuga äriühingute maksulaekumised 2023
Allikas: autori arvutused, MTA

	Riiklikud maksud	sh tööjõumaksud
Äriühingute arv valimis	1086	1086
Maksulaekumised 2023 (mln eurot)	8,52	3,83
Keskmine maksusumma äriühingu kohta (eurot)	6719	3021
Makse tasunud äriühinguid	319	180
Keskmine maksusumma maksumaksjal (eurot)	26 727	21 295
Mediaansumma maksumaksjate kohta (eurot)	2837	5450
<i>Top</i> 100 äriühingut maksuliigi järgi (mln eurot)	8,07	3,71

E-residendist osaniku ja juhatuse liikmega äriühingute kontrollvalim

Kontrollimaks osaluse ja juhtorgani rolli kaasmõju maksutuludele, koostab autor kontrollvalimi, kus äriühingu juhatuse liikmel on ka otsene osalus. Jätkuvaks puuduseks oleks nende ühingute puudumine valimist, kus e-residendi kaudse osaluse hoidmisega oli seotud teine ühing Eestis või mõnes välisriigis. E-residendist juhatuse liikme rolli korral sisalduksid need kaudselt omatud ühinged aga EISi definitsioonile vastavuse tõttu avaldatud maksulaekumiste valimites. Suurima sisalduvate rollide ja ühingute arvuga kontrollvalimiks osutub e-residentide otsese osaluse ja juhatuse liikme rolli samaaegse esinemise alusel koostatud valim, kus 22 756 rolliga valimisse sattunud 21 247 e-residendil on otsene osalus 20 515 ühingus, kus nad on ka juhatuse liikmed. Nõukogu liikmete puhul ei leidu äriühingutes ühtegi otsese osalusega e-residenti ja seetõttu neid valimist eemaldada pole vaja. 1569 e-residendil on osaniku ja juhatuse liikme roll mitmes ühingus. Valimis tuvastatud 20 515 ühingu riiklike maksude kogusumma 2023. aastal oli 31,74 miljonit eurot, sh 13,47 miljonit eurot tööjõumakse. Tööjõumakse tasus valimis 1571 ühingat ja riiklike makse 4338 ühingat, sh 3723 käibemaksukohustuslast. Selle meetodi alusel leitud e-residentide rollide kombinatsiooniga ühingute valimi maksutulud on väga sarnased e-residendist asutaja rolli alusel leitud valimi maksutuludega. *Top* 100 ühingat maksavad üle poole tööjõumaksudest, neid makse tasus 7,7% valimis esindatud ühingutest. Riiklike maksude koondsummast

dividendimaksude leidmine avalike andmete abil nõuaks 4338 riiklikke makse tasunud ettevõtte majandusaasta aruande läbitöötamist, kuniks äriregister uurijatele neid andmeid masinloetavalt kättesaadavaks ei tee. E-residentidel oli alla 10% otsest osalust 98 osaniku puhul 87 ühingus. Selliste ühingute mõju valimi maksutuludele oli marginaalne ja seetõttu erinevalt Riigikontrollist autor neid valimist ei eemaldanud.

Tabel 12. E-residendist osaniku ja juhatuse liikmega äriühingute maksulaekumised 2023
Allikas: autori arvutused, MTA

	Riiklikud maksud	sh tööjõumaksud
Äriühingute arv valimis	20 515	20 515
Maksulaekumised 2023 (mln eurot)	31,74	13,47
Keskmine maksusumma äriühingu kohta (eurot)	1547	651
Makse tasunud äriühinguid	4338	1571
Keskmine maksusumma maksumaksjal (eurot)	7317	8513
Mediaansumma maksumaksjate kohta (eurot)	529	1879
<i>Top</i> 100 äriühingut maksuliigi järgi (mln eurot)	14,55	7,39

Valimi määramine uuringu jätkamiseks

Edasises analüüsis maksumaksjate profileerimiseks lähtub autor e-residendist osaniku otsese osaluse ja juhatuse liikme samaaegse rolli esinemise alusel leitud kontrollvalimist, mis kattub e-residentsuse praeguse väärtuspakkumisega Eestis ettevõtte asutamiseks ja distantsilt juhtimiseks. Valimi puuduseks on e-residentide kaudsete osaluste kaudu omatud ühingute väljajäämine. Suuremate maksutuludega kontrollvalim, kus e-residendid on juhatuse liikmed, kuid ei oma otsest osalust, ei pruugi olla sobivaim e-residentsuse programmi maksutulude analüüsimiseks rahvusvaheliste kontsernide Eesti tütaretevõtete võimaliku valimisse sattumise võimaluse tõttu. E-residentide asutatud ettevõtete kontrollvalim maksutulud on omakorda sarnases suuruses autori eelistatud kontrollvalimiga, kuid selle valimis ei pruugi esineda nende rolli juhatuse liikmena. E-residentidest osanikega kontrollvalimi puhul ei ole võimalik avaandmete alusel selgitada, miks nad ei ole seotud ühingu juhatuse liikme rolliga, kui neile kuulub enamusosalus. Muud kontrollvalimid on liiga kitsad ning ei vasta teadaolevale registris olevate e-residentide ühingute arvule, mis on ületanud EISI andmetel 20 000 piiri 2023. aastal. Valimi ettevõtete poolt tasutud tööjõumaksude

summa on oluliselt madalam EISi poolt raporteeritud numbrist 2023. aasta kohta (40,8 mln eurot). Üheks võimalikuks edasiseks uurimisküsimuseks on see, kui palju ja millise profiiliga ilma e-residendi otsese või kaudse osaluseta rahvusvaheliste kontsernide tütarettevõtteid on e-residentide ettevõteteks liigitatud juhatuse liikme rolli alusel. EISi kasutatava definitsiooni alusel kvalifitseerub e-residendi ettevõteteks ja liidetakse maksutuludele ka äriühingud, kus juhatuse liikme roll algas peale isiku e-residendiks saamist, ühingus, mis on asutatud peale isiku e-residendiks saamist. Uuringus tuvastati 305 sellist maksumaksjat, kus e-residendist juhatuse liikmel puudus otsene osalus, töjõumaksude koondsumma oli nende maksumaksjate puhul 47 miljonit eurot. See teeb perspektiivikaks järgmistes uuringutes nende ühingute analüüsimise üksikute äriühingute tasemel leidmaks seoseid e-residentsuse programmiga.

Tabel 13. E-residendi rolliga äriühingute kontrollvalimite võrdlus

Allikas: autori arvutused, EIS, MTA

Kontrollvalim	Ühingute arv valimis	Riiklikud maksud (mln €) 2023	sh töjõumaksud (mln €) 2023
e-resident on asutaja	20 794	35,53	15,33
e-resident on osanik või aktsionär	21 281	39,72	16,91
e-resident on juhatuse liige	21 690	89,16	45,2
e-resident on juhatuse liige, kuid mitte osanik	1279	57,8	31,88
e-resident on osanik, kuid mitte juhatuse liige	1086	8,52	3,83
e-resident on juhatuse liige ja osanik	20 515	31,74	13,47
EISi andmed	23 742	>64,4	40,2

Siinse töö autor mõnab, et e-residentidest osanikega kontrollvalimi äriühingute maksulaekumised oli 2023. aastal suuremad eelistatud valimist, kus oli ka e-residendist juhatuse liige (töjõumakse 16,91 mln vs 13,47 mln). Järgmistes uuringutes on võimalik kontrollida kahte hüpoteesi äriühingute tasemel. Esimene hüpotees on, et e-residendist juhatuse liikme rolliga äriühingute valimi maksulaekumised on kõrgemad kui otseselt omatud äriühingute valimil, sest rahvusvaheliste kontsernide Eesti tütarettevõtte tulevane juhatuse liige sai enne ühingu registrisse kandmist e-residendiks. Teine kontrollvalimite võrdlusest tulenev kontrollimist vajav hüpotees on, et füüsiliste isikutena on e-residendid teinud otseinvesteeringuid ühingutesse, mille töötajaskond asub Eestis, mistõttu on otsese osaluse alusel koostatud kontrollvalimi töjõumaksude laekumised suuremad, kui need on autori eelistatud e-residentide juhitud ja omatud äriühingute valimil.

3.2. Tööjõumakse tasunud ettevõtete profiilid

Teises alapeatükis proovib autor leida e-residendi rolliga maksumaksjatest äriühingute valimist maksumaksjate profiilid. MTA avaandmetes sisaldub kvartaalsete maksulaekumiste failis äriühingu EMTAK tegevusvaldkond, mis aitab profileerida tulusaimaid maksumaksjaid tegevusvaldkonna alusel. Teisena saab vaatluse alla võtta ettevõtte või ettevõtja vanuse korrelatsiooni tasutud maksudega. Kolmanda sammuna vaatab autor avaandmetes kvartali lõpu seisuga kuupäeval registreeritud töötajate arvu Eestis, mis aitab leida korrelatsioone töötajate arvu ja maksulaekumiste vahel. Isikukoodis sisalduvat demograafilist infot e-residendi soo ja vanuse kohta magistrیتöös ei uuritud. Võimalikku e-residendi päritoluriigi infot äriregistri avaandmete tegelike kasusaajate faili alusel uuringus ei kasutatud. Hüpoteeside kontrollimine e-residentide päritoluriigi alusel äriühingute erineva maksutulu osas on seega võimalik jätk magistrیتööl, võttes arvesse EISi andmeid EL päritoluga e-residentide äriühingute domineerimisele tasutud maksude osas (EIS, isiklik e-kirjavahetus, 20. mai 2025). Lisaks kolmele väljatoodud parameetrile saab käibemaksukohustuslaste puhul kõrvutada tasutud makse käibega ja sellest tuletada suhtarve. Autor käibe korrelatsioone tasutud maksudega ei koostatud, sest käibe analüüs on ühendusesiseses pöördkäibemaksu avaandmetes kajastumisest tuleneva vea tõttu keeruline, ilma majandusaasta aruannetest müügi käibe andmeid leidmata. Pöördkäibemaksuga maksustatud EL sisene käive kajastub käibena korraga nii ostult kui ka müügit, mistõttu ei saa avaandmetest leitud 2023. aasta käivet tõsikindlalt usaldada.

Valimi maksumaksjate profileerimine

Tuvastatud e-residentide juhitud ja omatud äriühingutest maksumaksjate kohta käivate avaandmete alusel e-residentsuse omanikupoliitikale soovitude tegemiseks, teostab autor magistrیتöös väljavalitud valimi parameetrite võrdleva analüüsi. Seejärel korraldatakse analüüsi ka suurima saja maksumaksja kitsama valimiga. Analüüsis kasutab autor parameetritena tasutud tööjõumaksude, tegevusvaldkonna, ettevõtte vanuse ja töötajate arvu andmeid; e-residentide isikukoodis sisalduvaid demograafilisi andmeid magistrیتöös ei käsitleta. Siinkohal on oluline taas märkida, et MTA avaandmetes pole võimalik tasutud riiklikest maksudest eraldada komponentidena tasutud käibemaksu ja dividendimaksu ning muid riiklike maksude alla kuuluvaid makse. MTA ei väljastanud valimi dividendimaksude andmeid autorile registrikoodide

alusel ka anonümiseeritud agregeeritud kujul ning Statistikaametil sellist riiklike maksude komponentide eristust samuti ei ole (Statistikaamet, isiklik e-kirjavahetus, 20. mai 2025). MTA viitas maksukorralduse seadusele (MKS § 27 lg 3), mis ei võimalda riiklikke makse muul kujul avaldada (MTA, isiklik e-kirjavahetus, 9. aprill 2025). 3723 valimisse kuuluvat ettevõtet olid 2023. aastal käibemaksukohustuslased Eestis. Riiklike maksude seas võisid need ühingud tasuda käibemaksu, mida ei saa lugeda otseseks maksutuluks, nii nagu Riigikontrolli auditis on viidatud lk 26. Tööjõumakse tasusid valimis ka 599 käibemaksukohustuseta ettevõtet, kes maksid 2023. aastal riiklikke makse 2,22 miljonit. Arvestades, et tööjõumakse tasuti nende ühingute poolt 1,1 miljonit eurot, võib eeldada, et ülejäänud 1,1 miljoni euro puhul võis osaliselt olla tegemist dividendimaksuga. Ühingud, millel Eestis käibemaksuregistreering puudub, tasusid ainult 8% tööjõumaksude koondsummast valimis. Autorile teadaolevalt on MTA asunud 2024. aastast jäigemalt tõlgendama Eestis ettevõtlusega tegutsemise nõuet KMS § 20 (lg 4¹) käibemaksuregistreeringu säilimiseks ning asunud e-residentide ettevõtete käibemaksuregistreeringuid kustutama käibemaksuseaduse § 22 (lg 3¹) alusel. See võib potentsiaalselt tulevikus e-residentsuse maksulaekumistele avaldada negatiivset mõju, kui käibemaksuregistreeringu kaotanud maksumaksjad oma tegevuse ümber korraldavad, sh Eestist minema viivad (Pau, A., 2025).

Valimis oleva 20 515 ühingu puhul on avaandmete alusel riiklikke makse tasunud 4322 ühingut, tööjõumakse 1571 ühingut. Seetõttu on keskmiste ja suurimate maksumaksjate profileerimise aluseks olevas kitsendatud valimis 1571 ühingut, millede tasutud tööjõumakse on võimalik uurida. See valim ei sisalda ühtegi äriühingut, mille osakaal oleks üle 3,4% tööjõumaksude koondsummast. Suurim tööjõumaksude summa oli 452 800 eurot, mida tasuti keskmiselt kümne töötaja pealt nelja kvartali jooksul. *Top 10* hulka kuuluvad ettevõtted tasusid 18% kõigist tööjõumaksudest ja *top 100* tasusid 55%. *Top 100* maksumaksjaks pääses viimasena ettevõtte, kes tasus 27 468 eurot tööjõumakse 2023. aastal. Võrreldes magistritöös maksumaksjate profileerimiseks valitud valimi *top 10* ja *top 100* maksumaksjaid kontrollivalimiga, kus e-residendil on ainult juhtorgani liikme roll ilma otsese osaluseta, on erinevused märkimisväärsed. Koondsummas tasusid 29,29 miljonit eurot tööjõumakse sada suurimat e-residendist juhatuse liikmega maksumaksjay ning vaid 2,58 miljonit sada suurimat maksumaksjat autori eelistatud valimi puhul, kus e-residendil oli ka otsene osalus ühingus. *Top 100* maksumaksjate puhul oli see

suhtarv madalam, kuid siiski märkimisväärselt erinev mastaap (48,03 miljonit vs 7,33 miljonit). Suurimate maksumaksjate analüüsiks kasutab autor sadat enim tööjõumakse tasunud ühingut, kus e-resident oli üheaegselt juhatuse liige ja osanik otsese osalusega.

Tegevusala seosed tasutud maksudega

Maksumaksjate analüüsist tegevusvaldkonna alusel ei tulene infot, mis kummutaks Statistikaameti poolt avaldatud tegevusvaldkondade populaarsuse edetabelit (Statistikaamet, 2024). Enim esineb maksumaksjaid info ja side valdkonnas, järgneb kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus. 1571 tööjõumakse tasunud ühingust on 655 info ja side, 456 kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevusega seotud (lisa Tegevusala seos 2023 tasutud tööjõumaksudega) . Tasutud maksudest on samuti enamik laekunud nendest tegevusvaldkondadest, kuid protsentuaalselt on kogusumma väiksema (56%) osakaaluga kõigist tasutud tööjõumaksudest, kui on selliste tööandjate arvu osakaal valimis (70%). Andmetöötluse lihtsustamiseks on avaandmetes olnud mitme tegevusvaldkonna puhul arvesse võetud esimest nimetatud tegevusvaldkonda. MTA avaandmetes EMTAK koodide puudumise tõttu on soovitatav järgmistes uuringutes määrata maksumaksja tegevusvaldkond äriregistri avaandmete alusel täpse EMTAK koodiga. Äriregistri avaandmetes on EMTAK informatsioon „üldandmete“ failis, kust on aga eemaldatud registrikoodid, mis teeb selle kasutamise keerukaks. Ühingute nimede alusel avaandmetes saaks alternatiivse lahendusena siiski leida valimi ühingute täpse EMTAK tegevusala. Korrelatsioone tööjõumaksu laekumiste ja tegevusvaldkonna vahel on käesolevas töös otsitud üksnes MTA avaandmetes leiduvas ulatuses, mis katab tööjõumakse tasunud ühingud.

Oluliseks leiuks võib pidada seda, et suuremal osal kahe enim levinud tegevusvaldkonnaga tööjõumakse tasunud ühingutest oli kõigi nelja kvartali viimase kuupäeva seisuga avaandmetes null töötajat. Info ja side alal on 191 ühingul olnud rohkem kui null töötajat avaandmete aluseks olevas Töötamise registris (TÖR) vähemalt ühel neljast 2023. aasta keskmise töötajate arvu arvutamisel aluseks olevast kvartalist, kuid 464 ühingu puhul on kõigis neljas kvartalis avaandmetes null töötajat (lisa Tööjõumakse tasunud töötajateta osaühingud uuringu valimis 2023). Avaandmete puhul on töötajate arvu kuvamise aluseks TÖRi kantud töötajate arv kvartali viimasel kuupäeval, juhatuse liikmeid avaandmetes ei kajastata töötaja arvus ka TÖRi juhatuse liikmena registreerimise korral (MTA, isiklik e-kirjavahetus. 21. aprill 2025). Kutse-, teadus- ja

tehnikaalase tegevuse korral on 89 ühingat rohkem kui null töötajaga ning 367 ühingat on null töötajaga. Siit tuleneb kaks hüpoteesi, mida järgmistes uuringutes on võimalik kontrollida. Esimene hüpotees on, et tegemist on ühingutega, kus mitteresidendist juhatuse liikmetele on makstud juhtimis-ja kontrollorgani liikme tasu ning sellelt on kinni peetud tööjõumakse (Maksu- ja Tolliamet, 2024). Arvestades null töötajaga ühingute tööjõumaksude osakaale tegevusaladel, on kahe peamise tegevusala puhul enamik maksumaksjaid null töötajaga, kuid maksavad sellisel juhul keskmiselt üle nelja korra vähem tööjõumakse võrrelduna töötaja registreerinud ühingutega (16 204 eurot vs 3953 eurot infos ja sides ning 18 545 eurot vs 2403 eurot kutse-, teadus- ja tehnikaalases tegevuses). Kogu valimi puhul suureneb erinevus veelgi: keskmiselt 24 098 eurot rohkem töötaja registreerituse korral ning 2776 eurot töötajate puudumisel. Teiseks kontrollimist vajavaks spetsiifilisemaks hüpoteesiks tööjõumaksude laekumiste analüüsi alusel on, et Eestis töötaja registreerinud e-residendi ettevõtte on riigile keskmiselt neli korda väärtuslikum ühingust, kus makstakse mitteresidendist juhatuse liikmele tasu Eestis, kui äriühing ei jaota omanikele kasumit koos kaasnevate dividendimaksudega.

Maksumaksjate ja laekunud tööjõumaksude koondumine kolme kuni nelja peamisse e-residentide ettevõtete tegevusvaldkonda (info ja side, kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus ning hulgi- ja jaekaubandus) ei ole uus leid. Selle kohta leiab avalikult kättesaadavatest andmetest infot (e-Residency, 2025). Küll aga saab leiuna välja tuua fakti, et 1571 valimis 2023. aastal tööjõumakse tasunud ettevõtte seast vaid 36,7% olid nelja kvartali jooksul registreerinud mõne töötaja ning 993 ühingat ei omanud ühtegi töötajat, kuid tasusid 31% tööjõumaksudest. Valimis enim esineva (464 ettevõtet) tööjõumakse tasuva äriühingu profiiliks on info ja side valdkonnas tegutsev töötajateta ühing, mis on registreeritud Eestis käibemaksukohustuslaseks. Suurimad tööjõumaksude laekumised on siiski selles tegevusvaldkonnas seotud 191 ühinguga, millel oli Eestis registreeritud töötajaid. Töötajatega ettevõtete puhul on tasutud tööjõumaksude summa valimi ettevõtete puhul keskmiselt üle kaheksa korra suurem (24 098 eurot vs 2776 eurot). Populaarsuselt teises tegevusvaldkonnas – kutse-, teadus- ja tehnikavaldkonnas – oli 367 töötajateta maksumaksjat, kuid sarnaselt info- ja sidevaldkonnaga laekus enamik tööjõumakse töötajatega ühingutelt (1,65 vs 0,88 mln eurot). Tasutud tööjõumaksude summalt kolmandal kohal oleva haldus- ja abitegevuste puhul olid laekunud tööjõumaksud suuremad ning rohkem kui pooltel juhtudel olid ettevõtted registreerinud töötajad. Maksumaksjate arvult kolmandas tegevusvaldkonnas, hulgi- ja

jaekaubanduses, oli 60 töötajatega ja 152 töötajateta maksumaksjat, kes tasusid vastavalt 1,12 ja 0,21 miljonit eurot tööjõumakse. Kõigi muude tegevusvaldkondade puhul on tööjõumakse tasunud ühingute arv kümnetes, mis teeb üldistused keeruliseks. Keskmine töötajate arv oli kogu valimi puhul 0,11, tööjõumakse tasunud 1571 ühingu puhul 0,67 ning registreeritud töötajaid ühe või mitme kvartali viimase kuupäeva seisuga TÖRis omanud ühingute puhul 1,87.

Töötajate arvu seosed tasutud maksudega

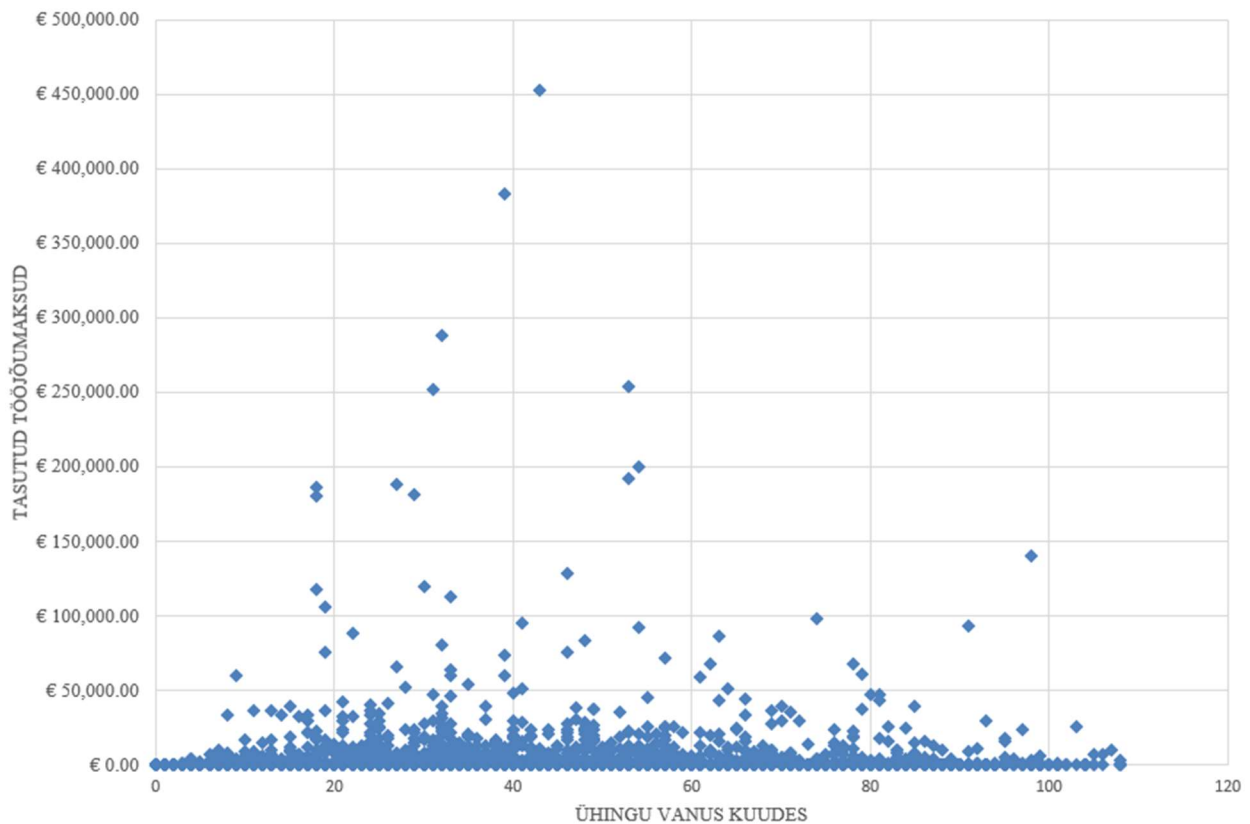
Suur hulk väikese töötajate arvuga maksumaksjaid iseloomustab suurima tööjõumaksude laekumisega info ja side tegevusvaldkonda. Maksumaksjate arvult kutse-, teadus- ja tehnikavaldkonna järel kolmandal kohal olevas hulgi- ja jaekaubanduses on töötajate arv üle nulli rohkemates ühingutes, 92 üle nulli ja 60 null töötajaga maksumaksjat on selles tegevusvaldkonnas. Kolmes nelja suurima maksulaekumistega tegevusvaldkonna puhul on oluline märkida, et valdkonna maksumaksjate keskmine töötajate arv on alla kahe MTA avaandmete alusel kvartalite keskmise arvutamisel (lisa Töötajate arvud tööjõumakse tasunud ühingutes keskmise maksusummaga 2023). See tõendab, et e-residentsus on peamiselt mikroettevõtjatest maksumaksjaid Eestisse toonud, kui neil ühingutel ei ole töötajaid välisriikides asuvates tegevuskohtades. Tööjõumakse tasunud 1571 ühingu osakaal valimi 20 515 ühingu hulgas on 7.7%. See viitab vajadusele analüüsida makse mitte tasunud ühingute majandusaasta aruannetes sisalduvat infot, et uurida, milline on nende ühingute käive ja tööjõukulud, mis ei ole Eestis kajastunud MTA avaandmetes. See aitaks mõista, kas ja millises ulatuses tegutsevad e-residentide ettevõtted maksukohustuslastena välisriikides.

Järgmisena vaatleb autor seoseid töötajate arvu ja tasutud tööjõumaksude summade ja tööandjate arvu vahel. See aitab mõista, kas laekunud tööjõumaksude puhul on enamik maksudest laekunud suurematelt tööandjatelt. Üle 10 töötajaga ühingutelt laekus 2,4 miljonit tööjõumaksudest, kogu valimis oli ainult 14 sellist maksumaksjat kokku 233 töötajaga. Üle kahe töötajaga maksumaksjaid oli 149 (351,75 töötajat); 2023. aastal laekus neilt ühingutelt, kus on nelja kvartali keskmisena 2 või enam töötajat MTA avaandmete alusel 4,02 miljonit eurot tööjõumakse. Üle poole tasutud 13,31 miljonist eurost tööjõumaksudest (6,89 mln) on seega laekunud 476 mikroettevõttelt, kus oli 2023. aastal avaandmete alusel kuni 2 töötajat, kokku 468 töötajat. Koondvaates oli TÖRis nelja kvartali keskmiste näitajate summeerimisel 1571 tööjõumaksude tasujal 1046 töötajat. See

võimaldab korrata varasemat oletust, et keskmine e-residendist maksumaksja on mikroettevõtja. Statistikaameti blogis avaldatud artiklis avaldatud EISI definitsioonile vastavates ühingutes oli võrdluseks 2023. aastal kõigil kuudel alates aprillist 2023 üle 5000 töötaja (Statistikaamet, 2024).

Ettevõtte vanuse seosed tasutud maksudega

Ettevõtte vanuse ja maksulaekumiste analüüs annab tulemuse, kus korrelatsioon ühingu vanuse ja maksulaekumiste vahel on madal (0,36). Sellest lähtub edasisteks uuringuteks kontrollimist vajav hüpotees, et Eestis makse tasuvad ühingud ei ole alustavad käibeta mikroettevõtjad, vaid Eestisse registreeritud ühingu käive eksisteeris varem mõnes välisriigis mõnes muus vormis.

Joonis 5. Tasutud tööjõumaksude seos ühingu vanusega 2023

Allikas: autori koostatud, MTA

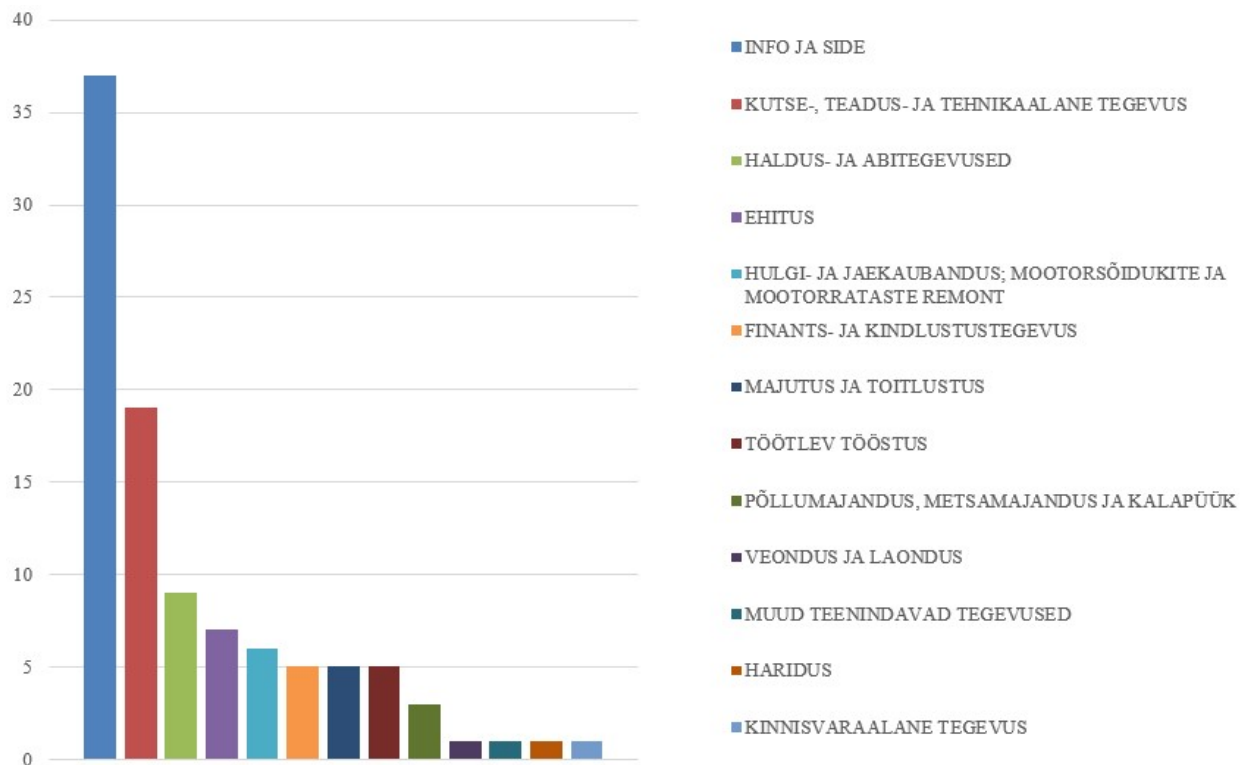
Top 100 tööjõumakse tasunud äriühingu analüüs avaandmete alusel

Valimi sada suuremat tööjõumaksude maksjat aastal 2023 tasusid tööjõumakse summades alates 27 468 eurost kuni 452 800 eurot. See tähendab, et keskmiselt 2289 euro tasumine kuus viis valimis

juba saja suurima tööjõumaksude tasuja hulka. Keskmiseks maksusummaks oli 73 284 eurot ning mediaansummaks 43 758 eurot. Mediaantöötajate arv oli neil sajal ühingul nelja kvartali keskmise arvutamisel 3. Enim tööjõumakse tasunud sajust ettevõtetest 17%-l ei olnud töötajate registris ühtegi töötajat. Siinkohal võib taaskord eeldada, et tegemist on e-residentidest juhatuse liikmetele makstud juhatuse liikme tasudelt kinnipeetud maksudega.

Tegevusala seosed tasutud tööjõumaksudega

Suurimate maksumaksjate tegevusvaldkondade esinemise sageduses olulisi erisusi kõigi tööjõumaksude tasujate valimiga ei esine, kaks levinuimat tegevusvaldkonda kattuvad. Enim esines info ja side valdkonnas tegutsevaid maksumaksjaid (37%), kutse-, teadus- ja tehnikaalast tegevust (19%) ning haldus- ja abitegevusi (9%). Kõigi tööjõumaksude tasujate puhul oli valimis kolmandal kohal hulgi- ja jaekaubandus, suuremaid maksumaksjad aga esineb selles valdkonnas vähem.

Joonis 6. Valimi saja enim tööjõumakse tasunud ühingu tegevusvaldkonnad 2023

Allikas: autori koostatud, MTA

Käibemaksu seosed tasutud tööjõumaksudega

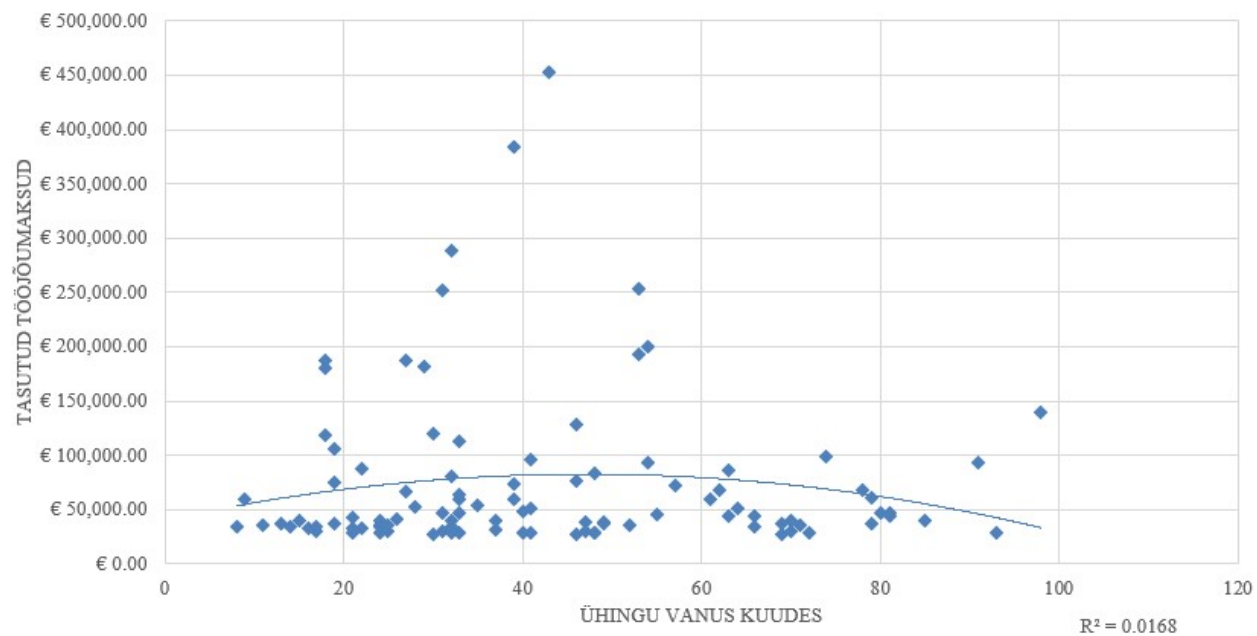
Suurimatest tööjõumaksude maksjaist vaid 10% ei olnud käibemaksukohustuslased Eestis. Käive oli 2023. aasta MTA avaandmetes leitav 87%-l ühingutest, keskmiselt 1,15 miljonit eurot, mediaansummas 0,3 miljonit eurot.

Töötajate arvu seosed tasutud tööjõumaksudega

Üllatuslikult pole *top* 100 maksumaksja töötajate arvud valimi keskmistest märkimisväärselt kõrgemad. Keskmine töötajate arv 2023. aasta nelja kvartali lõpu keskmise seisuga oli 4,07 ning mediaan 3,0 töötajat. See viitab asjaolule, et makstud on oluliselt kõrgemaid töötasusid kui valimis keskmiselt. Märkimisväärne on ka see, et 17% suurimatest tööjõumaksude maksjatest olid ilma töötajateta ühingud nelja kvartali viimase kuupäeva TÖRi seisuga. See viitab asjaolule, et Eestis tasuti tööjõumakse TÖRis mitte registreeritud isikutele, kes võisid olla varem väljatoodud põhjustel e-residentidest juhatuse liikmed.

Ettevõtte vanuse seosed tasutud tööjõumaksudega

Sarnaselt kõigi tööjõumakse tasunud ühingute valimiga ei leidu ka *top* 100 ettevõtte puhul lineaarset korrelatsiooni vanuse ja tööjõumaksude summa vahel, korrelatsioon on statistiliselt nullilähedane (korrelatsioonikordaja $-0,03$). Selge vanuse ja maksulaekumiste kasvu näitav polünoomne trendijoon puudub ka regressioonanalüüsis. Valimi väiksuse, suurimate maksumaksjate skaala keskele jääva vanuse või muude võimalike statistiliste vigade tõttu on trendijoon peale viit aastat langev, tõustes esimese nelja aasta jooksul. Determinatsioonikordaja 0,16 näitab, et ettevõtte vanusega ei ole võimalik maksulaekumisi siduda.

Joonis 7. Valimi saja enim tööjõumakse tasunud ühingu vanuse seos tööjõumaksudega 2023

Allikas: autori koostatud, MTA

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

Järgnevalt toob autor välja oma peamised järeldused ja esitab soovitusel e-residentsuse omanikupoliitika ja vajalike jätkuanalüüside osas, et suurendada Eesti maksutulust. Järelduste aluseks on magistritöös kasutatud e-residentide otsese osaluse ja juhatuse liikme rolliga osaühingute valimi 2023. aastal tasutud tööjõumaksud ja muud MTA avaandmetest leitavad näitajad. Koostatud valimi puudusteks on e-residentide kaudselt omatud ühingute väljajäämine ka juhatuse rolli olemasolu korral ning 2025. aastal mitte kehtinud e-residenti digi-ID sertifikaatidega isikutega seotud ettevõtete puudumine. Saadud maksumaksjate valimi põhjal e-residentide ettevõtete maksulaekumiste kohta järelduste tegemise puudusteks on avaandmetes mitterahuldav dividendimaksude komponent, mida autor ei ole arvesse saanud võtta. Jätaku-uuringute abil on võimalik osale töös sisalduvatele uutele hüpoteesidele ja tekkinud küsimustele vastuseid leida.

Autor toob esile e-residentsuse kui maksutulude suurendamise poliitikainnovatsiooni unikaalsust, mida tuleks jätkata ja laiendada, läbi järgmiste uuenduste mis toovad ühiskondlikku kasu. Valimi maksulaekumiste analüüsi alusel on tegemist riigile kasumliku isemajandava projektiga, võttes arvesse EISi kulutusi programmile. E-residentsuse programmi näitel on järgmistes teadustöodes poliitikainnovatsioonide uurimisel võimalik leida lahendusi ministriumite vahelise koostöö paremaks koordineerimiseks riiklikult tähtsates valdkondades. Ettevõtete maksulaekumiste kvartaalne avaldamine üksikute äriühingute tasemel võib olla maailmas unikaalne ning see loob võimalusi paremaks poliitikaõppimiseks, koos avaliku diskussiooniga. E-residentsuse programmi algusaastatel sõnastatud väärtused – kaasatus, legitiimsus ja läbipaistvus (*inclusion, legitimacy, and transparency*) – võivad aidata teha väärtuspõhiseid otsuseid ka e-residentidega seonduvate (ava)andmete avalikkusele paremini kättesaadavaks tegemisel (e-Residency, 2024). Arvestades Eesti ametkondade soovi vältida maksuparadiisiks kujunemist, on üksikute äriühingute tasemel e-residentide ettevõtete avaandmete olemasolu juba võimalik riske maandav tegur maksukuulekuse tagamisel.

4.1. Uuringu peamised järeldused

Väljatoodud järelduste aluseks on magistritöös loodud e-residentide otsese osaluse ja juhatuse liikme rolliga osaühingute valimi 2023. aastal tasutud tööjõumaksud ja muud MTA avaandmetest

leitavad näitajad. Jätku-uuringute abil on võimalik osale töös sisalduvatele uutele hüpoteesidele ja tekkinud küsimustele vastuseid leida. Kokkuvõtvalt peab möönma, et püstitatud uurimisülesande täitmine e-residentide juhitud ja omatud äriühingutest maksumaksjate profileerimiseks avaandmete alusel osutus keeruliseks. Korrelatsioone, mille alusel profileerida tasutud tööjõumaksude alusel selgelt eristuvaid maksumaksjaid, ei õnnestunud avaandmete abil leida ning maksumaksjate tüpologia koostamine pole selliselt võimalik. Maksumaksjate tüpologia koostamine võib järgmistes uuringutes olla võimalik valimi äriühingute täiendava analüüsi alusel üksikute ettevõtete tasemel, mis annaks avaandmetest enam infot nende tegevuse eripärade kohta. Magistritöös kasutamata võimaluseks jäi valimi äriühingute tegelike kasusaajate elukohariikide analüüs avaandmete alusel, leidmaks ettevõtet omavate ja juhtivate e-residentide päritolu korrelatsioone maksupanusega. EISil on selline info Statistikaameti kaudu olemas ning need andmed on töös kaasamata (EIS, isiklik e-kirjavahetus, 20. mai 2025). Järgmistes uuringutes on võimalik valimi maksumaksjate analüüs ka majandusaasta aruannete andmete abil. Selle käigus on võimalik uurida ka e-residentide äriühingute dividendimakseid, et tuvastada makstud erijuhtumite tulumaks. Lisaks saaks uurida seda, millises ulatuses on nendel ühingutel bilansis jaotamata kasumit, mida Eesti tulumaksusüsteemi eripära tõttu akumuleeritakse ja reinvesteeritakse. EISi andmetest tulenevate dividendimaksu ja tööjõumaksu proportsioonide alusel, kus enamik maksutuludest laekub tööjõumaksudest, on võimalik püstitada hüpotees, et maksuplaneerimise vaates ei ole e-residentsuse lisandumine muutnud Eestit atraktiivseks sihtkohaks, kuhu globaalseid müügikasumeid suunata omanikele jaotamiseks.

Peamised empiirilisest analüüsist lähtuvad järeldused on järgmised:

- (1) e-residendi ettevõtte definitsioon mõjutab kontrollvalimite tööjõumaksude kogusummat olulisel määral;
- (2) ettevõtte vanuse ja tasutud tööjõumaksude vaheline korrelatsioon oli valimis nõrk;
- (3) Eestis töötaja registreerinud ettevõtete tööjõumaksude keskmine summa oli valimis kaheksa korda suurem töötajateta tööjõumakse tasunud ühingutest;
- (4) MTA avaandmete koosseisu parandamine võimaldaks ettevõtete valimite dividendimakse ja tegelikke käibeid tuvastada;
- (5) e-residentsuse peamiste tulemusmõõdikute alusel on tegemist küpse innovatsiooniga;

(6) e-residentide arv äriregistris on tõendus poliitikainnovatsiooni õnnestumisest mitteresidentidele Eesti äriühingute asutamise ja juhtimise lihtsustamisel.

Edasi selgitab autor iga järeldust detailsemalt.

Esiteks, e-residendi ettevõtte erinevast defineerimisest tulenev autori koostatud kontrollvalimite maksutulude erinevus annab märku vajadusest e-residentsuse maksutulude raporteerimisel eristada e-residentide omatud ja juhitud ettevõtteid muudest võimalikest rollikombinatsioonidest. E-residendist juhataste liikme rolliga ettevõtete kontrollvalimi maksutulud on mitu korda kõrgemad e-residendi otsese osaluse nõude lisamisel säiliva uuringus kasutatud valimi maksutuludest. Kontrollimist vajab hüpotees, et e-residendist juhataste liikme rolliga äriühingute kontrollvalimi oluliselt kõrgemad maksulaekumised on seotud kontsernide Eesti tütarettevõtete juhataste liikmetele väljastatud e-residendi kaartidega. Arvestades e-residendist füüsilisest isikust osanikega kontrollvalimi kõrgemaid tööjõumaksu laekumisi, saab püstitada ka teise hüpoteesi: selle kohaselt on e-residendid teinud otseinvesteeringuid töötajatega Eesti ühingutesse ning seetõttu on selle kontrollvalimi maksulaekumised suuremad, kui on uuringuks valitud e-residentide juhitud ja omatud äriühingute valimil.

Teiseks, ettevõtte vanuse ja tasutud tööjõumaksude vaheline korrelatsioon on madal (0,36) ning saja enim tööjõumakse tasunud ühingu puhul nullilähedane (-0,03), mis on vastuolus üldlevinud narratiiviga küpsemate ettevõtete suuremast maksupanusest. Edasistes uuringutes on võimalik seetõttu kontrollida hüpoteesi, et Eestis tööjõumakse tasuvad ettevõtted on Eestisse üle toonud ühingu käibe, mis eksisteeris varem mõnes välisriigis mõnes muus ettevõtlusvormis.

Kolmandaks, Eestis töötaja registreerinud ettevõtete puhul oli tasutud tööjõumaksude summa üle kaheksa korda suurem töötajateta ühingutest, mis tasusid tööjõumakse. See loob põhjenduse suunamiseks e-residentide ettevõtteid Eestisse töötajaid palkama. Tähelepanu vääriv leid oli, et valimis tööjõumakse tasunud ettevõtete seast vaid 36,7% olid 2023. aastal nelja kvartali jooksul registreerinud mõne töötaja ning 993 ühingut 1571-st ei registreerinud ühtegi töötajat, kuid tasusid 31% tööjõumaksudest. Enim tööjõumakse tasunud sajast ettevõttest 17%-l ei olnud töötajate registris 2023. aastal nelja kvartali lõpus ühtegi töötajat. Autor püstitas jätku-uuringus

kontrollimist vajava hüpoteesi, et tegemist on e-residendist juhatuse liikmetele makstud tasudelt kinnipeetud maksudega. Juhatus liikmetele makstud tasud kajastuvad ühingute majandusaasta aruannetes. Mitteresidendist juhatuse liikmetele makstud juhtimis- või kontrollorgani liikme tasu maksustatakse Eestis sõltumata sellest, kus töö tegelikult tehti. Teine autori hinnangul kontrollimist vajav hüpotees on see, et tööjõumakse tasuvad need e-residentide äriühingud, mida kontrollivad kõrgete tööjõumaksude ja maksukuulekusega riikide, peamiselt ELi liikmesriikide residendid. Kolmandaks autori hüpoteesiks on, et Eestis töötaja registreerinud maksumaksja on maksutulude mõttes kaheksa korda väärtuslikum ühingust, kus makstakse mitteresidendile juhatuse liikme tasu Eestist, kui äriühing ei jaota omanikele kasumit koos kaasnevate dividendimaksudega.

Neljandaks, järgmiste uuringute läbiviimist toetaks maksukorralduse seaduse (MKS § 27 lg 3) alusel avaldatavate riiklike maksude seas ka erijuhtude tulumaksu avaldamine, mis võimaldaks äriühingute valimite analüüsi lisaks tasutud tööjõumaksudele ka dividendimaksude alusel. MTA avaandmete puhul on probleem ka pöördkäibemaksuga maksustatud käibe topelt kajastamine avaldatud kvartaalsetes käibeandmetes. Teadmata, kui suure osa ühingu käibest moodustasid pöördkäibemaksuga maksustatud tehingud, on võimatu analüüsida ettevõtete tegelikku käivet avaandmete alusel. Avaandmetes sisalduvate käibenumbrite võrdlemine majandusaasta aruannetes esitletud müügikäibega jääb seni ainsaks alternatiiviks täpsema käibenumbrini jõudmiseks. Majandusaasta aruannetes sisalduvate andmeridade (sh müügikäive, ettevõtte tulumaks, juhatuse tasud) avaldamine masintöödeldava avaandmete failina äriregistri poolt oleks alternatiiviks MTA avaandmete puuduste kompenseerimiseks. Äriregistri avaandmetes juriidiliste isikute ühinguvormide koodidega või lihtteksti tulbas eristamine lihtsustaks samuti äriühingute analüüsiks sobivate valimite koostamist ühinguvormide alusel. Eraldi väärib märkimist Justiits- ja Digiministeriumi korraldusel avaandmete failidest 01.11.2024 ilma selge seadusliku põhjenduseta eemaldatud isikukoodide probleem, mis takistab avaandmete failide alusel sarnaste sõltumatute uuringute kordamist ja nõuab API liidese kasutamist.

Viiendaks, e-residentsuse peamiste tulemusmõõdikute põhjal on tegemist küpse innovatsiooniga ning majanduslik mõju maksutulude osas on saavutanud platoo aastal 2023. Siinse töö autor eeldab, et kvantitatiivse kasvu peatumiseni on viinud kehtivate e-residendi digi-ID kaartide ja

registris olevate äriühingute arvu püsimine 2022-2023. aasta tasemel. Ilma täiendavate e-residentide ja uute iga-aastaselt lisanduvate makse tasuvate ettevõtete ei saa kasvada ka maksutulud. Edasise kvantitatiivse kasvu ootused on seotud distantsilt taotleja biomeetria mobiilirakenduse abil hõivamise ja kaardivaba eID lahenduse hangetega, milledest esimene kuulutati välja 2024. aastal. Alternatiivset kvalitatiivset üleminekut suurema keskmise maksutuluga ühingute ligimeelitamise näol on mainitud 2022. aastal esitletud e-residentsuse jätkustrateegias, kuid vastavaid tulemusi magistratöö empiirika ei hõlma. Oluline on kaardistada võimalikud alternatiivid kvantitatiivse kasvu saavutamiseks, kui maksutulude kasvu puudumine on probleem. Autor toob soovitusel välja võimaliku uuenduse, mis avaks Eesti äriregistri EL liikmesriikide eID kasutajatele.

Kuuendaks, võib arvata, et e-residentsus on innovatsioonina olnud üheks EISI vahendiks uute ettevõtete riiki meelitamisel, olles mitteresidentidele mugavusteenuseks Eesti äriühingu asutamiseks ja juhtimiseks. Võrreldes tulemusi esialgses ITDS eelnõu seletuskirjas ja kontseptsioonidokumendis 2014. aastal püstitatud eesmärki saada 1000 e-residenti aastas, on esimese üheksa aastaga 2023. aastal registris rolli omanud ja 2025. aasta alguses endiselt kehtinud e-residenti digi-ID sertifikaatidega juhatuse liikmeid ligi 30 000 ning lisaks veel peaaegu 200 nõukogu liiget. See on tõendus poliitikainnovatsiooni osalisest õnnestumisest mitteresidentidele Eesti äriühingute juhtimise lihtsustamisel. Poliitikainnovatsiooni positiivse kõrvalmõjuna on riiklike e-teenuste korrastamise kaudu e-residentidest ettevõtjatele tõusnud valmisolek tulevikus teenindada suuremat hulka mitteresidente, sõltumata nende kasutatavatest digitaalidentiteetidest. See eeldab poliitilist tahet, vahendeid ja suuniseid asutustele, kes vastutavad vajalike e-teenuste ja riiklikult tähtsate strateegiliste eesmärkide elluviimise eest.

4.2. Soovitused omanikupoliitika kujundamisel

Autori peamised soovitused e-residentsuse omanikupoliitika kujundamisel on: (1) luua riiklike andmekogude baasilt meetodika ja mudelid e-residentide äriühingute maksupanuse jälgimiseks, avaldamiseks ja prognoosimiseks; (2) algatada täiendavate maksumaksjate kvalitatiivseks ja kvantitatiivseks lisandumiseks vajalikud järgmised innovatsioonid ja eksperimendid, kaasates väljatöötamise protsessi laiem ring huvitatud osapooli uueks kollektiivseks pingutuseks; ja (3)

olemasolevate ja tulevikus esile kerkivate alternatiivsete EL eID vahendite kasutuselevõtt Eesti e-teenustes e-residendi digi-ID kui vahendi levitamise seotud puuduste kompenseerimiseks.

Esiteks, e-residentsuse kui poliitikainnovatsiooni jätkamiseks ja poliitikaõppimise toetamiseks on autori hinnangul vajalik senisest paremini ära kasutada riiklikes andmekogudes olevaid andmeid. On tähelepanuväärne, et esimese kümne aasta jooksul ei ole loodud EISile alust e-residentide andmete töötlemiseks reaalarajas ning programmi ellu viiv asutus pidi leppima MTA ja Statistikaameti agregeeritud väljavõtetega seaduse raames tegutsemiseks. Samal ajal on Statistikaametil ligipääs e-residentide andmete PPA andmekogus. Magistritöö koostamise ajal Riigikogus teise lugemise läbinud ITDS muudatus, mis annab EISile õiguse PPA andmekogudes sisalduvate e-residendi digi-ID taotlustega seonduvate (isiku)andmete kasutamiseks, on seetõttu jõustumise korral oluline eeldus agiilsema andmepõhise poliitikaõppimise korraldamiseks asutuse sees. E-residentide ettevõtetesidumine äriregistri ja MTA avaandmetega võimaldaks profileerida maksumaksjaid reaalaraja lähedaselt. Samuti on võimalik koostada prognoose senise maksutulu alusel, ekstrapoleerides potentsiaalset täiendavat maksutulu uute äriühingute Eestisse registreerimisel ning selle alusel hinnata programmi tasuvust lähemas ja kaugemas tulevikus.

Profileerimine ei erineks erasektoris kasutatavatest meetoditest andmebaasides klientide analüüsimisel käibe, kasumi, eluea ja teiste võtmeparameetrite alusel. Vastavaid andmeid kasutatakse ka sisendina turunduse eelarvestamisel, kus uue kliendi omandamise maksimaalne aktsepteeritav kulu põhineb olemasoleva kliendibaasi andmetest lähtuval tasuvusarvutusel. Arvestades, et tööjõumakse tasus 7,67% magistritöö valimisse jõudnud e-residentidest osaniku ja juhatuse liikmega äriühingutest, valimi keskmiselt 651 eurot aastas, on autori arvates mõistlik uue e-residendi äriühingu Eestisse saamiseks tehtavate kulutuste tasuvust hinnata äriloogika alusel, kõrvutades ühe uue kliendi omandamise (CPA – *cost per aquisition*) ehk e-residendi ettevõtte Eestisse saamise kulu prognoositava tuluga. Viimase leidmiseks on lihtsaim võimalus e-residentsuse programmi aastased kulud jagada aasta jooksul loodud ühingute arvuga, kuluarvestust tuleb pidada Riigikontrolli auditist lähtuvalt kõigi riigiasutuste koondsummas. E-residendi ettevõtte oodatavat keskmist tulu eluea jooksul (CLV – *customer lifetime value*) on võimalik kvartaalsete maksulaekumiste alusel EISil ITDS muudatuse jõustumisel täpselt ja tagasiulatuvalt välja arvutada kõigis avaandmetest ja PPA kogutud isikuandmetest tulenevate parameetrite alusel.

Longituud-uuringud e-residentide ettevõtete eluea jooksul annavad täpsema andmestiku tasutud maksude dünaamikast ajas ning sellega seonduvast oodatavast sarnase profiiliga ettevõtte eluea väärtusest. Magistritöös puudunud dividendimaksude summade lisamine tõstab keskmist maksulaekumist äriühingu kohta ning sellega kaasnevalt ka kliendi eluea väärtust. EISI andmete tuginedes on 2023. aastal keskmine Eestis makse maksnud e-residendi ettevõtte tasunud 25 555 eurot, kõigi e-residentide ettevõtete arvestuses oleks see sellise juhul *ca* 3000 eurot ühingu kohta (21 585 ühingu tasusid 64,4 miljonit eurot tööjõu- ja dividendimakse).

Sõltuvalt kliendi elueast võib siinkohal etteruttavalt teha mõningaid tasuvusarvestusi uue e-residendi ettevõtte Eestisse saamise kulu kohta. Tabelis 14 esitab autor näidisarvutused, kus kliendi eluea väärtus on presenteeritud 3-, 5- ja 10-aastase oodatava eluea näidetena, aastase maksupanusena on kasutusel magistritöö valimi puhul tuvastatud 651 eurot valimisse kuulunud ettevõtte keskmise aastase maksupanusena ning võrdluseks ka 3000 eurot EISI andmete alusel arvutatuna. Eluea väärtuse puhul on tegemist nominaalsete diskonteerimata tulevaste maksulaekumistega, mis ei võta arvesse võimalikke administratiivkulusid ettevõtte eluea jooksul ning eeldavad vähemalt keskmist aastast maksupanust kogu ettevõtte eluea kestel.

Tabel 14. E-residendi ettevõtte eluea väärtusel põhinevad tasuvusarvestused
Allikas: autori arvutused

Ettevõtte eluiga	Aastane maksupanus	Eluea väärtus (CLV)
3 aastat	651 €	1953 €
5 aastat	651 €	3255 €
10 aastat	651 €	6510 €
3 aastat	3000 €	9000 €
5 aastat	3000 €	15 000€
10 aastat	3000 €	30 000 €

Uuringus kasutatud 2023. aastal makse tasunud e-residentide äriühingute valimi näitel, kus keskmiselt tasuti tööjõumakse 651 eurot aastas ühingu kohta, on aastas keskmiselt lisanduva 4500 uue ühingu täiendav tööjõumaks *ca* 2,93 miljonit eurot. See arvutus ei võta arvesse

dividendimakse, mida magistritöös käsitleda ei saanud ning valimist jäid välja kehtetute sertifikaatide tõttu tuvastamata jäänud e-residentide rolliga ühingud.

Siinkohal on aga oluline märkida, et laekunud tööjõumaksudes sisalduva sotsiaalmaksuga kaasnevad tulevikus riigile ka kohustused Eesti, Euroopa Liidu liikmesriigi, Norra, Islandi, Liechtensteini, Šveitsi või Eestiga kahepoolse sotsiaalkindlustusalase koostöölepingu sõlminud riigi füüsilistele isikule makstava pensioni osas. Loodavates tasuvusarvutustes soovitab autor seetõttu arvesse võtta ka tööjõumaksudega kaasnevaid kohustusi füüsiliste isikute ees, kelle töötasudelt või juhatuse liikme tasudelt on Eestis sotsiaalmaksu kinni peetud (Sotsiaalkindlustusamet, 2024). Juhul kui 20/33 osa laekunud sotsiaalmaksust on seotud pensionikindlustusega, muutuvad tasuvusarvestused oluliselt pikaajalises vaates. Mõõndes, et e-residentist juhatuse liikme tasudelt ei pruugi kõigil juhtudel olla sotsiaalmaksu Eestis tasutud, on *ca* 38% tööjõumaksudest (33% sotsiaalmaksumäära ja 22% eraisiku tulumaksumäära) korral seotud pensionikindlustusega ehk tulevikukohustusega, isegi olukorras, kus sotsiaalmaksu on tasutud mitteresidendi eest, kelle ravikindlustusele raha ei kulu. Eraisiku ja ettevõtte tulumaksu (dividendimaksu) kogumisega ei kaasne riigil tulevikukohustusi.

Tuleb meeles pidada, et EISI esitatud maksulaekumistes võib e-residendi ettevõtte definitsiooni tõttu sisalduda maksutulude rahvusvaheliste korporatsioonide tütarettevõtetest, mille juhatuse liikmete e-residendi kaardi taotluse rahuldamine enne ühingu registrisse kandmist seob nad e-residendi ettevõtte definitsiooni alusel e-residentsuse maksutulude arvestusega. Siinse töö autori arvates tuleks avalikkusele esitatavates andmetes eristada e-residentidest juhatuse liikmete ja otsese osalusega osanikega ettevõtteid e-residentist juhatuse liikmega ettevõtetest. Selle hinnangu aluseks on suur erinevus kontrollvalimite tasutud tööjõumaksudes, kus otsese osaluseta e-residentist juhatuse liikmega ühingute tööjõumaksude koondsumma oli üle kolme korra suurem siinses töös kasutatud e-residentide otsese osalusega valimist (13,3 vs 45,2 mln eurot). Põhjuseks võivad olla välismaiste äriühingute kontrollitavad suured maksumaksjad, mille juhatuse liikmetele on enne tütarettevõtte registreerimist e-residendi staatus omistatud. Eraldi soovitab autor EISI esitatavates andmetes kajastada e-residentide rolle äriühingutes, mis ei pruugi olla maksutuludega e-residendi ettevõtte definitsiooni alusel seotud, kuid tõendavad poliitikainnovatsiooni positiivset

vastuvõttu mitteresidentide seas, näidates huvi võimalusele kasutada osaniku ja juhatuse või nõukogu liikmena Eesti e-teenuseid ja digitaalallkirjastamist.

Teiseks, kvantitatiivse kasvu senisel kujul jätkamiseks võib olla keerukas, kui järgmise 60 miljoni aastase maksutulude saamiseks oleks arvestuslikult vaja täiendava *ca* 20 000 uue e-residendi ettevõtte Eestisse registreerimine ja registris püsimine. See arvutus kehtiks, kui kasutada magistritöös kasutatud valimist oluliselt suurema maksutuluga EISi valimit, kus keskmiselt laekub *ca* 3000 eurot 20 000-lt e-residendi ettevõttelt aastas. Autori koostatud valimi näitel ei tasu üle 92% ühingutest Eestis tööjõumakse ja ligi 80% mitte ühtegi riiklikku maksu. Sellise arvu uute mitteresidentide äriühingute ja nendega seotud isikute järelevalve oleks täiendav administratiivne koormus ja võimalik riiklik mainerisk. Selle kompenseerimiseks ning vähetulusate ettevõtjate arvu vähendamiseks võib kaaluda registritasude kehtestamist e-residendi ettevõtetele, või aastamaksu hoolsusmeetmete kulude katmiseks, kui see on seadusandlikult võimalik erisusena. Arvestades registris olevate e-residentide ettevõtete arvu stabiliseerumist, kus uusi asutamisi tasandab ühingute kustutamine ja likvideerimine, võib siiski eeldada, et kvantitatiivse kasvu jätkumine pole enne järgmisi innovatsioone tõenäoline. Seetõttu peab autori hinnangul järgmises omanikupoliitikat sisaldavas avalikus strategiadokumendis e-Residency 3.0 olema jätkustrateegiast 2022–2025 täpsemini adresseeritud vajalikud sammud kvalitatiivseks kasvuks kõrgema keskmise maksupanusega ettevõtjate Eestisse toomise kaudu.

Viite suurema maksutuluga ühingutele liikumise vajadusest leiab juba 2022. aastal esitletud e-residentsuse jätkustrateegiast. Strateegia elluviimise tulemusel keskmise uue e-residendi ettevõtte maksupanuse suurendamise tulemuslikkust saaks hinnata iga-aastaste uute e-residentide ettevõtete kohortide maksulaekumiste dünaamika analüüsiga aastatel 2022–2024, mida magistritöö ei sisalda. Murrangut ühiskondlikus kasus ja maksulaekumistes ei saa autori hinnangul saavutada üksnes e-residentsuse tootearenduse ega suurema turunduseelarvega, määravamaks võivad osutada 1) Eesti e-teenuste kättesaadavuse üldiste piirangute eemaldamine EL ettevõtjatele, 2) majanduskeskkonna kui terviku atraktiivsuse tõstmine ning 3) tegevusvaldkonna põhised poliitikainnovatsiooni eksperimendid. Üheks võimalikuks poliitikainnovatsiooni jätkuks oleks spetsialiseerumine suuremate maksulaekumistega ja selge globaalse kasvutrendiga valdkondadele, koos vastavate Eesti atraktiivsust tõstvate regulatiivsete uuendustega. Näitena saab tuua 2017–

2019 juhusliku eksperimendina väldanud virtuaalvääringu ettevõtete Eestisse registreerimise buumi, millele riik ei suutnud regulaatori ja maksukogujana agiilselt reageerida. Järelevalve tõhustamisega paralleelselt jäi kasutamata võimalus valdkonna edukate ettevõtete Eestisse koondumise soodustamiseks ning seeläbi maksubaasi laiendada. Arvestades Eesti e-teenuste taset ning nende ligipääsu võimaldavate elektrooniliste identiteetide rohkust ELis, tekib küsimus, miks pole tehtud eksperimente suurema kasutajaskonnaga, kuid seda on 60 000 e-residenti.

Võimalikud eksperimendid e-Residentsuse poliitikainnovatsiooni jätkamiseks:

- 1) EL digikukru pakkumine teiste liikmesriikide kodanikele, kes ei suuda vastava lahendustega 2026. aasta lõpus välja tulla;
- 2) EL ühingute Eestis registris hoidmine (Societas Europaea) või ka Europe Inc. ettepanek);
- 3) Muuta taotluskeskkond ühtseks pääsupunktiks, mille kaudu saab e-resident ka liikuda edasi e-teenustes kontaktivabalt viisa- ja elamisloa taotlemiseks, mille väljastamise aluseks on tema kohta käivad andmed riigi andmekogudes;
- 4) kiirendada e-residenti taotluste menetlusaega (nõ *fast-track*) suuremat riigilõivu maksvatele investoritele ja suurettevõtjatele, sarnaselt passi kiirkorras taotlemisele;
- 5) lisada eesti.ee mitteresidentide versiooni ka EL üleste tegevuslubade taotlemise keskkond ettevõtetele (*EU Business passporting centre*);
- 6) aktsepteerida äriregistri kannete tegemisel inglisekeelseid dokumente;
- 7) luua kiirem äriregistri kannete tegemise süsteem, sh automaatsed kanded tehisintellekti alusel.
- 8) käibepõhine mikroettevõtete automaatne maksustamine MTAgaga jagatavate pangakontode puhul.

EL Komisjoni initsiatiivil liikmesriikides valitud nutika spetsialiseerumise kontekstis tuleb mainida, et üheks kolmest Eesti kasvuvaldkonnast valitud IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) sektor on nii maksumaksjate arvult kui ka maksutuludelt autori loodud e-residentide äriühingute valimis esimesel kohal (Seppo, I., Kuivjõgi, K., & Järve, J., 2016; Haridus- ja Teadusministeerium, 2013). Valdonna uuringutes esile toodud kitsaskohtade lahendumine on võimalik eeltingimus, et siduda e-residentsuse pakutavaid võimalusi ja IKT ettevõtete vajadusi (Mets, U. & Viia, A., 2022). Kümme aastat sektori kasvu pudelikaeladena käsitletud probleemide lahendumiseks tehtavates plaanides saab riiklikul tasemel käsitleda e-

residentsust kui täiendavat vahendit ja võimalust nii uute innovaatiliste ettevõtete kui ka kõrgepalgalise tööjõu Eestisse meelitamisel (Eesti Arengufond, 2014). Kasvuvaldkonna riiklikust keskmisest kõrgemad töötasud ja 42% ekspordi osakaalu käibes õigustavad küsimust maksuerisustest IKT töötajaid Eestis palkavatele ettevõtetele, mis võib olla kitsendatud välistööjõu sissetoomisega (Kald, I., 2019). Eesti kõrge tarbimismaksude osakaal maksutuludest (40,5% aastal 2024), on ligi 10% kõrgem OECD keskmisest tasemest, mistõttu on kõrgepalgaliste töötajate maksuerisuse võimalik mõju maksutuludele lisaks töökohtade arvu tõusule oletuslikult võimalik osaliselt kompenseerida lisanduvate tarbimismaksude näol (Anspal, S., Järve, J., & Kivi, L., 2021; OECD, 2024). Tööjõu sissetoomise piirangute leevendamise kõrval on jäänud adresseerimata võimalus kvoodiväliste tähtjaliste elamislubade pakkumiseks teatud tingimustele vastavatele maksumaksjatest e-residentist ettevõtjatele, kes ei vasta tänastele kaugtöö ehk diginomaadi viisa, äriühingu osaniku või suurinvestori elamisloa tingimustele (Visit Estonia, 2025; Invest in Estonia, 2025; Startup Estonia, 2025; Vabariigi Valitsus, 2025).

Kasumit jaotavate suurettevõtete riiki meelitamisel on Eesti ka euroala siseselt praegu keskmise konkurentsivõimega ning konkurentsivõime langeb 2025. aastal toimunud ja 2026. aastale planeeritud tulumaksumäära tõstmise tagajärjel. Kunagi unikaalne olnud reinvesteeritud kasumi tulumaksuvabastus on üle võetud sarnasel kujul ka Läti poolt. Võttes arvesse Eestis töökohtade loomise korrelatsiooni e-residentide ettevõtete keskmistele maksulaekumistele, on uute kõrgepalgaliste töökohtade teke oletuslikult suurima maksumõjuga, mida võimendab tarbimismaksude lisaefekt. Olemasolevate andmete põhjal ei saa öelda, kas selliste ettevõtete laialdasem Eestisse toomine on e-residentsuse programmi tänaste vahendite ja töökorralduse piires võimalik. E-residentsuse kui vahendi kasutamine EISI välisinvesteeringute keskuse poolt suuremate tööandjate Eestisse meelitamiseks töö autori arvates ei piisa, eriti EL liikmesriikide digitaalsete identiteetide ja e-teenuste üldise arengu võimalikuks kontekstis.

Kolmandaks, e-residenti digi-ID kui füüsiliselt Eesti välisesindustest väljastatava kaardi kättesaadavusest tulenevat piirangut kvantitatiivsele kasvule on kirjeldatud e-residentsuse jätkustrateegias 2022–2025. Selle kõrval on aga jäänud omanikupoliitikas adresseerimata küsimus täiendavate digitaalsete identiteetide tunnustamisest Eesti äriühingutest maksumaksjatele vajalikes e-teenustes. E-residentsuse kättesaadavuse geograafilisi ja ajalisi piiranguid on võimalik Euroopa

ettevõtjatele oluliselt leevendada e-residentsuse aluseks oleva ITDS-ga samal aastal vastu võetud eIDAS määruse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 910/2014, elektroonilise identimise ja elektrooniliste tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul) alusel EL liikmesriikides usaldusteenuste pakkujate poolt väljastatud digitaalsete identiteetide toetamisega Eesti e-teenustes, sh äriregistris (Euroopa Parlament & Euroopa Nõukogu, 2014). EL liikmesriigi residentide eID abil tuvastamiseks on olemas tehniline lahendus nii äriregistris kui ka MTA e-teenuses. EL või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis väljastatud eID alusel kasutaja tuvastamise võimaldamisega äriregister aga piirdub, kõigiks toiminguteks on vajalik digitaalne allkirjastamine, milleks puudub eIDAS kasutajatele vajalik teenus. Kõigi EL riikide usaldusteenuste pakkujate väljastatud eID vahendid ei ole küll seotud unikaalsete riiklike isikukoodidega ning ei võimalda seetõttu anda kõrgeima taseme digitaalset allkirja, mida Eestis loetakse omakäelise allkirjaga võrdeliseks. Unikaalsete isikukoodidega riikide residentide eID vahendite toetamiseks Eesti äriregistris ettevõtte asutamiseks vajalike toimingute tegemiseks on võimalik leevendada kehtivaid avalduste allkirjastamise nõudeid äriseadustikus, äriregistri seaduses ning justiitsministri määruses „Kohtule dokumentide esitamise kord“. EL eID kasutajate laialdasema Eesti e-teenuste ligipääsu olulisust rõhutab asjaolu, et 64,5 protsenti e-residentsuse maksutuludest laekus EISI andmete kohaselt 2024. aastal EL residentidega seotud ühingutelt. Senist tööd e-residentsusega saab pidada sellisel juhul edukaks pilootprojektiks, mille raames on välja kujundatud mitteresidentidele vajalik õiguslik raamistik ning võõrkeelsed era- ja avaliku sektori e-teenused, mida saaks kokkuvõtvalt nimetada e-teenuste ekspordi ökosüsteemiks. 2023. aastal oli selliste teenusepakkujate käive EISI andmetel 11,4 miljonit eurot.

EL võib sõlmida eIDAS 2.0 määruse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2024/1183, millega muudetakse määrust (EL) nr 910/2014 seoses Euroopa digiidentiteedi raamistiku kehtestamisega), mille kohaselt võib sõlmida täiendavaid kokkuleppeid ka kolmandate riikidega eID vahendite risttunnustamiseks (Euroopa Parlament & Euroopa Nõukogu, 2024). Sellele lisaks on Eestil võimalik sõlmida riikidevahelisi kokkuleppeid eID vahendite vastastikuseks tunnustamiseks piiratud e-teenustes, näiteks Ukraina, Türgi ja Lõuna-Koreaga. Digikukkur ehk Euroopa Liidu digiidentiteedirakendus (EUDI Wallet), mida liikmesriigid määruse 2024/1183 rakendusaktidega kohustusid võimaldama EL kodanikele ja alalistele residentidele 2026 aasta lõpust, loob eeldused liikmesriikides kasutatavate digitaalsete allkirjastamisvahendite kulukast

toetamisest mööda liikumiseks, säilitades Eestile eriomase kõrgeima turvalisuse astmega kvalifitseeritud elektroonilise allkirja nõude äriregistri kannete tegemisel (Riigi Infosüsteemi Amet, 2024). Seda kõike arvesse võttes on e-residentsuse omanikupoliitikat aastast 2025 mõistlik käsitleda üheskoos EL ja kolmandate riikide digitaalsete isikutunnistuste kasutajate hõlmamisel kerkivate võimalustega, saada Eesti majandusruumi uusi ettevõtjaid. Seda saaks pidada järgmiseks poliitikainnovatsiooniks, milleks EL õigusruumis takistused puuduvad.

Maksutulude kasvatamine EL elanike ja kolmandate riikide kodanike poolt asutatud ettevõtete lisandumise kaudu vajab vastava riikliku poliitika väljatöötamist ja elluviimise keskset koordineerimist. Olukorras, kus EISI juhtimine on allutatud MKMile ja äriregister allub Justiitsministeeriumile, on autori hinnangul vajalik EISI võimestamine vajalike poliitike ja tehniliste muudatuste elluviimiseks, kuni äriregistrit arendava Registrate ja Infosüsteemide Keskuse alluvussuhte muutmiseni. Finantssektori kasvu toetamiseks tuleb kaaluda ka Finantsinspektsiooni rolli ja alluvussuhet, kui soovida innovaatiliste ettevõtete Eestisse ümberpaiknemist toetada.

Lõpetuseks tõstab autor esile poliitikainnovatsiooni ja poliitikaõppimise eelduseks olevat laiapindset osapoolte kaasamist, sh tulemuslikkuse hindamiseks kasutatava metoodika koostamise ning andmepõhise innovatsiooni ja täiendavate eksperimentidega jätkamiseks. Heaks näiteks laiapõhjalise koalitsiooni kaasamisest refleksiivseks poliitikaõppimiseks saab pidada e-residentsuse valge raamatu (e-Residency 2.0) koostamise protsessi 2018. aastal, kus korraldati kollektiivse pühendumise vajalikkust avaliku sektori ja erasektori koostöös. Üheks võimaluseks avalikkuse kaasamiseks riiklikult rahastatava e-residentsuse programmi poliitikainnovatsiooni jätkamiseks on autori hinnangul sarnases formaadis e-Residency 3.0 jätkustrateegia koostamine. Osalejate informeerituse tagamiseks on vajalik seniste tulemuste hindamiseks sobivate andmete avaldamine. Magistritöös ei avatud küsimust sellest, kas mitteresidentide ühingute kasumi maksustamine Eestis on rahvusvaheliste lepingute kohaselt õiguspärane, kui puudub ettevõtetus, sh tegevuskoht ja juhatas Eesti territooriumil. Järgmiste eksperimentidega maksulaekumiste suurendamiseks kaasneb ka risk ebaõnnestuda, mida tuleb aktsepteerida.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk on Eesti riigi maksutulude suurendamine avaandmete analüüsil põhinevate soovitusetega e-residentsuse programmi omanikupoliitika kujundamiseks, mis oleks suunatud riigi vaatest potentsiaalselt tulusaimatele maksumaksjatele. Töös uuriti äriregistri ja MTA avaandmete alusel 2023. aastal makse tasunud e-residentidega seotud Eesti äriühingute valimeid, võttes valimite koostamise aluseks 2025. aastal kehtinud e-residenti digi-ID allkirjastamise sertifikaatidelt saadud info. Uurimisküsimus oli riigile tulusaimate e-residentidest maksumaksjate profiilide leidmine. Selleks koostas autor e-residentide otsese osaluse ja juhatuse liikme rolliga äriühingute valimi, profileerimaks valimisse kuuluvad maksumaksjad ja leidmaks võimalik Eestis makse tasunud e-residentide juhitud ja omatud äriühingute tüpoloogiat. Tegemist on esmakordse sõltumatu uuringuga väljaspool riigiasutusi – e-residentide tuvastamise keerukuse tõttu puuduvad avalikud empiirilised uuringud e-residentidest maksumaksjate kohta.

Eelneva tarbeks koostas autor raamistiku e-residentsuse käsitlemiseks poliitikainnovatsioonina (*policy innovation*) koos vajadusega poliitikaõppimiseks (*policy learning*) ning vaatles e-residentsuse kümneaastast ajalugu, seostades selle tsüklilise innovatsiooni elukaarega, milles on vaadeldav peatunud kvantitatiivse kasvuga küps innovatsioon. Poliitikainnovatsioon on avaliku sektori innovatsiooni (*public innovation*) käsitlemisel sellel sajandil kasutusele tulnud mõiste. Avalikus sektoris toimuva innovatsiooni tüpoloogias on seeläbi täidetud lünk valitsemise ja poliitikaga seonduva organisatsioonist väljapoole suunatud innovatsiooni käsitlemiseks, mis sisaldab uue sisuga poliitikat, uusi reegleid ja norme ning kultuurilise arusaamisi osalejate rollidest. Innovatsioonide omaduse tõttu käivitada järgmisi innovatsioone on töös järgitud ka varaseimad tüpoloogiad, käsitledes kaasnenud toote- ja teenuse innovatsioone. Poliitikaõppimine (*policy learning*) on indiviidi ja organisatsiooni õppimisest erinev teoreetiline raamistik, mida peetakse poliitika analüüsi (*policy analysis*) kõrval määravaks teguriks poliitikainnovatsioonide õnnestumisel. Valitsuse poolt kogutud informatsiooni kasvuga on vajalik suurenenud intelligentsuse rakendamine efektiivsuse tõstmiseks, mis võib viia organisatsioonide otsustusprotsesside ümberkujundamiseni strateegilise agiilsuseni jõudmiseks.

Käesolevas magistritöös vaadeldakse e-residentsuse programmi kui üle kümne aasta kestnud poliitikainnovatsiooni, mida saaks ühiskondliku kasu suurendamise eesmärgil jätkata ja laiendada.

Selleks on vajalik luua tugevam alus poliitikaõppimiseks, et keskenduda tulusaimatele potentsiaalsetele maksumaksjatele, suunates sinna vastavalt eesmärgistatud eksperimentaalsed innovatsioonid. Reaalaja lähedased andmemudelid e-residentide äriühingute tasutud maksude kohta annaksid omakorda jooksvalt vajalikku sisendit poliitikaõppimiseks, et jätkata kollektiivse laiapõhjalise sünkroniseeritud pingutusega ühiskondliku kasu maksimeerimist.

Töös toob autor välja ja selgitab detailselt kuut peamist avaandmete alusel e-residentide rolliga maksumaksjate analüüsimise käigus tehtud järeldust ja esitab kolm soovitus. Esimeseks järelduseks on tõdemus, e-residendi ettevõtte definitsioon mõjutab kontrollvalimite tööjõumaksude kogusummat olulisel määral. Teiseks, e-residentsuse peamiste tulemusmõõdikute alusel on tegemist küpse innovatsiooniga. Kolmandaks, ettevõtte vanuse ja tasutud tööjõumaksude vaheline korrelatsioon on nõrk. Neljandaks, Eestis töötaja registreerinud ettevõtete tööjõumaksude keskmine summa on kaheksa korda suurem töötajateta tööjõumakse tasunud ühingutest. Viies, MTA avaandmete koosseisu parandamine võimaldaks ettevõtete valimite dividendimakse ja tegelikke käibeid tuvastada ning kuues, e-residentide arv äriregistris on tõendus poliitikainnovatsiooni õnnestumisest mitteresidentidele Eesti äriühingute asutamise ja juhtimise lihtsustamisel. Autori välja toodud kolm peamist soovitus on järgmised. Esiteks, e-residentsuse kui poliitikainnovatsiooni jätkamiseks ja poliitikaõppimise toetamiseks on vajalik andmekogude kasutamise mudeleid, mis võimaldavad profileerida lisandunud äriühingutest maksumaksjad isiku- ja avaandmete alusel reaalaja lähedaselt, et prognoosida senise maksutulul alusel tulevase maksutulud ja programmi tasuvust. Teiseks on poliitikainnovatsiooni jätkamiseks vajalik poliitikaõppimise protsessides laiapõhjalise koalitsiooni kaasamine, seda nii tulemuslikkuse hindamiseks kasutatava meetodika kui ka järgmiste andmepõhiste poliitikainnovatsioonide kujundamiseks. Üks avalikkuse kaasamise võimalusi on e-residentsuse kui riiklikult rahastatava programmi tulemuste hindamiseks kasutatavate andmete avaldamine avaandmetena. Kolmandaks soovitab autor omanikupoliitikas adresseerida küsimust täiendavate digitaalsete identiteetide tunnustamisest Eesti e-teenustes. E-residentsuse kättesaadavuse piiranguid on võimalik leevendada EL liikmesriikides väljastatud digitaalsete identiteetide toetamisega. Juba 2026. aastal on liikmesriikidel kohustus pakkuda digikukru nimelist piirüleselt toetatud eID lahendust oma kodanikele, mis võib võimaldada ligipääsu ka teenustele, mis seni olid kättesaadavad vaid Eesti eID kasutajatele.

Selleks, et jätkata töös alustatud e-residentide rolliga äriühingute profileerimist, pakub autor välja mitmeid võimalusi e-residentide ja nende äriühingute analüüsimiseks avaandmete ja majandusaasta aruannete kombineerimisel. Autori panuseks on teistele uurijatele korratav meetod e-residentide tuvastamiseks ja e-residentide rolliga ettevõtete valimite koostamise võrdlev metoodika koos 2023. aasta alusandmetega, millele saab tugineda jätku-uuringute läbiviimisel ning tasutud maksude trendide analüüsimisel. Kõik töös kasutatud avaandmed on kombineerinud ja analüüsinud töö autor iseseisvalt. Tuvastatud kitsaskohad avaandmete kasutamisel võivad lahenduste leidmise korral avada järgmistele uurijatele tee Eesti äriühingute valimite täpsemaks analüüsimiseks.

Viidatud allikate loetelu

1. Aaspõllu, H. (12. märts 2024). *E-residentsuse väidetavaid edunäitajaid on võimatu kontrollida*. ERR. Salvestatud 27. detsember 2024, veebilehelt <https://www.err.ee/1609279107/e-residentsuse-vaidetavaid-edunaitajaid-on-voimatu-kontrollida>
2. Annus, R. (2014). *E-residentsus*. *Juridica*, **2014**(10). Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt https://www.juridica.ee/article.php?uri=2014_10_e-residentsus
3. Ansell, C. & Torfing, J. (toim.). (2014). *Public Innovation through collaboration and design*. London, Routledge. doi: 10.4324/9780203795958
4. Anspal, S., Järve, J., & Kivi, L. (2021). *Arengusuundumused Eesti ja teiste riikide maksusüsteemides. Tulevikukindla maksustruktuuri uurimissuund*. Arenguseire Keskus. Salvestatud 13. mai 2025, veebilehelt <https://arenguseire.ee/raportid/arengusuundumused-eesti-ja-teiste-riikide-maksususteemides/>
5. Bennett, C. J. & Howlett, M. (1992). *The lessons of learning: Reconciling theories of policy learning and policy change*. *Policy Sciences*, **25**(3), 275–294. doi: 10.1007/BF00138786
6. Blank, S. (25. jaanuar 2010). *Steve Blank What's a startup? First principles*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/>
7. Blue, A. (2021). *Evaluating Estonian E-residency as a tool of soft power*. *Place Branding and Public Diplomacy*, **17**(4), 359–367. doi: 10.1057/s41254-020-00182-3
8. Brown, K. & Osborne, S. (2012). *Managing change and innovation in public service organizations*. London, Routledge. doi: 10.4324/9780203391129
9. Buttow, C. V. (2025). *Data-driven policy making and its impacts on regulation: A study of the OECD vision in the light of data critical studies*. *European Journal of Risk Regulation*, **16**(1), 114–132. doi: 10.1017/err.2024.73
10. Callon, M. (1986). *Some elements of a sociology of translation: Domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay*. *The Sociological Review*, **31**(1), 57–78. doi: 10.1111/j.1467-954X.1984.tb00113.x
11. Carlsson, B. & Stankiewicz, R. (1991). *On the nature, function and composition of technological systems*. *Journal of Evolutionary Economics*, **1**(2), 93–118. doi: 10.1007/BF01224915
12. Chen, J., Walker, R. M., & Sawhney, M. (2020). *Public service innovation: A typology*. *Public Management Review*, **22**(11), 1674–1695. doi: 10.1080/14719037.2019.1645874
13. Csuros, G. (2024). *Polycrisis, megatrends—Tax policy trends and responses*. *Review of European and Comparative Law (RECoL)*, **58**, 7–34

14. Damanpour, F. & Gopalakrishnan, S. (1998). *Theories of organizational structure and innovation adoption: The role of environmental change*. *Journal of Engineering and Technology Management*, **15**(1), 1–24. doi: 10.1016/S0923-4748(97)00029-5
15. De Vries, H., Bekkers, V., & Tummers, L. (2016). *Innovation in the Public Sector: A Systematic Review and Future Research Agenda*. *Public Administration*, **94**(1), 146–166. doi: 10.1111/padm.12209
16. Deloitte. (2017). *Estimated Economic Impact Analysis of the Estonian E-Residency Programme*
17. Dunlop, C. A. & Radaelli, C. M. (2013). *Systematising Policy Learning: From Monolith to Dimensions*. *Political Studies*, **61**(3), 599–619. doi: 10.1111/j.1467-9248.2012.00982.x
18. Eesti Arengufond. (2014). *Nutika spetsialiseerumise valdkondlik raport info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogia kui kasvivaldkonna kohta*. Salvestatud 13. mai 2025, veebilehelt https://www.taie.ee/sites/default/files/documents/2024-02/7.%20ikt_raport.pdf
19. Eesti Pank. (19. mai 2025). *IMFi delegatsiooni artikkel IV alusel 2025. Aastal tehtud visiidi kokkuvõttev avaldus*. Salvestatud 19. mai 2025, veebilehelt <https://www.eestipank.ee/press/eesti-vabariik-imfi-delegatsiooni-artikkel-iv-alusel-2025-aastal-tehtud-visiidi-kokkuvottev-avaldus-19052025>
20. EIS. (2018). *E-residentsus 2.0 Valge raamat*
21. EIS. (2022). *E-residentsuse jätkustrateegia 2022-2025*. Salvestatud 22. aprill 2025, veebilehelt <https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2022-05/E-residentsuse%20j%C3%A4tkustrateegia%202022-2025.pdf>
22. EIS. (19. veebruar 2024). *E-residendid tõid mullu Eesti riigikassasse rekordilised 67,4 miljonit eurot*. *E-Residency*. Salvestatud 4. jaanuar 2025, veebilehelt <https://www.e-resident.gov.ee/et/blog/posts/e-residendid-toid-mullu-eesti-riigikassasse-rekordilised-674-miljonit-eurot/>
23. EIS. (4. veebruar 2025). *E-residendid asutasid Eestis mullu rekordarvu ettevõtteid*. *E-Residency Blog, E-residentsuse blogi*. Salvestatud 9. aprill 2025, veebilehelt <https://www.e-resident.gov.ee/et/blog/posts/e-residendid-asutasid-eestis-mullu-rekordarvu-ettevotteid/>
24. e-Residency. (8. juuni 2024). *E-Residency. E-Estonia*. Salvestatud 9. mai 2025, veebilehelt <https://e-estonia.com/solutions/estonian-e-identity/e-residency/>
25. e-Residency. (5. aprill 2025). *How many Estonian e-residents are there? Find e-Residency statistics*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.e-resident.gov.ee/dashboard/>
26. e-Residency. (10. mai 2025). *Where to pick up your e-Residency card | 50+ locations worldwide*. *E-Residency*. Salvestatud 10. mai 2025, veebilehelt <https://www.e-resident.gov.ee/pick-up-locations/>

27. ERR. (24. mai 2018). *E-residendid pääsevad firma asutamisel Eesti pangakonto nõudest*. ERR. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.err.ee/834037/e-residendid-paasevad-firma-asutamisel-est-pangakonto-noudest>

28. ERR. (27. jaanuar 2023). *Euroopa rahapesuraportis olid tugevad etteheited e-residentsuse programmile*. ERR. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.err.ee/1608864098/euroopa-rahapesuraportis-olid-tugevad-etteheited-e-residentsuse-programmile>

29. Etheredge, L. S. (1981). *Government Learning: An Overview. The Handbook of Political Behavior*, 73–161. doi: 10.1007/978-1-4615-9191-7_2

30. Etheredge, L. S. & Short, J. (1983). *Thinking About Government Learning. Journal of Management Studies*, **20**(1), 41–58. doi: 10.1111/j.1467-6486.1983.tb00197.x

31. Euroopa Komisjon. (25. jaanuar 2023). *Open data and the reuse of public-sector information*. Salvestatud 22. aprill 2025, veebilehelt <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4405374>

32. Euroopa Parlament & Euroopa Nõukogu. (2014). *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 910/2014, 23. Juuli 2014, e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93/EÜ, 910/2014*. Salvestatud 10. mai 2025, veebilehelt <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj/est>

33. Euroopa Parlament & Euroopa Nõukogu. (2024). *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1183, 11. Aprill 2024, millega muudetakse määrust (EL) nr 910/2014 seoses Euroopa digiidentiteedi raamistiku kehtestamisega. 2024/1183*. Salvestatud 10. mai 2025, veebilehelt <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj/est>

34. Finantsu ministrija. (29. oktoober 2021). *Corporate income tax*. Salvestatud 9. aprill 2025, veebilehelt <https://www.fm.gov.lv/en/corporate-income-tax>

35. Godoy, D. (2017). *UN and e-Residency join forces to empower entrepreneurs in the developing world. E-residentsuse blogi*. Salvestatud 12. mai 2025, veebilehelt <https://medium.com/e-residency-blog/un-and-e-residency-join-forces-to-empower-entrepreneurs-in-the-developing-world-ea834005f85e>

36. Green, L., Howells, J., & Miles, I. (2001). *Dynamics of Service Innovation in The European Union*. Salvestatud 11. aprill 2025, veebilehelt https://economic-policy-committee.europa.eu/sites/default/files/docs/pages/annexg_en.pdf

37. Günzel-Jensen, F. & Holm, A. B. (2015). *Freemium Business Models as the Foundation for Growing an e-business Venture: A Multiple Case Study of Industry Leaders. Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, **11**(1), 77–101. doi: 10.7341/20151115

38. Haridus- ja Teadusministeerium. (31. oktoober 2013). *Strateegia „Teadmistepõhine Eesti 2014-2020“ määrab ühiskonna ja majanduse arengu kurssi*. Salvestatud 13. mai 2025,

veebilehelt <https://www.hm.ee/uudised/strateegia-teadmistepohine-eeesti-2014-2020-maarab-uhiskonna-ja-majanduse-arengu-kurssi>

39. Hartley, J. (2005). *Innovation in Governance and Public Services: Past and Present*. *Public Money & Management*, **25**(1), 27–34. doi: 10.1111/j.1467-9302.2005.00447.x

40. Hecló, H. (1975). *Modern social politics in Britain and Sweden: From relief to income maintenance*. New Haven : Yale Univ. Press. Salvestatud 13. aprill 2025, veebilehelt <http://archive.org/details/modernsocialpoli0000hecl>

41. Hekkert, M. P., Suurs, R. A. A., Negro, S. O., Kuhlmann, S., & Smits, R. E. H. M. (2007). *Functions of innovation systems: A new approach for analysing technological change*. *Technological Forecasting and Social Change*, **74**(4), 413–432. doi: 10.1016/j.techfore.2006.03.002

42. Hoffmann, T. & Solarte-Vasquez, M. C. (2022). *The Estonian e-Residency programme and its role beyond the country's digital public sector ecosystem*. *Revista CES Derecho*, **13**(2), 184–204. doi: 10.21615/cesder.6772

43. Invest in Estonia. (2025). *Residence permit for business*. Salvestatud 19. mai 2025, veebilehelt <https://investinestonia.com/business-in-estonia/coming-and-living/residence-permit-for-business/>

44. Justiits- ja Digiministeerium. (4. mai 2021). *Äriregistris muutub osa andmetest tasuta kättesaadavaks*. Salvestatud 22. aprill 2025, veebilehelt <https://www.justdigi.ee/uudised/ariregistris-muutub-osa-andmetest-tasuta-kattesaadavaks>

45. Justiits- ja Digiministeerium. (28. august 2023). *Septembrist tekib oodatud osanike register*. Salvestatud 15. aprill 2025, veebilehelt <https://www.justdigi.ee/uudised/septembrist-tekib-oodatud-osanike-register>

46. Kald, I. (6. detsember 2019). *ITL tahab välistööjõule maksusoodustusi*. *IT-uudised*. Salvestatud 13. mai 2025, veebilehelt <https://www.ituudised.ee/uudised/2019/06/12/itl-tahab-valistoojole-maksusoodustusi>

47. Kattel, R. & Mergel, I. (2019). *Estonia's Digital Transformation: Mission Mystique and the Hiding Hand*. *Great Policy Successes*, 143–160. doi: 10.1093/oso/9780198843719.003.0008. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt <https://doi.org/10.1093/oso/9780198843719.003.0008>

48. Kerikmäe, K. & Särav, S. (2016). *Legal Impediments in the EU to New Technologies in the Example of E-Residency*. *Baltic Journal of Law & Politics*, **8**(2), 71–90. doi: 10.1515/bjlp-2015-0019

49. Korjus, K. (2017). *Estonia could offer 'estcoins' to e-residents*. *Medium.com/@kaspar.korjus*. Salvestatud 12. mai 2025, veebilehelt <https://medium.com/@kaspar.korjus/estonia-could-offer-estcoins-to-e-residents-a3a5a5d3c894>

50. Korjus, K. (18. detsember 2018). *E-Residency 2.0 white paper on future directions*. *E-Residency*. Salvestatud 6. aprill 2025, veebilehelt <https://www.e-resident.gov.ee/blog/posts/estonian-president-kersti-kaljulaid-reveals-the-future-direction-of-e-residency-2/>
51. Kosonen, M. & Yves, D. (2014). *Governments for the future: Building the Strategic and Agile State*. SITRA. Salvestatud 22. aprill 2025, veebilehelt <https://www.sitra.fi/en/publications/governments-future/>
52. Kotka, T., Vargas, C. I., & Korjus, K. (2015). *Estonian e-Residency: Redefining the Nation-State in the Digital Era*. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt <https://www.ctga.ox.ac.uk/article/estonian-e-residency-redefining-nation-state-digital-era>
53. Kotler, P. & Keller, K. L. (2012). *Marketing management*. Boston, MA, Pearson
54. Krimmer, R. & Aavik, G. (2016). *Integrating Digital Migrants: Identifying Solutions for Cross-border Identification between E-residency and eIDAS. A Case Study from Estonia*. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt https://www.researchgate.net/publication/301693948_Integrating_Digital_Migrants_Identifying_Solutions_for_Cross-border_Identification_between_E-residency_and_eIDAS_A_Case_Study_from_Estonia
55. Kunnus, L. (2020). *Innovatsioon Eesti avalikus sektoris e-residentsuse näitel*
56. Latour, B. (2007). *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford, New York, Oxford University Press
57. Leicester, G. (2007). *Policy Learning: Can Government Discover the Treasure Within?* *European Journal of Education*, **42**(2), 173–184
58. Lejour, A. (2023). *Good tax practices in the fight against tax avoidance: The signalling role of FDI data*. doi: 10.2861/252440
59. Liiva, S. (11. märts 2019). *Paariks aastaks maailmas kõige tsiteeritumaks eestlaseks kujunenud endine e-residentsuse programmi juht saab maineka auhinna*. *Ärileht*. Salvestatud 23. aprill 2025, veebilehelt <https://arileht.delfi.ee/artikkel/87954349/paariks-aastaks-maailmas-koige-tsiteeritumaks-estlaseks-kujunenud-endine-e-residentsuse-programmi-juht-saab-maineka-auhinna>
60. Lynn, L. E. J. (1993). *Innovation and the Public Interest: Insights from the Private Sector*. *Working Papers*. Salvestatud 13. aprill 2025, veebilehelt <https://ideas.repec.org/p/har/wpaper/9301.html>
61. Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium. (5. september 2013). *Eesti infoühiskonna arengukava 2020“ ja “Eesti infoühiskonna arengukava 2020 rakendusplaani 2014-2015“ heakskiitmine*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://eelnoud.valitsus.ee/main#I3wa52zA>

62. Maksu- ja Tolliamet. (12. märts 2024). *Töötasu*. Salvestatud 13. mai 2025, veebilehelt <https://www.emta.ee/eraklient/valismaalasele-mitteresidendile/mitteresidendile/tootasu>
63. Maksu- ja Tolliamet. (21. oktoober 2024). *2025. Aasta maksumuudatused*. Salvestatud 9. aprill 2025, veebilehelt <https://www.emta.ee/uudised/2025-aasta-maksumuudatused>
64. Maksu- ja Tolliamet. (2. märts 2025). *Statistika ja avaandmed*. Salvestatud 26. detsember 2024, veebilehelt <https://www.emta.ee/ariklient/amet-uudised-ja-kontakt/uudised-pressiinfo-statistika/statistika-ja-avaandmed>
65. Maksu- ja Tolliamet. (18. märts 2025). *Maksu- ja Tolliameti aastaraamat*. Salvestatud 9. aprill 2025, veebilehelt <https://www.emta.ee/maksu-ja-tolliameti-aastaraamat/juriidilise-isikutulumaks>
66. Maksu- ja Tolliamet. (13. mai 2025). *Dividendide ja varjatud kasumieraldise maksustamine*. Salvestatud 9. aprill 2025, veebilehelt <https://www.emta.ee/ariklient/maksud-ja-tasumine/tulumaks-ja-sotsiaalmaks/dividendide-ja-varjatud-kasumieraldise>
67. McClean, P. (7. september 2017). *Draghi rejects suggestion of Estonian cryptocurrency*. Salvestatud 12. mai 2025, veebilehelt <https://www.ft.com/content/7c8c4be5-145c-3832-934d-e74eb6f64966>
68. Merilin, P. (15. august 2017). *Pangad tõrguvad välismaalastest e-residentidele pangakontosid avamast*. ERR. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.err.ee/612905/pangad-torguvad-valismaalastest-e-residentidele-pangakontosid-avamast>
69. Mets, U. & Viia, A. (2022). *Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: Info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogia valdkond*. Salvestatud 13. mai 2025, veebilehelt <https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/info-kommunikatsioonitehnoloogia>
70. MONEYVAL. (2023). *Publication of 5th round mutual evaluation report on Estonia*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/-/moneyval-new-mutual-evaluation-report-on-estonia>
71. Moore, M. & Hartley, J. (2008). *Innovations in governance*. *Public Management Review*, **10**(1), 3–20. doi: 10.1080/14719030701763161
72. OCCRP. (9. aprill 2017). *The Azerbaijani Laundromat*. OCCRP. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.occrp.org/en/project/the-azerbaijani-laundromat>
73. OECD. (22. oktoober 2018). *Oslo Manual 2018*. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt https://www.oecd.org/en/publications/oslo-manual-2018_9789264304604-en.html
74. OECD. (16. mai 2019). *A data-driven public sector*. OECD. Salvestatud 22. aprill 2025, veebilehelt https://www.oecd.org/en/publications/a-data-driven-public-sector_09ab162c-en.html

75. OECD. (21. november 2024). *Consumption Tax Trends 2024*. OECD. Salvestatud 13. mai 2025, veebilehelt https://www.oecd.org/en/publications/consumption-tax-trends-2024_dcd4dd36-en.html

76. Okereke, O. F. (2023). *Does the processing time of e-residency cards affect probability of forming companies? A study of the Estonian e-Residency programme*

77. Pau, A. (15. mai 2025). *Maksuamet e-residentide firmadest: Käibemaksukohuslase number ainult Eestis realselt tegutsevatele ettevõtetele*. Forte. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt <https://forte.delfi.ee/artikkel/120377438/maksuamet-e-residentide-firmadest-kaibemaksukohuslase-number-ainult-eestis-realselt-tegutsevatele-ettevotetele>

78. Poell, T., Nieborg, D., & Dijck, J. van. (2019). *Platformisation*. *Internet Policy Review*, 8. doi: 10.14763/2019.4.1425. Salvestatud 19. mai 2025, veebilehelt <https://dare.uva.nl/search?identifiser=3736209e-f8da-44e5-9494-7479fdda9585>

79. Politsei- ja Piirivalveamet. (21. august 2019). *Eesti kodaniku passi saab nüüd taotleda ka iseteenindusest*. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt <https://www.politsei.ee/et/uudised/eesti-kodaniku-passi-saab-nueued-taotleda-ka-iseteenindusest-820>

80. Postimees. (2025). *Maksurahu jäi üürikeseks: Tulumaks tõuseb 24 protsendini*. Postimees. Salvestatud 9. juuni 2025, veebilehelt <https://majandus.postimees.ee/8249860/maksurahu-jai-uurikeseks-tulumaks-touseb-24-protsendini>

81. PricewaterhouseCoopers Legal. (2023). *Eestis sandbox režiimis ettevõtlusega alustamine e residentidele*

82. Raal, K. (19. juuni 2017). *ID-kaarte saab nüüd mugavalt taotleda e-keskkonnast*. Delfi. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt <https://www.delfi.ee/artikkel/78603830/id-kaarte-saab-nuud-mugavalt-taotleda-e-keskkonnast>

83. Rahandusministeerium. (13. veebruar 2025). *2024. Aastal koguti maksutulu eelarves prognoositust 99,2%*. Salvestatud 9. aprill 2025, veebilehelt <https://www.fin.ee/uudised/2024-aastal-koguti-maksutulu-eelarves-prognoositust-992>

84. Rahapesu Andmebüroo. (2020). *Virtuaalvääringu teenuse pakujate uuring*. Salvestatud 12. mai 2025, veebilehelt <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/uuringud>

85. Riigi Infosüsteemi Amet. (21. jaanuar 2024). *Digikukkur ehk Euroopa Liidu digiidentiteedirakendus (EUDI Wallet)*. Salvestatud 10. mai 2025, veebilehelt <https://www.ria.ee/riigi-infosusteem/elektrooniline-identiteet-ja-usaldusteenused/digikukkur-eesti-wallet>

86. Riigikogu. (2025). *Raamatupidamise seadus*. Salvestatud 9. aprill 2025, veebilehelt <https://www.riigiteataja.ee/akt/107012025011?leiaKehtiv>

87. Riigikogu. (30. jaanuar 2025). *Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 572 SE*. Riigikogu. Salvestatud 23. aprill 2025, veebilehelt <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/b39a7c3f-3fde-44e1-b7cb-40679867ed67/isikut-toendavate-dokumentide-seaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>
88. Riigikontroll. (2020). *E-residentsuse programmi tulemuslikkus*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.riigikontroll.ee/Auditeeritavaile/Audititeplaan/L%C3%B5ppenudauditid/tabid/284/AuditId/453/language/et-EE/Default.aspx>
89. Rogers, E. M. (1962). *Diffusion of innovations*. New York, NY, Free Press
90. Sabatier, P. A. (1978). *The Acquisition and Utilization of Technical Information by Administrative Agencies*. *Administrative Science Quarterly*, **23**(3), 396–417. doi: 10.2307/2392417
91. Sabatier, P. A. (1987). *Knowledge, Policy-Oriented Learning, and Policy Change: An Advocacy Coalition Framework*. *Knowledge*, **8**(4), 649–692. doi: 10.1177/0164025987008004005
92. Sanderson, I. (2009). *Intelligent Policy Making for a Complex World: Pragmatism, Evidence and Learning*. *Political Studies*, **57**(4), 699–719. doi: 10.1111/j.1467-9248.2009.00791.x
93. Sartori, G. (1987). *The Theory of Democracy Revisited*. Chatham, New Jersey, Chatham House Publishers
94. Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. Salvestatud 14. aprill 2025, veebilehelt <https://www.routledge.com/The-Theory-of-Economic-Development/Schumpeter/p/book/9780367705268>
95. Seppo, I., Kuivjõgi, K., & Järve, J. (2016). *Nutika spetsialiseerumise lähenemine Eestis. Eesti Arengufond*. Salvestatud veebilehelt https://www.taie.ee/sites/default/files/documents/2024-02/3.%20nutika_spetsialiseerumise_lahenemine_eestis_seppo_jt.pdf
96. Siseministerium. (5. mai 2014). *Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seadus*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/b54cb986-5df6-481a-ad9b-c95b938e8611#yLZNLcwS>
97. Siseministerium. (5. mai 2014). *Mitteresidentidele digitaalse isikutunnistuse väljaandmine: E-residentsuse loomine. Kontseptsioon*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/b54cb986-5df6-481a-ad9b-c95b938e8611#yLZNLcwS>

98. Smeds, R. (1994). *Managing change towards lean enterprises*. *International Journal of Operations & Production Management*, **14**(3), 66–82. doi: 10.1108/01443579410058531
99. SMIT. (13. september 2024). *SMIT kuulutas välja hanke e-residentide biomeetria kogumiseks mobiilis*. Salvestatud 21. mai 2025, veebilehelt <https://www.smit.ee/et/uudised/smit-kuulutas-vaelja-hanke-e-residentide-biomeetria-kogumiseks-mobiilis-137>
100. Sørensen, E. (2016). *Enhancing policy innovation by redesigning representative democracy*. *Policy & Politics*, **44**(2), 155–170. doi: 10.1332/030557315X14399997475941
101. Sørensen, E. & Torfing, J. (2011). *Enhancing collaborative innovation in the public sector*. *Administration & Society*, **43**(8), 842–868. doi: 10.1177/0095399711418768
102. Sotsiaalkindlustusamet. (14. veebruar 2024). *Euroopa Liidu pensionid ja lepinguriigid*. Salvestatud 10. mai 2025, veebilehelt <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/pension-ja-seotud-huvitised/pension-valismaal-ja-valisriigi-pension-eestis/euroopa-liidu-pensionid>
103. Startup Estonia. (2025). *Startup visa*. *Startup Estonia*. Salvestatud 19. mai 2025, veebilehelt <https://startupestonia.ee/start-up-in-estonia/startup-visa/>
104. Statistikaamet. (19. aprill 2024). *E-residendid on Eestis loonud üle 30 000 ettevõtte*. Salvestatud 3. mai 2025, veebilehelt <https://stat.ee/et/uudised/e-residendid-eestis-loonud-ule-30-000-ettevotte>
105. Sullivan, C. & Burger, E. (2017). *E-residency and blockchain*. *Computer Law & Security Review*, **33**(4), 470–481. doi: 10.1016/j.clsr.2017.03.016
106. Tamkivi, E. S. (2020). *e-Residency: The success story of building a digital nation*. *Invest in Estonia*. Salvestatud 12. mai 2025, veebilehelt <https://investinestonia.com/e-residency-the-success-story-of-building-a-digital-nation/>
107. Tammpuu, P. & Masso, A. (2018). 'Welcome to the virtual state': *Estonian e-residency and the digitalised state as a commodity*. *European Journal of Cultural Studies*, **21**(5), 543–560. doi: 10.1177/1367549417751148
108. Tammpuu, P. & Masso, A. (2019). *Transnational Digital Identity as an Instrument for Global Digital Citizenship: The Case of Estonia's E-Residency*. *Information Systems Frontiers*, **21**(3), 621–634. doi: 10.1007/s10796-019-09908-y
109. Tammpuu, P., Masso, A., Ibrahim, M., & Abaku, T. (2022). *Estonian e-Residency and conceptions of platform based state-individual relationship*. *TRAMES*, **26**(1), 3–21
110. Teenusmajanduse Koda. (24.04.2018). E-residentsuse tööühma memo
111. Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2005). *Managing innovation: Integrating technological, market and organizational change*. Chichester, UK, Wiley

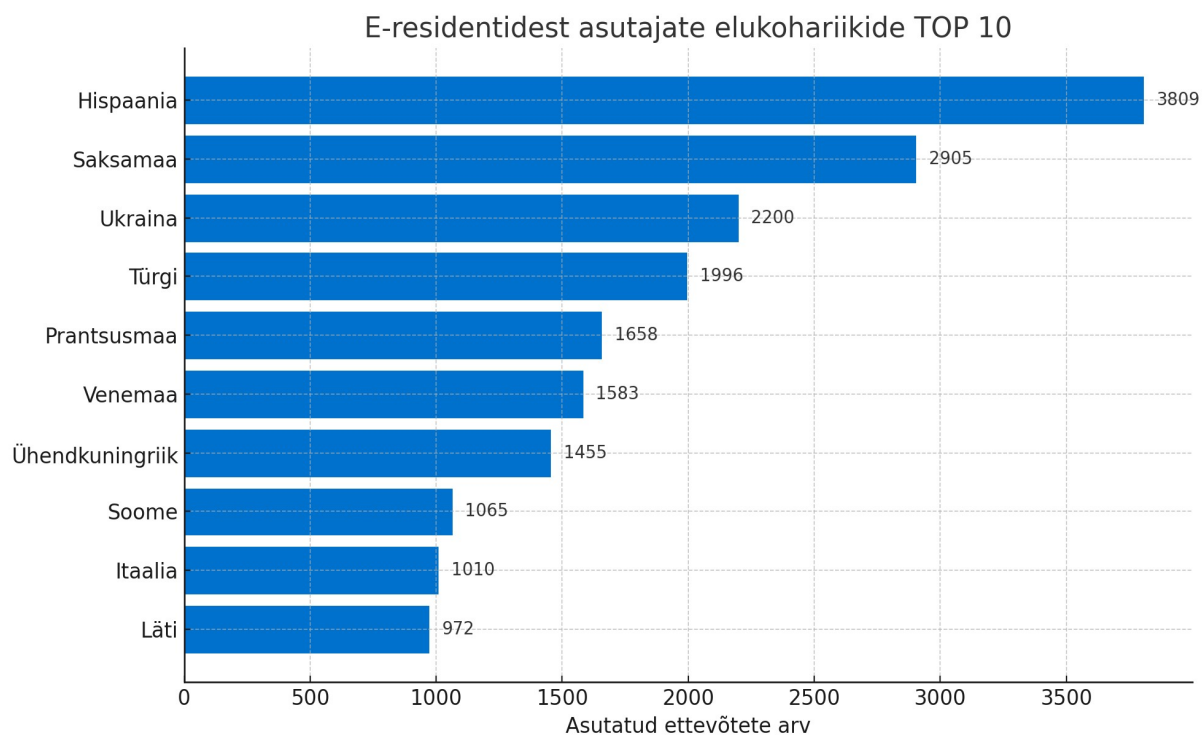
112. Torfing, J. & Ansell, C. (2017). *Strengthening political leadership and policy innovation through the expansion of collaborative forms of governance*. *Public Management Review*, **19**(1), 37–54. doi: 10.1080/14719037.2016.1200662
113. Torfing, J., Ferlie, E., Jukić, T., & Ongaro, E. (2021). *A theoretical framework for studying the co-creation of innovative solutions and public value*. doi: 10.1332/030557321X16108172803520. Salvestatud 8. aprill 2025, veebilehelt <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/journals/pp/49/2/article-p189.xml>
114. Uljala, L. & Scupola, A. (2018). *Motivators and inhibitors of e-Residency adoption for globale-entrepreneurship. Services, Experiences and Innovation. Integrating and Extending Research*, 208–223. Salvestatud 18. mai 2025, veebilehelt <https://www.elgaronline.com/edcollchap/edcoll/9781788114295/9781788114295.00019.xml>
115. Vaarik, D. (2. jaanuar 2017). *E-residency: A secure digital identity for the modern business world*. Salvestatud 23. aprill 2025, veebilehelt <https://estonia.ee/e-residency-estonias-most-scalable-idea/>
116. Vabariigi Valitsus. (2. detsember 2014). *Peaminister Taavi Rõivase kõne riigikogus teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas*. Salvestatud 3. mai 2025, veebilehelt <https://valitsus.ee/uudised/peaminister-taavi-roivase-kone-riigikogus-teadus-ja-arendustegevuse-olukorrast-ning>
117. Vabariigi Valitsus. (4. detsember 2014). *Valitsuse kabinetinõupidamise päevakord, 4. Detsembril 2014*. Salvestatud 3. mai 2025, veebilehelt <https://valitsus.ee/uudised/valitsuse-kabinetinoupidamise-paevakord-4-detsembril-2014>
118. Vabariigi Valitsus. (15. mai 2025). *Valitsuse majanduskabineti nõupidamise päevakord, 15. Mai 2025*. Salvestatud 19. mai 2025, veebilehelt <https://valitsus.ee/uudised/valitsuse-majanduskabineti-noupidamise-paevakord-15-mai-2025>
119. Vedler, S. (2018). *Värske idee: Eesti kogub teiste riikide makse! Eesti Ekspress*. Salvestatud 3. mai 2025, veebilehelt <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/81862003/varske-idee-estti-kogub-teiste-riikide-makse>
120. Vikerraadio. *Samost ja Aaspõllu 10.03.2024*. Salvestatud 20. mai 2025, veebilehelt <https://vikerraadio.err.ee/1609264220/samost-ja-aaspollu>
121. Visit Estonia. (16. aprill 2025). *Estonia's offering a Digital Nomad Visa for remote workers*. Salvestatud 19. mai 2025, veebilehelt <https://visitestonia.com/en/digital-nomad-visa>
122. Vogelberg, J. (28. november 2018). *Kripto-rahapesu tõkestavad peagi karmimad seadused. Aripäev*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://www.aripaev.ee/uudised/2018/11/27/kripto-rahapesu-tokestavad-peagi-karmimad-seadused>

123. Willner, A. R. (1984). *The Spellbinders: Charismatic Political Leadership*. Yale University Press. doi: 10.2307/j.ctt1ww3w19. Salvestatud 11. aprill 2025, veebilehelt <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1ww3w19>
124. Õismaa, R. (2016). *E-residendi poolt juhitava eesti äriühingu tulu maksustamine*
125. Ärioleht. (16. jaanuar 2014). *Arengufond käivitab arenguideo konkursi ja annab võitjale aastase stipendiumi*. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://arileht.delfi.ee/artikkel/67626426/arengufond-kaivitab-arenguideo-konkursi-ja-annab-voitjale-aastase-stipendiumi>
126. Ärioleht. (12. juuni 2014). *Eesti Arengufondi esimesel arenguideo konkursil võitsid kolm ideed*. Ärioleht. Salvestatud 5. aprill 2025, veebilehelt <https://arileht.delfi.ee/artikkel/68869217/eesti-arengufondi-esimesel-arenguideo-konkursil-voitsid-kolm-ideed>
127. Äripäev. (6. juuni 2018). *President tunnistas e-residentsuse probleeme*. Äripäev. Salvestatud 6. aprill 2025, veebilehelt <https://www.aripaev.ee/uudised/2018/06/06/president-tunnistas-e-residentsuse-probleeme>
128. Ylonen, M., Drechsler, W., & Lember, V. (2023). *Online incorporation platforms in Estonia and beyond: How administrative spillover effects hamper international taxation*. *Transnational Corporations Journal*, **30**(1). Salvestatud 26. detsember 2024, veebilehelt https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4431829&download=yes
129. Ylonen, M., Raudla, R., & Babic, M. (2024). *From tax havens to cryptocurrencies: Secrecy-seeking capital in the global economy*. *Review of International Political Economy*, **31**(2), 563–588. doi: 10.1080/09692290.2023.2232392

Lisad

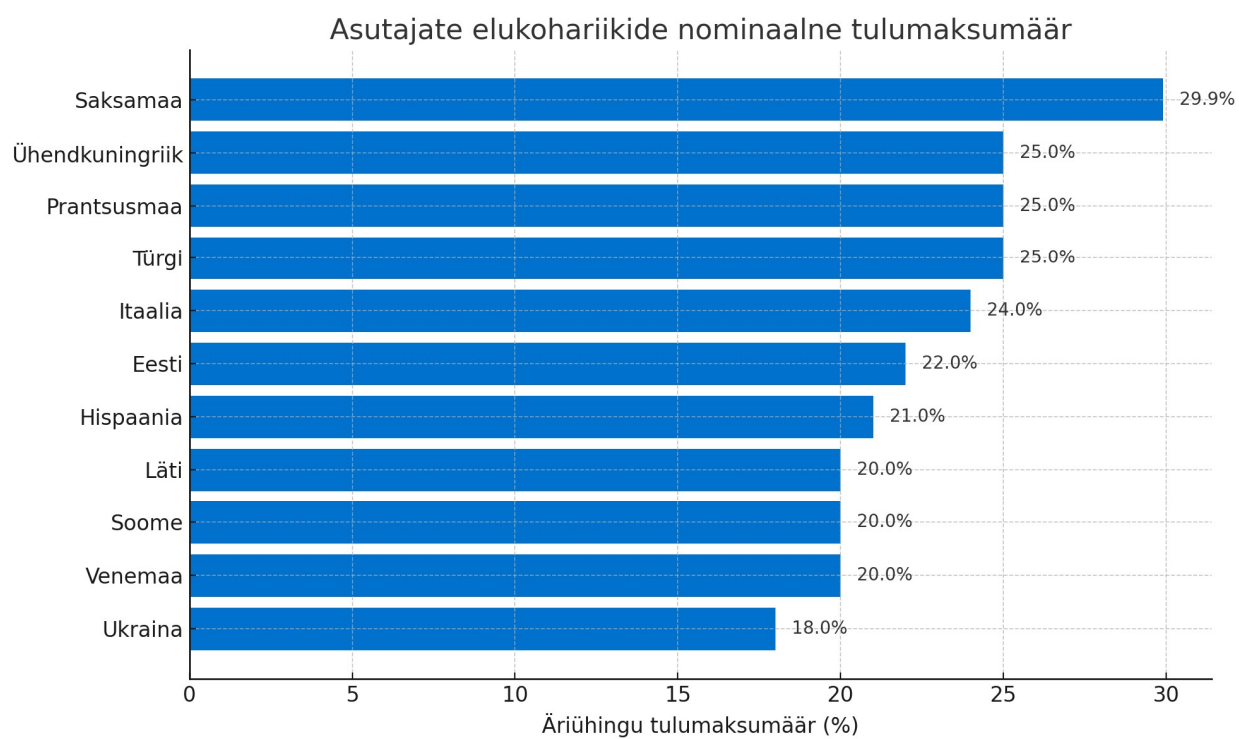
Lisa. E-residentidest asutajate elukohariikide *top* 10 aastatel 2014-2024

Allikas: autori arvutused, EIS

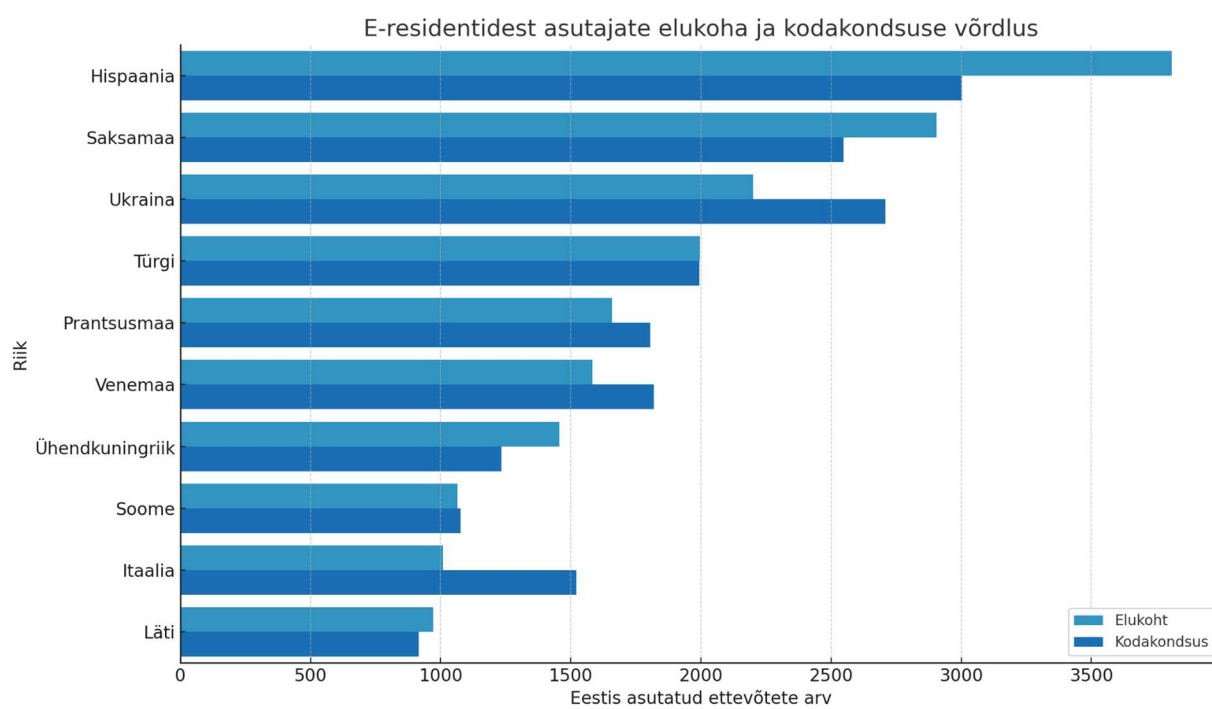
Lisa. E-residentidest asutajate elukohariikide nominaalne tulumaksumäär 2025

Allikas: autori arvutused

Lisa. E-residentidest asutajate elukoha ja kodakondsuse võrdlus 2014-2024

Allikas: autori arvutused, EIS

Lisa. Töötajate arvud tööjõumakse tasunud ühingutes keskmise maksusummaga 2023

Allikas: autori arvutused, MTA

Tegevusvaldkond	Keskmine töötajate arv 2023	Keskmine maksusumma (€)
Info ja side	1.28	7525
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	1.53	5554
Haldus- ja abitegevused	3.45	26 605
Hulgi- ja jaekaubandus	1.36	8742
Töötlev tööstus	3.74	24 852
Ehitus	2.58	14 049
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	10.75	91 112
Majutus ja toitlustus	4.03	14 733
Veondus ja laondus	1.47	5327
Finants- ja kindlustustegevus	1.22	11 453
Muud teenindavad tegevused	1.94	4973
Haridus	0.97	3581
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	1.42	3073
Kinnisvaraalane tegevus	1.50	7406
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	0.75	3427
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	0.00	1692
Mäetööstus	0.00	0
Veevarustus	0.00	0

Lisa. Tegevusala seos 2023 tasutud tööjõumaksudega

Allikas: autori arvutused, MTA

Tegevusvaldkond	Tööjõumaksud (mln €)	Ühinguid	Keskmine tööjõumaks (€)
Info ja side	4,929	655	7525
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	2,533	456	5554
Haldus- ja abitegevused	1,463	55	26 605
Hulgi- ja jaekaubandus	1,329	152	8742
Töötlev tööstus	0,820	33	24 852
Ehitus	0,506	36	14 049
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	0,456	5	91 112
Majutus ja toitlustus	0,398	27	14733
Veondus ja laondus	0,309	58	5327
Finants- ja kindlustustegevus	0,298	26	11453
Muud teenindavad tegevused	0,085	17	4973
Haridus	0,082	23	3581
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	0,049	16	3073
Kinnisvaraalane tegevus	0,044	6	7406
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	0,007	2	3427
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	0,007	4	1692
Mäetööstus	0	0	0
Veevarustus	0	0	0

Lisa. Tööjõumakse tasunud töötajateta osaihingud uuringu valimis 2023

Allikas: autori arvutused, MTA

Tegevusvaldkond	Tööjõumaksude kogusumma (mln €)	Töötajateta maksumaksjad	Keskmine tasutud tööjõumaks (€)
Info ja side	1,834	464	3953
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	0,882	367	2404
Haldus- ja abitegevused	0,582	25	2328
Hulgi- ja jaekaubandus	0,206	60	3428
Töötlev tööstus	0,027	10	2716
Ehitus	0,046	3	15 415
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	0	1	220
Majutus ja toitlustus	0,007	5	1440
Veondus ja laondus	0,019	8	2420
Finants- ja kindlustustegevus	0,0293	11	2662
Muud teenindavad tegevused	0,003	5	644
Haridus	0,0179	14	1278
Kunst-, meelelahutus ja vaba aeg	0,016	10	1612
Kinnisvaraalne tegevus	0,006	5	1132
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	0,001	1	1073
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	0,007	4	1692
Mäetööstus	0	0	0
Veevarustus	0	0	0

Summary

Open data-based agile learning in the public sector: increasing the tax revenue from e-resident companies

The author of the master's thesis aims to increase Estonian state tax revenues by providing recommendations for shaping the e-Residency program's ownership policy, focusing on identifying and targeting e-resident taxpayers with the highest potential revenue for the state. The research analysed samples of e-resident linked companies who paid state taxes in 2023, utilizing open data. The samples were constructed using e-resident digi-ID public keys to identify e-resident companies in Estonia. The core research question was to determine the profiles of these most profitable e-resident taxpayers. To achieve this, the author created a sample of companies where e-residents had direct ownership and board member roles, attempting to profile these taxpayers and to develop a potential typology for companies paying taxes in Estonia. The thesis frames e-Residency as a "policy innovation," necessitating continuous "policy learning." It examines the program's ten-year history through a cyclical innovation lifecycle, identifying e-Residency as a mature innovation currently experiencing stalled quantitative growth.

Viewing e-Residency as a policy innovation, the thesis argues for its continuation and expansion to maximize public benefit. This requires a more robust foundation for policy learning, enabling a focus on the most promising potential taxpayers and directing targeted, experimental innovations accordingly. The development of near real-time data models on taxes paid by e-resident companies is proposed as a crucial input for ongoing policy learning, supporting a collective, broad-based, and synchronized effort to maximize public value.

Key findings include: (1) The definition of an "e-resident company" significantly impacts the total labour taxes in control samples. (2) Based on its main performance indicators, e-Residency is a mature innovation. (3) There is a weak correlation between company age and labour taxes paid. (4) Companies that have registered employees in Estonia pay, on average, eight times more in labour taxes than companies paying labour taxes without registered employees (e.g., for board members). (5) Enhancements to open data would enable the identification of dividend payments and actual turnover for company samples. (6) The number of e-residents in the Business Register

confirms the policy innovation's success in simplifying company establishment and management for non-residents.

The three main recommendations are: (1) To sustain e-Residency as a policy innovation and support policy learning, data usage models are needed for near real-time profiling of new taxpayer companies based on personal and open data. This would allow for forecasting future tax revenues and program profitability. (2) Continuing policy innovation necessitates the involvement of a broad coalition in policy learning processes, covering both performance assessment methodology and the design of subsequent data-driven policy innovations; publishing e-Residency performance data as open data is suggested for public engagement. (3) Thirdly, the author recommends addressing the issue of recognizing additional eIDs in Estonian e-services. Limitations on the accessibility of e-resident digi-ID can be alleviated by supporting eIDs issued in the EU. As early as 2026, member states will be obliged to offer their citizens a cross-border eID solution called (EUDI Wallet), which could also enable access to services that were previously only available to users of Estonian eIDs.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ivar Veskioja,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

AVAANDMETE PÕHINE AGIILNE ÕPPIMINE AVALIKUS SEKTORIS E-RESIDENTIDE
ETTEVÕTETE MAKSULAEKUMISTE SUURENDAMISEKS,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Ott Pärna

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

autori nimi

21.05.2025